

En "liten" tabbeoversikt over andre verdenskrig

GALT BLE VEDDRE

P E R O S C A R
B R A N D V O L L

INNHOLDS FORTEGNELSE

FORORD.....	6
TRAKTAENE.....	6
VERSAILLESTRAKTATEN.....	7
LOCARNOTRAKTATEN.....	8
NEDLEGGELSE AV INSPEKSJONGRUPPEN.....	8
SYNET PÅ NASJONALISTER OG SOSIALISTER.....	9
NEDRUSTNING.....	9
BRITISK DIPLOMATI OG STATS LEDELSE.....	10
SPANSK BORGERKRIG.....	11
FORBEREDELSE TIL KRIG.....	13
TYSKLANDS FORBEREDELSE.....	14
FRANKRIKES FORBEREDELSE.....	20
BRITISKE FORBEREDELSE.....	24
INGEN RUSSERE/KOMMUNISTER OVER VÅRE GRENSER.....	27
BLOKADE VIL VÆRE LØSNINGEN.....	27
SOVJETISKE FORBEREDELSE.....	28
Revolusjonen.....	28
Alliert innsats i borgerkrigen.....	30
Resultater av revolusjonen i utlandet.....	32
Sovjets vei videre.....	33
Sovjetiske ankepunkter mot de allierte.....	34
Den Røde Hæren.....	35
Kommunister som sabotører.....	36
TVANGSKOLLEKTIVISERINGEN I SOVJET.....	36
JAPAN.....	36
STYRKEFORSKYVING.....	37
10. Mai 1940.....	39
ØVELSE GJØR MESTER.....	42
KODER.....	45
Måter for oversendelse.....	46
Brukere av koder.....	47
Tolkere eller kodebrytere.....	47
Hvem visste hva, når og hva brukte man?.....	47
EN HENDELSE I ASIA.....	48
FASE 2.....	53
VINTERKRIGEN, STRIDEN ALLE TAPTE.....	55
NORGES FORBEREDELSE.....	60
INDUSTRIELL FORBEREDELSE.....	62
MILITÆRE FORBEREDELSE.....	62
Den norske hæren.....	65
Marinen.....	66

1. Sjøforsvarsdistrikt.	67
Fartøyer.	67
2. Sjøforsvarsdistrikt.	67
Fartøyer.	68
3. Sjøforsvarsdistrikt.	68
Aldersfordeling på fartøyene.	68
Flyvåpenet.	68
I sum.	69
ETTERRETNING OG SIKKERHET.	70
HVILKEN FRANSKMANN VIL DØ FOR DANZIG?.....	71
KRIGEN I NORGE.	71
DELVIS MOBILISERING.	72
KRIGFØRING PÅ MOTSTANDERENS PREMISSE.	72
NORGE SOM VÅPENLEVERANDØR.....	73
HENDELSENE.	73
BERGEN.	73
FORNEBU.	73
GARDERMOEN OG DISTRIKTET RUNDT.....	74
HORTEN.	74
KJELLER.	74
NARVIK.	74
OSLO.....	74
ROGALAND.....	75
SETESDAL.	75
TELEMARK.	75
TRONDHEIM.	75
MARINEN.	76
KYSTARTILLERIET.	76
FARTØYENE.	76
FLYENE.....	77
ALLIERT BISTAND TIL NORGE.	77
ANGREPET PÅ FRANKRIKE.	79
KONKLUSJON.....	79
Den allierte siden.	79
Den tyske siden.....	81
Den nøytrale siden.....	83
ALLIERTE LAGRE.....	83
NORGE OG ITALIA.	84
VALG AV LEDERE I DET BRITISKE FORSVARET.	84
BRITISK ARTILLERI.	84
TO PUNDER.....	84
57 mm PANSERVERN ELLER 6 PDR.....	85

94 mm LUFTVERNKANON.....	85
FJERNSTYRING I DETALJ	85
MUSSOLINIS VÅRT MIDDELHAV.	87
ROMMEL I AFRIKA.	88
INGEN TRUSSEL.	88
BARBAROSSA, ANGREPET PÅ SOVJETUNIONEN.	89
Å FØLGE JAPAN.....	90
Å FØLGE ELLER TRO PÅ EGEN PROPAGANDA.	90
AVANSERTE LØSNINGER.....	90
STALIN SOM HÆRLEDER.	91
PEARL HARBOUR.....	92
MIDWAY.....	92
PANZER I KRISE.....	93
KURSK.	94
SLÅ TIL MOT KROKODILLENS MYKE BUK.....	101
LANDGANGEN VIL SKJE NÆR CALAIS.	102
ZIMMERIT.	102
PANSER MOT PANSER.....	103
SJØSETTING LENGRE UT.....	103
KUNSTIGE HAVNER.	104
PLUTO.....	106
GÖRING BEHOLDT JOBBEN.	106
BRITISKE STRIDSVOGNER.....	106
ROOSEVELT – STALIN.....	107
DRAPET PÅ ROMMEL.....	107
ARDENNEROFFENSIVEN.	107
KRIGEN TIL SJØS.....	108
STORT.	108
Befestninger.....	108
Flak tårn.....	109
Kanoner.	109
Morter.....	111
Kjøretøy.....	111
Stridsvogner.....	113
Rotta.	114
V-2.....	114
AVANSERTE FLY.....	115
KIRKENES.	116
KRIGSERKLÆRINGEN.....	116
4xR.	116
Rasisme.	117
Radar.	117

Russland.....	117
Roosevelt.....	117
I SUM.....	118

FORORD.

Menneskehetens største feil til nå er utvilsomt andre verdenskrig. Den første verdenskrigen var ille, men den andre var langt, langt verre. En tredje verdenskrig vil kanskje være slutten på alt. Det er noe urovekkende ved det at så lite ble lært av den første verdenskrigen og at man ikke klarte å gi slipp på gamle ideer og fiendebilder. Disse forferdelige tankene og ideene var med på å gi grunnlaget for den andre verdenskrigen, men også i dag lever vi med gamle fiendebilder og håpløse ideer om dårlige raser, religioner eller land og ønsker om en overdreven kontroll av enkeltindivider. De gamle tankene dukker opp igjen. «Bevar norsk kultur, bevar det norske, stopp innvandringen.» «Vi må lagre alle dine e-post kontakter, vi må vite hva du ser på, hvor du er, hvem du er sammen med, hvem du sender post til og hva du sender.» Verst ser det ut til å være i Kina, hvor man registrer om du følger trafikkreglene, om du har husket å lade opp mobiltelefonen, hvilke applikasjoner du har på den og hvor ofte du bruker de. Hvis du gjør dette riktig får du poeng, gjør du feil trekkes du. Poengene blir brukt når jobber skal besettes, søknader på diverse skal vurderes, osv.

Ensretting og overdreven kontroll vil neppe fjerne enkelte individers mulighet til å gjøre gale handlinger, men det vil garantert begrense vår frihet.

Jeg har under forsøkt å skildre de mest avgjørende feiltagelsene før og under andre verdenskrig, men også tatt med de alvorlige feilene man ikke rakk å gjøre eller på annen måte ble forhindret i å sette i verk. Feil som kunne ha endret verden totalt.

TRAKTAENE.

Freden er gjenopprettet etter første verdenskrig, byttet kan deles. Gjennom Versailles-, Severes- og Trianontraktaten legges all skyld for krigen over på Tyskland, Tyrkia og Østerrike-Ungarn. De tre landene må avgi alle sine kolonier og de deles opp. Koloniene går til Japan, Frankrike og Storbritannia. I tillegg må Tyskland betale store erstatninger, nedruste fullstendig og mister store landområder i Europa til Belgia, Danmark, Frankrike og Polen. Dette kommer som et sjokk på Tyskland og sammen med det faktumet at tyske tropper fortsatt står på fransk jord, gir det grobunn for dolkestikk legenden, oppfatningen om at den tyske hæren ikke var overvunnet, men ble forrådet av den tyske regjeringen. Hatet mot egne politiske grupperinger samt Frankrike, Polen og Storbritannia vokser.

Østerrike-Ungarn deles opp i en rekke nye land og mister store landområder. Enkelte av de nye landene, som Jugoslavia og Romania, har store etniske motsetninger og arver derved gamle problemer. Mellom andre land som Ungarn, Polen, Tsjekkoslovakia og Romania er motsetningene store. Tyskland har senere under felttoget i øst problemer med å sørge for at soldater fra Ungarn og Romania ikke går til angrep på hverandre.

USA er uenig i denne oppstykkningen av Tyskland og Østerrike-Ungarn. De mener at en eventuell endring av grensene i Europa må skje langs nasjonale skillelinjer. Helst gjennom frie valg, for ellers vil endringene skape grunnlag for nye kriger.

Men Storbritannia og Frankrike har brukt enorme summer på å vinne krigen og nå vil

de ha kostnadene dekket. For Frankrike er det også avgjørende at Tyskland og Østerrike-Ungarn aldri mer må kunne true Frankrike militært.

VERSAILLESTRAKTATEN.

Traktaten var resultatet av en seks måneder lang konferanse i Paris i 1919. Navnet har traktaten fått etter stedet hvor den ble undertegnet, Versailles.

Den franske generalen Foch ga følgende dom over resultatet av konferansen: "Dette er ikke en fred! Dette er en 20 års våpenhvile." En uttalelse som skulle vise seg å bli utrolig sannspådd.

Traktaten hadde følgende hensikter:

1. Få erstatning for krigens kostnader.
 - a. 6,6 milliarder pund sterling, et beløp likt vestmaktene gjeld til USA.
2. Sørge for at Tyskland ikke kunne føre krig på ny.
 - a. Hæren skulle ikke være på mer enn 100.000 soldater, hvorav kun 4.000 var offiserer.
 - b. Flåten skulle ha bare 6 kryssere, ingen slagskip, ingen ubåter.
 - c. Intet flyvåpen.
 - d. Rhinland skulle være demilitarisert og holdes okkupert av de allierte i 15 år.
 - e. Krigsakademiet skulle nedlegges.
 - f. Forbud mot at Tyskland og Østerrike slo seg sammen.
3. Fordele byttet.
 - a. Kullgruvene i Saar ble gitt til Frankrike.
 - b. Koloniene i Stillehavsområdet gikk til Japan, herunder også områder i Kina.
 - c. Syd-Vest-Afrika gikk til britene.
 - d. Tysk-Øst-Afrika (Tanzania) gikk til britene.
 - e. Kamerun gikk til Frankrike.
 - f. Togo ble delt mellom franskmenn og briter.
 - g. Italia fikk Libya, Libya var inntil da et selvstendig område/land.
 - h. Alsace-Lorraine gikk til Frankrike.
 - i. Deler av Nord-Slesvig gikk til Danmark.
 - j. Provinsen Poznan og Vest-Preussen gikk til Polen. Dette gjorde at Øst-Preussen ble adskilt over land fra resten av Tyskland.
 - k. Eupen-Malmedy gikk til Belgia.
 - l. Fristaden Danzig ble dannet og skulle stå under Folkeforbundet og Polen.

USA og Kina nektet å godkjenne avtalen. Den amerikanske presidenten, Woodrow Wilson, trodde på nasjonal og etnisk selvbestemmelse, m.a.o. at innbyggerne selv valgte sin tilhørighet. Å gi folk selvbestemmelse over egen tilknytning var en trussel mot de franske og de britiske imperiene og derfor uakseptabelt for disse to nasjonene. For Kina var saken klar, de tidligere tyske besetninger i Kina skulle bli kinesiske igjen og ikke japanske.

Noe annet var tolkningen av hva tysk nedrustning medførte for de allierte av gjensidige forpliktelser. Tysk tolkning av dette, og denne tolkningen hadde mange tilhengere også utenfor Tyskland, var at de allierte også måtte nedruste. Forordet til Artikkelen V i traktaten sier:

“For å åpne mulighetene for en helt generell reduksjon av de militære styrker i alle land, pålegges Tyskland å rette seg meget strengt etter de paragrafer som følger vedrørende hær, marine og flyvåpen”.

Det står også: “De allierte... hevder at Tysklands akseptasjon av de avrustingsbetingelser som er pålagt landet, vil lette og påskynde en generell og almen nedrustning, og akter så snart som mulig å innlede forhandlinger med sikte på en eventuell plan for generell reduksjon av styrkene. Det sier seg selv at realiseringen av en slik plan i vesentlig grad er avhengig av at Tyskland oppfyller sin del av forpliktelsene på en tilfredsstillende måte.”

I tillegg finnes det i en rekke andre etterkrigsdokumenter med støtte for de tyske tolkninger, som for eksempel Folkeforbundets artikler. Tyskland kunne med rette hevde at de var blitt lurt og at Versaillestraktaten først ble brutt av de allierte.

Derved hadde Tyskland et juridisk grunnlag for sin opprustning og brudd med traktaten. Bruddet hadde mange tilhengere i Tyskland i alle deler av befolkningen, spesielt overgivelsen av Danzig, delingen av Preussen ved hjelp av en polsk korridor og nedrustningen av forsvaret var bitre piller å svelge for de fleste tyskere.

LOCARNOTRAKTATEN.

Dette var egentlig en samling av avtaler som ble framforhandlet i Locarno, Sveits, i tiden mellom den 5. og 16. oktober 1925. Avtalene ble endelig undertegnet i London den 1/12 samme år.

Avtalene hadde til hensikt å få endelig fastslått grensene mellom Tyskland og nabolandene, i første rekke Belgia og Frankrike.

Traktatslandene var Belgia, Frankrike, Italia, Storbritannia og Tyskland. I tillegg til grensene ble Rhinland erklært å være en demilitarisert sone.

Storbritannia og Italia gikk inn som garantister for avtalen, og lovet å hjelpe den angrepne parten uansett hvem som brøt avtalen.

Avtalene ga for en kort stund en slags ro langs Tysklands vestre grenser, men ingen slik avtale ble gjort mot øst. Polen og Tsjekkoslovakia var ikke med i avtalene. Rent bortsett fra grensene i øst var dette en positiv avtale for alle de berørte landene, også Tyskland.

NEDLEGGELSE AV INSPEKSJONGRUPPEN.

Den allierte inspeksjonsgruppen var en gruppe med personell, om lag 1.000 personer, som hadde som hovedoppgave å påse at Tyskland ikke rustet opp. Dette gjorde de ved bl.a. å reise rundt i Tyskland, inspisere fabrikker, osv.

De allierte politikerne konkluderte i 1930 at Tyskland hadde fulgt fredsavtalen, Versailles avtalen, og nedrustet. Inspeksjonsgruppen oppløses. Dette til tross for at samarbeidet med Sovjet om testing av militært utstyr og konstruksjonen av tyske

fabrikker i Sovjet samt at samarbeidet med svenske våpenfabrikanter, som Bofors og Landsverk, og en rekke andre våpenfabrikanter i andre land nå er allment kjent for lederne i den vestlige verden. Kort tid etter kommer Hitler til makten og opprustningen kan starte for alvor. Fortsatt er det ingen alarmklokker, som ringer hos Storbritannia.

SYNET PÅ NASJONALISTER OG SOSIALISTER.

I Asia begynner kommunistiske og nasjonalistiske bevegelser å bevæpne seg fra rundt 1920 og utover. De er støttet av grupper i USA og av Sovjetunionen. Dette er starten på en langvarig geriljakrig og hos høyresiden i Frankrike og i Storbritannia øker frykten for kommunismen og Sovjetunionen.

Tabbene ligger i det at man ser på alle nasjonalistiske og sosialistiske bevegelser som kommunistiske, derfor er de en fare for imperiene og må undertrykkes, og at man ikke gradvis åpner for mere selvstyre. I hele tatt aksepterer man ikke selvstyre i koloniene. Arbeiderbevegelsene i flere land havner også i kommunistsekken ifølge styresmaktene i en rekke av landene.

I Storbritannia går man så langt, at sikkerhetstjenesten, SIS, i 1924 føre valget til Parlamentet fabrikkere et brev, som viser at Labour, det britiske arbeiderpartiet, samarbeider med Sovjetunionen. Brevet blir offentliggjort i flere aviser og Labour taper valget.

Denne frykten for arbeidermakt gjør seg også gjeldende i Norden. Både i Norge og i Sverige blir militæret satt inn mot arbeidere som streiker eller protesterer. Dermed ødelegges tilliten mellom militæret og arbeiderbevegelsen. Arbeiderbevegelsen i mange land er i sterk grad pasifistisk. Naturlig nok ser de på militæret som ett av undertrykkernes verktøy. Militæret ser på arbeiderbevegelsene som en indre, kommunistisk fiende etter opplevelsene og derved får de en begrunnelse for egne handlinger. Militæret frykter en revolusjon og lagrer våpendelene i sine depoter geografisk adskilt fra hverandre, dermed er en rask mobilisering vanskelig.

NEDRUSTNING.

De nordiske landene fortsetter å nedruste, hvilket de har gjort siden slutten av første verdenskrig, dette til tross for at nabolandene har begynt å ruste opp. Man har tillit til Folkeforbundet og diplomatiet. Når nå arbeiderbevegelsene blir styrket i Norden, er deres manglende tillit til militæret etter de tidligere konfrontasjoner og pasifister i egne rekker medvirkende til at nedrustningen fortsetter. For Norges del fortsetter nedrustningen helt fram til at Arbeiderpartiet overtar regjeringsansvaret. Noe av årsaken til endringen er alle flyktningene fra Tyskland, som kan fortelle om arrestasjoner og tysk opprustning.

Det nå er tydelig at Tyskland med Hitler i ledelsen og andre land har begynt en sterk opprustning.

BRITISK DIPLOMATI OG STATS LEDELSE.

Storbritannia sier en ting i det offentlige rom, men gjør noe helt annet i det skjulte. De sier at Tyskland må ruste ned, tegner så en flåteavtale med landet, som gir rom for en tysk opprustning av flåten og bl.a. bygging av ubåter i stor skala.

Britene sier at Italia skal boikottes handelsmessig pga. angrepet mot Etiopia, men sørger i det skjulte for at landet får de tilførsler av råvarer, som bl.a. olje, som landet ellers ville hatt vanskeligheter med å framskaffe. Dermed kan Italia fortsette krigen i Afrika.

Storbritannia sender ingen våpen eller annen utrustning for øvrig til regjeringsstyrkene i Spania under borgerkrigen der, med den begrunnelsen at man vil være nøytrale, men nekter ikke sine velstående landsmenn i å forsyne opprørerne med olje, lastebiler og rimelige lån, samt medvirke til at den spanske regjeringens kreditter blir svekket.

Under dekket av at de er nøytrale, beskytter britiske krigsskip de spanske opprørernes havner mot regjeringens fartøyer. Den britiske marinen oppretter også et etterretningskontor for opprørerne på Gibraltar og forer dette med opplysninger framskaffet fra britiske kilder.

Både Italia og Tyskland kommer med tropper og utstyr til opprørerne både sjøveien og igjennom Portugal. Sovjetunionen er det eneste landet som i nevneverdig grad støtter regjeringen i Spania med utstyr, dette hindres delvis ved at italienske og tyske marinefartøyer stopper sovjetiske fartøyer og ved at Frankrike etter hvert sperrer grensen for all transport av militært materiell, også dette skjer etter britisk påtrykk. Den sovjetiske støtten til den lovlige spanske regjeringen og den innflytelsen, som dette gir kommunistene i Spania, øker frykten for kommunismen hos de andre stormaktene og forsterker deres motvilje mot den lovlige spanske regjeringen. At Frankrike på denne måten vil få grenser mot et fascistisk eller nazistisk styrt land både i øst, vest og syd skaper tilsynelatende ingen engstelse.

Britene tillater ikke at Frankrike går til angrep, når Tyskland rykker inn med tropper i Rhinland. Den tyske hærens innmarsj er et brudd på Locarnoavtalen. Snart vil Tyskland være så sterkt militært at en væpnet konfrontasjon med landet vil være ytterst risikabelt og kostbart.

Toppen av mangelen på kløkt i britisk diplomati må det sies å være når Sovjetunionen ikke blir invitert til å delta i München konferansen om Tsjekkoslovakia, mens man senere og delvis samtidig vil ha de med på et militært samarbeide eller demonstrasjon mot Tysklands ekspansjon og opprustning. Med Spania i det sovjetiske bakhodet i tillegg, sammen med mye gammel historie fra tiden før, under og etter revolusjonen blir et samarbeide med Storbritannia enda vanskeligere.

Britisk diplomati er i hele tatt preget av at frykten for kommunismen og sosialismen er større enn frykten for nazismen og fasismen. Dette fordi kommunismen er vurdert som en større trussel mot imperiet og britiske verdier som kirke, monarki, kapitalisme og demokrati enn ett Tyskland uten noen stor flåte.

Resultatet er at man ikke begrenser tysk opprustning, mister gamle allierte og får

mange nye fiender. Tre av de alliertes gamle forbundsfeller og stormakter, Sovjetunionen/Russland, Italia og Japan, må kunne sies å være fiender eller uvennlige når andre verdenskrig starter 3. september 1939. Dette var et direkte resultat av at britisk diplomati hadde klart å skape mistro til Storbritannia, britene hadde for lenge talt med to tunger og for ofte vikt unna når Tyskland presset på.

Det er vanskelig å forstå hvorfor britene i så sterk grad oppruster flåten, mens de neglisjerer hæren praktisk talt fram til det tyske angrepet på Polen i september 1939. Det kan virke som om man tror at den franske hæren vil klare å stoppe tyskerne alene.

I de britiske koloniene har flyvåpenet tatt over mye av hærens rolle som pisk og derved svekket behovet for en stor og velutrustet hær. Opprørske deler av koloniene blir avstraffet langt rimeligere og hardere med fly enn med soldater.

Mangelen på forståelse av egen situasjon fortsatte under krigen. Britene forsto ikke at deres imperium og bevaringen av dette, var som en rød klut for tre av deres store samarbeidspartnere, enten dette var Sovjetunionen, USA eller Kina. I tillegg kom da vimsekoppen Churchills flyktige hopp fra det ene uttalte målet til det andre. Han ville ha en landgang på Rhodos, i Hellas, på Balkan, i Norge, på Sumatra, i Singapore, osv. Dette var en belastning for samarbeidet både ved at man måtte stoppe denne splittingen av styrker, som man ikke hadde forsynings- og landgangsfartøyer til, og fordi man fikk inntrykk av at britene hadde en dårlig skjult politisk agenda, bevaring eller styrking av imperiet.

SPANSK BORGERKRIG.

Den spanske borgerkrigen var en strid mellom den sittende republikanske regjeringen og en gruppe satt sammen av representanter fra det gamle Spania, som kalte seg nasjonalister. Senere ble nasjonalistene også kalt fasister, selv om de i utgangspunktet hadde mange andre politiske ståsteder.

Den republikanske regjeringssiden ble gradvis mer og kommunistisk, selv om dens utgangspunkt var en sammensmelting av flere grupperinger fra venstresiden, som sosialister, anarkister og kommunister. Denne venstre dreiningen var forårsaket av den polariseringen, som alltid skjer under en konflikt, dårlig behandling fra andre demokratisk valgte regjeringer og den sterke støtten fra Sovjetunionen.

Nasjonalistenes viktigste støttespillere var forsvaret, spesielt de hæravdelingene som var stasjonert i Afrika. Deres forsøk på å ta over marinen ble en total fiasko. Offiserene gjorde opprør mot regjeringen, men mannskapene hadde forventet og forberedt seg på en slik handling, derved stoppet de offiserene raskt og effektivt.

Dette hadde en underlig påvirkning på holdningene i den britiske marinen til borgerkrigen og til partene. Enkelte britiske offiserer ble forferdet over at mannskapene gjorde motstand mot offiserenes opprør mot regjeringen. Det at offiserene gjorde opprør mot en lovlige valgte regjering var greit, men at mannskapene ikke ville følge befålet var mytteri. Mytteri var noe av det verste, som kunne skje i en marine. Offiserer gjør ikke mytteri når de handler mot en lovlige valgte regjering, de følger bare sin overbevisning, det er kun mannskaper som gjør mytteri og det skjer når de ikke adlyder sitt befal. Kanskje var dette en av årsakene til at den britiske

marinen var behjelpelig med å sette opp et kommunikasjonscenter på Gibraltar for nasjonalistene. Det er ikke dokumentert om den britiske regjeringen hadde kjennskap til dette. Den britiske marinen ga også opplysninger om skipsbevegelser til nasjonalistene.

Den britiske overklassen, og til denne hørte diplomatiet, kom veldig raskt til å støtte nasjonalistene. Britene var på dette tidspunktet fortsatt villige til å gå veldig langt for å unngå en konflikt i Europa og arbeidet aktivt for at ingen nasjon skulle støtte den ene eller andre part. M.a.o. opprørerne skulle behandles likt med den valgte regjeringen. Men dette gjaldt tydeligvis ikke for deres egen finansverden, som gikk aktivt inn med økonomisk støtte til nasjonalistene samtidig som de saboterte den spanske regjeringens økonomiske transaksjoner. Dette kom i tillegg til amerikanske kapitalisters støtte og utvidede kreditter til nasjonalistene blant annet i form av olje- og bilkjøp på kreditt.

Frankrike fulgte den britiske linjen om ikke innblanding, selv om sympatiene deres var med republikanerne, hvilket medførte at de to partene i konflikten fikk støtte fra de to udemokratiske blokkene i Europa, henholdsvis fasistene/nazistene og kommunistene. Frankrikes holdning hadde sin årsak i deres økende frykt for Tyskland og behovet for å ha Storbritannia, stormakten uten en hær, som sin alliert. Demokratiene valgte med dette å svekke den demokratiske siden av konflikten. Kommunistene i ble styrket på regjeringens side fordi Sovjet var det eneste landet som forsynte dem med moderne våpen i større mengder og fasistene ble styrket på nasjonalistenes side, fordi Tyskland og Italia ga dem effektiv støtte i form av moderne våpen og styrker.

Tyskland og Italia valgte umiddelbart å støtte nasjonalistene. Først ved at tyske krigsskip skjermet de nasjonalistskip, som overførte materiell og tropper til fastlandet fra Afrika, mot den republikanske marinen, dernest ved at de ga flystøtte i form av et stort antall transportfly for å overføre tropper til fastlandet. Senere fulgte de opp støtten ved å oversende jager-, bombe- og transportfly sammen med trenet personell. I tillegg kom Panzer I stridsvogner samt italienske lette stridsvogner, lett og tungt luftvern. Hitler håpet på at et fascistisk Spania skulle skape en annen front mot Frankrike i tillegg til at bruken av Suezkanalen kunne stoppes ved at Gibraltar ble tatt av spanjolene, slik at Middelhavet ble stengt for britene. Så også Hitler var opptatt av blokaden som verktøy i en eventuell krig.

For Sovjet blomstret plutselig tanken om en verdensomspennende revolusjon opp igjen, i tillegg manglet Sovjet sårt en venn på den internasjonale arenaen. Men i motsetning til de andre statene, som ble parter i konflikten, tok Sovjetunionen seg umiddelbart godt betalt for støtten, fra Sovjets side ble det ikke gitt noen kreditt. Hele den spanske gullbeholdningen forsvant til Sovjet. Tyskland fikk etter hvert betaling i form av gruve konsesjoner og annet, men dette kun først utnyttet etter at borgerkrigen var avsluttet. Pga. krigen ble disse råvarene stoppet fra september 1939 til juni 1940 av Frankrike.

Støtten fra henholdsvis Sovjet og Tyskland/Italia bidro til å skjerpe motsetningene internt i Spania, men bidro også til en mobilisering i Europa for den ene eller den andre parten. Som tidligere nevnt bidro de som hadde penger med økonomisk støtte til nasjonalistene, mens sosialister og kommunister i mange land, også fra Tyskland og

Italia, dro til Spania for å kjempe på regjeringens side. Denne polariseringen bidro også til å vanskeliggjøre samarbeidet med Sovjet for å stoppe tysk og italiensk frammarsj for de demokratiske landene. Stoppet man Tyskland eller Italia så hjalp man kommunistene, lot man være så var man fascist. Så det beste var å gjøre et lite forsøk på å stoppe Italias og Tysklands erobringer, slik at man markerte at dette var galt, men ikke så mye at man kunne bli tatt for å støtte kommunismen eller sosialismen.

Sovjet trakk antagelig den logiske slutningen at de var alene i kampen mot fasister og nazister. De var truet både i Asia av Japan, hvor det allerede hadde vært en del trefninger mellom Sovjet og Japan, samt i Europa av alle stormaktene. Derved var avtalen mellom Tyskland og Sovjet i august 1939 tvingende nødvendig fordi den fjernet den sterkeste trusselen mot kommunismen, at de nesten samtidig klarte å få en fredsavtale med Japan, gjorde at Sovjetunionen bare satt igjen med to potensielle motstandere, Frankrike og Storbritannia, og disse landene var langt borte fra Sovjet både geografisk og fordi koloniernes grenser mot Sovjet republikkene var lite tilgjengelige. Det som bekymret var at Storbritannia og/eller Frankrike antagelig hadde gjort en eller annen avtale med Finland, for hvorfor ville ellers dette lille landet våge å stå imot Sovjet på den måten, som det gjorde? Men kunne det lille landet på noen måte støttes av de to supermaktene? Lå landet ikke for utilgjengelig til, nå som Sovjet hadde gjort en avtale med Tyskland?

Frankrike og Storbritannia kunne ha valgt å arbeide aktivt for å stoppe borgerkrigen ved å stoppe all transport av krigsmateriell til Spania både til lands og til vanns. Derved hadde Tyskland og Italia blitt tvunget til å transportere sitt materiell luftveien, hvilket ville ha medført en betydelig merkostnad, gjort overføring av tyngre materiell umulig og forsinket nasjonalistenes overføring av tropper fra Afrika. Dette hadde også effektivt stoppet all kommunistisk transport av våpen. Derved kunne muligens grunnen blitt lagt for en fredelig løsning av konflikten og et fortsatt demokratisk Spania. For regjeringen hadde klart å beholde kontrollen over en vesentlig del av industrien og derved Spanias egen produksjon av våpen og ammunisjon.

En tidlig stopp av krigen kunne ha spart spanjolene for store lidelser, umuliggjort tysk finsliping av sin taktikk og våpenbruk, fjernet trusselen mot Frankrikes grense i syd og mot Gibraltar. Hadde tyske og italienske krigsskip blitt tvunget vekk fra den spanske kysten av britiske og franske fartøy, hadde Hitler og Mussolini lidd et nederlag og derved antagelig blitt svekket internt i sin politikk. I tillegg til at dette hadde vært en klar advarsel til begge land mot nye eventyr.

Den spanske regjeringen skulle selvsagt ha sagt at de ønsket å gi koloniene selvstyre og/eller alle demokratiske rettigheter, derved kunne de ha stoppet eller begrenset nasjonalistenes rekruttering av tropper i Afrika helt eller delvis. Men dette ville antagelig ha økt motstanden mot regjeringen i selve Spania.

FORBEREDELSE TIL KRIG.

Når en ser på den opprustingen, som fant sted fra 1935 og fram til og med 1939, er følgende hovedlinjer tydelig, britenes opprusting var i hovedsak rettet mot flåten. Den franske økningen av bevilgningene til opprusting var prosentuetl størst og representert

en økning på noe over 7 ganger utgangspunktet i 1935. Tysklands økning var noe mindre, med nesten 7 ganger utgangspunktet i 1935, men dette var fra et lavere utgangspunkt. Japan hadde en nesten like formidabel økning som Tyskland, men her må man legge til, at Japan på dette tidspunktet allerede var i krig med Kina, en krig som krevde store ressurser. Storbritannia kommer inn på en god fjerdeplass med fem ganger utgangspunktet, Sovjet var rett bak Storbritannia, men deres utgangspunkt var formidabelt. Italia og USA ligger langt bak de tre andre stormaktene. Italia har i 1939 doblet forbruket siden 1935, mens USA har bare økt med 50 %.

Frankrikes og Storbritannias opprustninger bærer preg av deres tro og ønske om at neste verdenskrig skulle være en gjentakelse av den første. En lang frontlinje med få eller ingen bevegelser og en blokade som svekker Tyskland slik at de til slutt må gi opp.

TYSKLANDS FORBEREDELSE.

Det er feil å si at det var Hitler som startet opprustningen i Tyskland, den hadde begynt lenge før Hitler kom til makten. Dette var ikke en opprustning med mengder av utstyr og materiell, eller store skarer av trenede soldater, men i en erfaringsbase med kunnskap og forståelse plassert i en liten elite. Det hemmelige samarbeidet med Sovjetunionen var en slik kilde til erfaring, uttesting av ideer og nytenkning. I slutten av tjuetårene ble dette samarbeidet allment kjent, men ingen av de allierte stormaktene reagerte på dette klare bruddet på avtalene.

Tvert imot fastslo man noen år senere at Tyskland hadde nedrustet og derved fulgt Versaillestraktaten, slik at den kontrollkommisjonen med rundt tusen ansatte, som hadde trålet landet på kryss og tvers for å forsikre seg om at landet hadde nedrustet, ble oppløst fordi den ikke lengre var nødvendig? Eller var dette en stilltiende aksept av at Tyskland kunne ruste opp?

Tysklands opprusting fram til 1933 var innen teknikk og taktikk. Man prøvde ut nye ideer innen alle deler av moderne krigføring og med vanlig tysk grundighet vektla man detaljene. Tyskland hadde fram til -33 bare en meget liten hær, men den var en elite avdeling, hvor man kunne prøve ut det nyeste av det nye for å få gode teknikker, taktikk og våpen. Det var også en hær bestående av befal, slik at man hadde de befalingsmenn man trengte ved en utvidelse.

I Sovjetunionen trente tyskerne fram til 1933 og utprøvde våpenteknikk samt taktikk. Ditt sendte Tyskland egenproduserte stridsvogner, som "traktorer", kampfly, som sivile fly, samtidig som man hjalp russerne med å lage flyfabrikker, fabrikker for framstilling av stridsgass, opplæring i stridsteknikk, samt overføring av teknisk kompetanse til kommunistene, osv. Man fikk prøvd ut sine taktiske ideer om angrep med stridsvogner i større enheter ved at man fikk låne sovjetiske vogner og personell.

Men også i Sverige, Sveits og Holland var tyskerne på plass. Tyske penger og konstruktører etablerte stridsvognfabrikken AB Landsverk og tyske Krupp delvis eide samt samarbeidet med Bofors. Hos Landsverk ble moderne stridsvogner konstruert, vogner som var svært avanserte sammenlignet med andre lands vogner på samme tidspunkt, med helsveiset skrog, høy hastighet, radioutrustning, torsjonsfjæring, planetstyring, bare en kanon i ett tårn og ingen kanoner i skroget. Stridsvogner som var helt i samsvar med de krav som Tysklands fremste panserekspert, Heinz

Guderian, hadde kommet fram til. Hver mann i vognen skulle ha få oppgaver og det skulle være plass til flere i tårnet slik at vognkommandøren ikke fikk for mange oppgaver. Dette var i klar motsetning til de franske vognene, hvor vognkommandøren var alene i tårnet og ikke bare skulle lede egen og kanskje også andre vogner, men han var også opptatt med å skulle lede, sikte og skyte med hovedvåpenet.

Men Guderian hadde følgende prinsipper i tillegg: “De andre delene av hæren, som skal følge stridsvognene, må være motorisert på samme måte, dvs. med kjøretøy som kan følge stridsvognene i terrenget. Dette gjelder både artilleri og infanteri.”

Hos Bofors ble mye av grunnlaget lagt for konstruksjonen av moderne artilleri, som tyskernes fryktede 88 mm luftvernsskanon.

Egentlig var det ønskelig at hele den tyske hæren var motorisert etter Guderians prinsipper, men Tyskland hadde ikke den industrielle kapasiteten ei heller den økonomien, som skulle til for å utruste hele hæren med en tilstrekkelig mengde av egnede motorkjøretøyer. De var heller ikke villige til å konsentrere produksjonen rundt et fabrikkat for hver vogntype, som jo amerikanerne senere valgte. Størsteparten av hæren måtte derfor ta til takke med hest og vogn for utstyret, fleste parten av soldatene måtte gå. Tyskland kjøper faktisk hester fra den britiske hæren, hester som er blitt gjort overflødige, fordi denne hæren hadde blitt motorisert i sin helhet. Mangelen på motoriserte kjøretøyer betydde at store deler av artilleriet ikke holdt følge med stridsvognene, flyene måtte derfor ta det tunge artilleriets rolle. Hvilket de gjorde med stort hell.

I løpet av 1933 startet Tyskland opprustningen for alvor, i første rekke ved å bestille bl.a. de fly man mente å trenge og ved å begynne en storstilt oppbygging av industrien. Spesifikasjonene og bestillingene på de fly man startet og avsluttet krigen med, som JU-86, -87, -88, Heinkel 111, Me-109 samt Me-110 framkom i perioden 1933 til -34. Antagelig for å tåkelegge det faktumet at man rustet opp, ble flere av flyene laget i både en sivil og i en militær versjon. Produksjonsmessig ble fly til opplæring prioritert og klubber, som drev med seilflyvning, ble subsidiert av den tyske staten.

I 1935, etter at Saar området hadde gjennomført en avtalebestemt folkeavstemming, som medførte at området på ny ble innlemmet i Tyskland, kunngjorde tyskerne at de ikke lengre respekterte bestemmelsene i Versaillestraktaten om nedrusting. Frankrike protesterte sterkt på dette. Men tre måneder etter Hitlers kunngjøring inngikk Tyskland og Storbritannia en flåteavtale. Dette kan bare tolkes som en ny britisk aksept av Tysklands opprusting. Tyskland skulle få lov til å bygge opp en overflatestyrke i marinen som tilsvarte 35% av den britiske. Når det gjaldt ubåter fikk de lov til å ha en like stor styrke som den britiske.

Britene forsto fortsatt ikke den trusselen som Hitlers Tyskland representerte. For ett Tyskland uten en stor marine ble ikke oppfattet som en trussel mot Storbritannia eller imperiet og mange briter mente det var nødvendig med et sterkt Tyskland for å stoppe kommunistenes eller Sovjets innmarsj i Europa og i resten av verden. I tillegg var det mange i Storbritannia, i likhet med mange amerikanere, som mente at Versailles traktaten var for hard og urettferdig. Det verste var at man heller ikke tok hensyn til Frankrikes frykt for naboen, men i mange politiske henseende dikterte Storbritannia

Frankrikes politikk. Frankrike tillot dette i frykt for å miste en sterk alliert.

Den tyske opprustingen var selvsagt kostbar, spesielt for en nasjon som ble særs hardt rammet av depresjonen i tretti årene og i tillegg hadde en stor gjeldsbyrde.

Opprustningen ville ha blitt langt mindre, hvis ikke man hadde kunnet ta opp nye lån i USA og Storbritannia, ikke fikk røvet jødene, tsjekkere og østerrikere for gods og gull, holdt lave lønninger samt økt skattene for de rike. Hensikten med skatteøkningene var at rustningsindustriene fortjeneste ved opprustingen skulle komme tilbake til staten. Arbeiderne ble ikke gjort til gjenstand for skatteøkninger, men store beløp kom like fullt fra dem i form av forskudds innbetalinger på en bil de skulle få en gang i framtiden, en folkevogn. Denne vognen fikk bare et lite fåtall. Men fabrikken bygde etter hvert et stort antall med lette vogner for det militære.

I motsetning til Frankrike så Tyskland på panservåpenet som en egen våpengren og ikke et haleheng til infanteriet. Denne taktikken hadde blitt prøvd ut ved flere forskjellige øvelser i de foregående år. I de første årene hadde man ikke pansrede kjøretøy, men vanlige biler og sykler ble brukt etter å ha fått påmontert plank og presenning for å få de til å se ut som stridsvogner.

På høsten 1935 opprettet Tyskland derfor tre panserdivisjoner. De var ment å kjempe som selvstendige enheter, mens panserenhetene i Frankrike stort sett var delt ut til de forskjellige infanteridivisjonene. De tyske panserenhetene kunne derfor rykke fram så fort som vognene gikk og trengte ikke å vente på marsjerende infanteri. Dette ga en eventuell motstander store problemer, fordi motstanderens styrker risikerte å havne bak den nye frontlinjen eller bli omringet i lommer. M.a.o. panserstyrkene kunne omringe motstanderen relativt raskt, forhindre etterforsyning og generelt skape ubalanse i motstanderens forsvar. Dessuten kunne angrepsretningen raskt endres hvis man møtte på sterk motstand eller at rekognoseringsflyene, som var avgitt til hæren, varslet om en slik trussel.

Men også i Tyskland var det ulike oppfatninger av hvordan man skulle bruke stridsvognene og kavaleriet. Denne faglige diskusjonen ble ført kontinuerlig og det var i hovedsak den øverste ledelsen, som gikk inn på Guderians side og støttet ham. Til tross for dette varte diskusjonene og uenigheten fram til noen tid etter krigsutbruddet. Det var i hovedsak felttogene i Polen og i Frankrike som viste at Guderian hadde hatt rett.

Hans ideer ble presentert for allmenheten i en egen bok utgitt vinteren 1936-37 med tittelen "Achtung! Panzer!".

Mangelen på gode lastebiler til militært bruk og det store antallet med forskjellige merker var den store svakheten i den tyske hæren. Derved ville man ha vanskeligheter med å forsyne hæravdelingene ved lange framrykninger over store avstander, når jernbanenettet var nede eller mangelfullt og sjøtransport ikke var tilgjengelig. Det var dette som ble merkbart under framrykningene i Russland og i Afrika. I Afrika ble hester ikke brukt til transport, hvilket gjorde situasjonen enda vanskeligere. Enda verre ble det når man måtte trekke seg raskt tilbake, tungt utstyr, skadde vogner, forsyninger, verksteder, artilleri og infanteri måtte etterlates, simpelthen fordi man ikke kunne få det med seg fort nok. Denne svakheten var tilstede gjennom hele krigen. I de siste årene av krigen var selvsagt mangelen på olje til drivstoff en

medvirkende årsak. At dette ofte også resulterte i at stridsvogner måtte stå igjen eller ta opp kampen mot en overlegen fiende nærmest uten drivstoff, er en annen del av det samme problemet, som ble forsterket av stridsvognenes stadig større vekt og derved økt forbruk av drivstoff. Det store antallet av forskjellige merker/typer av lastebiler, som ble enda større etter alle okkupasjonene, ga store vedlikeholds- og logistikkproblemer. De fleste kjøretøyene var heller ikke egnet til militær bruk, siden de gikk fort i stykker og ikke kunne brukes i terrenget eller på dårlige veier.

Strategier og planer man legger i fredstid, vil sjelden virke som tiltenkt når de blir stilt over for virkelighetens harde realiteter. Fordi man vektla teknikk og taktikk var det derfor viktig for tyskerne at de fikk prøvd ut sitt materiell, sin teknikk og forskjellige oppsetninger under krigslignende forhold og mot en motstander utrustet med moderne våpen. Den viktigste testen var borgerkrigen i Spania, hvor både hær og flyvåpen fikk prøvd ut sine ideer, alene og i samvirke. Det var her den fryktede 88mm kanonen fikk prøvd seg, både som luftvern, som vanlig artilleri og som panservern mot stridsvogner. De spanske nasjonalistene hadde lite av annet tilfredsstillende artilleri mot de sovjetiske vognene på den republikansk siden, T-26 og BT-5.

Kommandostrukturen i den tyske hæren var slik at det var oppgavene og de grove retningslinjene, som kom fra oven, mens den enkelte befalingsmannen hadde stor frihet til å ta egne valg. Man ga ordre om oppgaven, ikke hvordan den best skulle løses. Så befalet på stedet, som visste hvordan fienden hadde posisjonert sine styrker, hvordan terrenget var og situasjonen for egne styrker, valgte løsningsmåten. Så kunne man ikke angripe rett fram, kunne man prøve en eller begge flankene, gikk ikke dette heller, fikk man gå i forsvar. Tyske ledere var klare på at gode planer bare var et utgangspunkt for taktikken og at de kunne eller burde kastes så fort striden var i gang. Men man skulle vise aggressivitet både i forsvar og i angrep. Angrep skulle man alltid søke å gjennomføre mot motstanderens svakeste punkt. I forsvar skulle man forsøke å binde opp en størst mulig fiendtlig styrke ved å vise en truende aggressivitet.

For stridsvognavdelingene ga innmarsjene i Østerrike og i Tsjekkoslovakia verdifulle opplæringer og erfaringer i administrasjon, vedlikehold og logistikk. Her måtte deres motoriserte avdelinger for første gang måtte forflytte seg over lange avstander og i et fremmed land. Dette ga gode indikasjoner på hvordan man skulle få til etterforsyning og vedlikehold, samt en oppfatning av kvaliteten på og kravene til det antall veier man måtte bruke, hvilken rekkefølge avdelingene skulle marsjere i og sammensetningen av avdelingene, spesielt hvordan forsynings- og vedlikeholds-delen måtte sammensettes, plasseres og ledes.

Innmarsjene i Østerrike og i Tsjekkoslovakia ga i tillegg verdifulle bidrag til industrien, råvaretilgangene, hæren og økonomien. Spesielt de tsjekkiske stridsvognene ble funnet likeverdige med de tyske og medførte at to nye panserdivisjoner ble opprettet ganske så umiddelbart. Det samme kan sies om det tsjekkisk artilleri. Østerrikes mest verdifulle bidrag var deres rike forekomster av jernmalm, gode økonomi og dyktige soldater.

Disse to nye landene vanskeliggjorde også en effektiv blokade av Tyskland ved at landet kom i direkte eller indirekte kontakt med en rekke land, som hadde store råvareressurser.

Kampene i Polen viste at den tyske hæren fortsatt hadde store mangler, som måtte rettes opp. Dette gjaldt både i samarbeidet mellom fly og stridsvogner samt i logistikk delen, men også i hvordan man opptrådte på slagmarken. Polen var den siste store prøven før det store alvor startet. Et eksempel på denne finpussen og sansen for detaljer er at de nasjonale kjennetegnene på stridsvognene ble flyttet fra midten på vognene til ut på sidene, dette fordi polske artillerister hadde brukt kjennetegnene som siktepunkt. Dette viser også at den øverste ledelsen var villig til å foreta selv mindre endringer, som umiddelbart kunne virke ubetydelige. Men kampene i Polen viste også at Tyskland hadde dårlige lastebiler, en vesentlig del av de havnet på verksted under invasjonen og mange ble vraket.

Tyskland hadde prioritert flyvåpen og stridsvogner i sine forberedelser. Men hadde ikke fått rustet opp i den grad, som man ønsket, ei heller hadde man de nødvendige lagre for lengre kamphandlinger før krigen startet i september 1939. Guderian, Tysklands fremste pansergeneral, var sjokkert over å måtte sende de lette Panzer-I og -II vogner inn i krigen som stridsvogner. Det er verdt å merke seg at Tyskland aldri hadde tenkt at man skulle bruke Panzer-I eller -II i strid, de var bare tiltenkt rollen som opplæringsvogner. Disse vognene hadde heller ikke noe skyts, som kunne brukes effektivt mot fiendtlige stridsvogner eller befestninger, bare maskingevær på Panzer-I og en 20 mm maskinkanon samt et eller to maskingevær på Panzer-II. Tyskerne hadde også store mangler i artilleriet, de manglet lastebiler og andre trekkvogner. Bare en liten del av artilleriet var motorisert, infanteriet hadde få eller ingen lastebiler. Hestekjøretøy var den foretrukne transportmåten i den tyske hæren, marsj var normalt den eneste måten for infanteriet å komme framover på.

Ved angrepet på Polen var det kun såkalte demonstrasjonsavdelinger, som var oppsatt med Panzer-III og -IV, dvs. tyngre tyske stridsvogner. Så i 1939 var ikke Tyskland klart for strid mot Frankrike og Storbritannia. Tyske generaler trodde heller ikke at de ville være det i 1940. Men raseriet over at Frankrike hadde angrepet dem, bedre trening, bedre motivasjon og bedre utrusting blant infanteriet, bedre og flere fly, samtrening mellom fly og hær, bedre og raskere kommunikasjon i felt ved hjelp av radio, sikker kommunikasjon ved hjelp av krypteringsmaskiner, bedre ledelse og organisasjon fra toppen og ned, vilje og evne til å ta ansvar i alle ledd, gjorde at de vant over de allierte. Både franske og tyske generaler trodde om våren 1940 at de avgjørende slagene vil finne sted i 1941 etter en langvarig og fastlåst strid. Dette stemte best med erfaringene fra første verdenskrig og styrkeforholdet mellom de to partene. Hadde det blitt en langvarig strid langs frontene fra første verdenskrig, ville Tyskland vært ille ute, for deres ressurser og lagre var små.

Ved angrepet på Frankrike var det i hovedsak panserstyrkene, som gjennomførte gjennombruddene og de lange overraskende innmarsjene. Disse skapte ubalanse i det allierte forsvaret. Men det er verdt å merke seg, at også de tyske armeene, som hadde lite eller ingenting i form av panserstyrker, klarte å drive de allierte på flukt, i form av belgiske, nederlandske, britiske og franske stryker, slik som det var tilfellet i nord. Så tysk profesjonalitet, ledelse, taktikk og innsatsvilje på alle nivåer var avgjørende faktorer, langt større enn stridsvognene.

For å finne riktige framrykningsakser, hvordan fienden hadde utgruppert og hans styrke, brukte man lette, små speiderfly. Der hvor man trengte artilleri, men ikke hadde dette tilgjengelig, brukte man fly til nærstøtte. Ofte trengte ikke disse flyene å

bruke sine bomber, det at de var der oppe og fingerte angrep, var nok til at motstanderen søkte dekning og ikke tok opp kampen mot bakkestyrkene. Fly forhindret også forflytting og etterforsyning av motstandernes styrker bak fronten. Men en av de viktigste årsakene til seieren var at den tyske ledelsen hele tiden var langt framme ved fronten for å ta raske og gode avgjørelser, samtidig som dette var inspirerende for den enkelte soldat. Rommel var kanskje det fremste eksemplet på dette, som sjef for en panserdivisjon var han ikke bare langt framme, enkelte ganger var han langt foran sine soldater og bak fiendens linjer, enten dette skjedde ved et uhell eller at det var tilsiktet. Det var slik han hadde ledet sine infanteri avdelinger under første verdenskrig og dette ga igjen gode resultater.

I tillegg til ledelse ved fronten hadde det tyske infanteriet også demonstrert til fulle under første verdenskrig, at de var villige til å sette sammen grupper fra forskjellige «yrker» etter oppgavenes art, såkalte stormgrupper. Her ble sammensetning, størrelse og utrustning bestemt av oppgaven og taktikken de brukte var infiltrasjon og kraftsamling ved svake punkter hos fienden, samt lange framrykninger når fronten var brutt. Denne taktikken fra første verdenskrig ble ført videre hos panserstyrkene.

Imidlertid var det et område hvor Tyskland ikke lyktes, det industrielle samarbeidet og masseproduksjon. Bedriftene konkurrerte som før om leveransene til forsvaret. Mange nye enheter ble laget i flere versjoner fra flere fabrikker. Dette var selvsagt en ødsling med krefter og ideer. Det forekom selvsagt unntak fra regelen. Mercedes og Opel lagde begge tre tonns lastebiler. Mercedes sin bil var meget avansert, Opels lastebil var enklere i konstruksjonen. Etter hvert som krigen gikk sin gang, ble det klart at Mercedes sin bil var for avansert, den gikk for ofte i stykker. Den var heller ikke lett å reparere under forholdene ved fronten. Til slutt gikk hærledelsen til det uvanlige skrittet å be Mercedes om å produsere Opel sin bil og derved slutte å lage sin egen versjon av tre tonns lastebil. Det gjorde de også, en bil helt identisk med Opels versjon i alle detaljer, dog uten Opel sitt merke på grillen.

Å masseprodusere et så dyrt produkt som en stridsvogn må ha vært i strid med de tyske håndverkstradisjoner, ja kanskje den tyske sjelen. En så flott og kostbar gjenstand som en stridsvogn kunne man jo ikke levere fra seg uten en liten forbedring og med topp kvalitet i alle detaljer, man hadde jo litt stolthet over hva og hvordan man leverte fra seg et slikt avansert produkt. Derfor var det en og en gruppe med fagarbeidere, som sammen gjorde alt arbeidet på en og en vogn. Ingen masseproduksjon hvor ufaglærte gjorde de samme operasjonene på alle vognene. Derved krevdes det at man brukte spesialister til alle detaljer på vognen, fagfolk som også var sterkt etterspurt til reparasjoner ved fronten. Legg så til at mye arbeid ble nedlagt på uvesentligheter, som ikke hadde noe å si for vognens stridsevne. Man ønsket å levere fra seg en vogn hvor alt var perfekt, ned til den minste og mest uvesentlige detalj, på en vogn som i snitt var i strid bare noen timer før den ble ødelagt. Siden kravene til kvalitet i alle de detaljer var så bastante, brukte man unødig mye tid på å gjøre ting på nytt, litt flikking og maling på uvesentligheter, som kanskje kun var kosmetiske.

Når man hadde levert en vogn, kom man ofte på forbedringer, som man ville ha med på neste. Dette var ikke endringer, som var et resultat av nye krav fra hæren og var kanskje heller ikke det brukerne ville ha. Endringene medførte at hver sjettede Tiger stridsvogn ble endret litt eller mye. Derved gikk arbeidet tregt og krevde store

ressurser både i antall arbeidstimer og i kravene til fagfolkene. Endringene og det store antallet av de medførte i tillegg vanskeligheter for logistikken. Også ute i felten ble det utført endringer ved at nye deler fra enten fabrikken eller fra ødelagte vogner ble brukt for å forbedre eller reparere vogner. Tyskerne var gode på logistikk, men dette kan jo ikke ha gjort arbeidet enkelt.

Når krigserklæringene kom fra Frankrike og Storbritannia etter angrepet på Polen, skapte dette stor overraskelse i den tyske ledelsen. De allierte hadde gjentatte ganger gitt etter for tysk ekspansjon på bekostning av Tysklands naboland. Dette ville derfor sikkert skje igjen og det var ingen grunn til å være bekymret for Tysklands manglende evner til å føre en langvarig krig. Man levde i troen på at ingen franskmann ville dø for Danzig.

FRANKRIKES FORBEREDELSE.

Sjokket over tapene av menneskeliv i første verdenskrig slapp aldri taket i Frankrike. Man tenkte ikke på hvordan man hadde vunnet slagene og krigen, men hvordan og hvorfor man hadde tapt så store mengder med personell i en forferdelig stillingskrig. Man hadde ikke mentalt klart å legge vekk erfaringene fra denne krigen og redselen for de meningsløse angrepene, angrep som bare ga tusener på tusener av drepte og ingen framgang. Denne redselen satt dypt i både det franske folket og i den franske hæren. På mange måter var franskmennene krigstrette, før krigen hadde startet på alvor, derfor var det ingen jubel, slik som det var under første verdenskrig, når denne, den andre verdenskrigen, startet.

Det var vedtatt og akseptert at neste krig ville arte seg på samme måte som den forrige, men nå skulle de franske soldatene få skikkelige stillinger å kjempe fra, Maginotlinjen var svaret. Her ble store deler av forsvarsmidlene brukt og store deler av hæren bundet opp i stillinger, som aldri kom i kamp. Riktignok var linjen en fantastisk konstruksjon, med dype bunkere, tungt artilleri, egne forsyningsenheter og sambandslinjer dypt under jorden beskyttet av betong og jord. Men den som beskytter alt, beskytter ingen ting godt nok.

Linjen var ikke like sterk over alt. Der hvor terrenget var lite egnet for strid med store mekaniserte styrker eller hvor man anså at det ville være vanskelig for Tyskland å bringe fram tilstrekkelige med forsyninger, som i Ardennene, var linjen svak. Det var heller ingen linje langs den belgiske grensen, fordi man der stolte på at belgiernes forsvarslinje ville stoppe et angrep så lenge at de allierte kunne komme dem til assistanse. Belgierne tviholdt på sin nøytralitet, derfor måtte de franske og britiske reservene, som var tiltenkt å komme dem til hjelp, holde seg på den franske siden av grensen inntil videre. I de første timene etter det tyske angrepet på Belgia stoppet belgiske tolltjenestemenn de allierte forsterkningene.

Nederland antok at de ikke var truet. De hadde blitt holdt utenfor i den forrige krigen, så hvorfor skulle de bli tvunget inn i denne? De hadde derved antatt samme holdning som Norge, vi er trygge bak våre vannveier. Vi er nøytrale, nøytraliteten vår er akseptert av alle, vi er venn med alle og kan tjene gode penger igjen.

Den franske hæren var Europas nest største etter Sovjets og hadde vært det i hele mellomkrigs tiden, dette innga selvfølgelig trygghet.

Men det verste var at franskmennene ikke hadde endret oppfatning siden første verdenskrig om hvordan stridene ville arte seg, man trodde at frontene ville være svært stabile med få og små endringer over tid. Derfor hadde man ikke tatt i bruk radiosamband i noen særlig grad. Man mente at frontene ville bevege seg så omstendelig at vanlig telefon ville være mer enn tilfredsstillende for sambandet, også for ledelsen av stridsvogner! Koblet sammen med at det franske befalet på alle nivåer var opplært til å ikke vise eget initiativ, men avvente ordre i detalj fra høyere befal, ble reaksjonene trege. Ordrene til og rapportene fra fronten hadde som regel hatt en omstendelig og langsom gang gjennom rekkene av befal og var, når og hvis de kom fram, basert på en virkelighet som ikke lengre var tilstede. Dette fordi tempoet i denne krigen var så uendelig mye raskere enn det den hadde vært under første verdenskrig. Siden man hadde fratatt lavere befal alt initiativ, ventet de alltid på ordre fra den øverste ledelsen. Dette gjaldt i stor grad også britene.

Fra den øverste franske forsvarsledelsen og ned til fronten brukte en ordre om lag 48 timer i snitt. Hvis situasjonsbeskrivelser fra fronten var dobbelt så raskt framme til hovedkvarteret, så betød dette at en reaksjon på et tysk angrep først ville komme etter tre døgn! Så når den franske overkommandoens ordre vedrørende Guderians angrep mot Luxemburg endelig nådde fronten, så var Guderians divisjoner langt inne i Frankrike. Det var derfor ikke underlig at når ordrene nådde de underlagte avdelinger, så hadde ofte situasjonen ved fronten allerede endret seg fullstendig. Ordrene var meningsløse, fordi store områder ofte var allerede okkupert av fienden, avdelingene, som skulle stabilisere fronten, var enten på vill flukt, hadde overgitt seg eller de var omringet. Så kjappe var de tyske frammarsjene eller så trege de allierte reaksjonene, at tyskerne gjentatte ganger fant allierte styrker i felten, som ennå ikke hadde fått tildelt skarp ammunisjon eller man overmannet de, mens de ennå var i sine brakker, var under utlasting fra tog eller under oppsetting. Det medførte at broer ikke ble sprengt i tide og at lagre ikke ble tømt eller ødelagt før tyskerne var der. Det er også nærliggende å tro at en av grunnene til at flere franske avdelinger overga seg så raskt, var at de meningsløse ordrene de fikk, hadde fått dem til å miste all tiltro til den øverste ledelsen.

Den øverste franske hærledelsen hadde ingen radio til ordregiving eller mottak av situasjonsrapporter, man var redd for at plasseringen av deres hovedkvarter da ville bli oppdaget, i tillegg hadde svært få fly og praktisk talt ingen stridsvogner radio. Man brukte ikke fly til observasjon og bevoktning, til tross for at dette hadde vært flyenes viktigste bidrag til ledelse og planlegging i første verdenskrig.

De allierte ordrene var ikke bare meningsløse, de satt også egne styrker i en vanskelig situasjon når de ble fulgt. Flyvåpenet fikk for eksempel ordre om å angripe tyskernes pongtong bruer først flere dager etter at de var lagt ut, med det resultatet at tyskerne hadde fått rikelig med tid til å opprette et sterkt luftforsvar rundt de. I tillegg til at de da ofte også hadde fått lagt flere broer parallelt eller reparert de broer som de allierte hadde sprengt. De allierte flyverne var ikke feige og utvist stort mot, men flyene deres var i liten grad i stand til å komme helskinnet igjennom den muren av prosjektiler, som de da ble møtt med under disse angrepene. De hadde ikke fly, som var velegnet for lavangrep eller trening i denne kampformen, og fra stor høyde var unøyaktigheten for stor. Dermed var resultatet gitt, en katastrofe. Man klarte ikke å stoppe forsyningene fra å komme fram til de tyske panserdivisjonene. Når man så heller ikke

ødela sine egne lagre, private eller militære, som ville falle i fiendens hender, var tyskernes forsyninger ofte forenklet til leveranser av ammunisjon.

Så i motsetning til Sovjet og Tyskland var dette en hær basert på gamle ideer. Den franskmannen, som talte overkommandoen imot, var Charles de Gaulles. Han hadde gode ideer om mobil krigføring ved bruk av stridsvogner, men de fant lite gehør.

Selv om Frankrike hadde brukt enorme summer på Maginotlinjen, var Frankrikes panservåpen større i antall og i samlet vekt enn det tyske, men forskjellene mellom den franske og den tyske oppfatningen av hvordan man tenkte å bruke stridsvognene og stridsvognenes konstruksjon var stor. De franske vognene hadde små tårn, med plass til bare en mann. Her satt vognkommandøren, som både skulle lede vognen, eventuelt også andre vogner, finne målet, sikte, lade og avfyre kanonen. Alle disse arbeidsoppgavene til lederen medførte ofte at de tyske vognene og andre mål ikke ble oppdaget før det var for sent. I tillegg hadde man den ideen at stridsvognene bare var et supplement til infanteriet, mens tyskerne hadde samlet vognene i avdelinger som var motoriserte i sin helhet.

De franske stridsvognene skulle opprinnelig rykke fram i samme takt som infanteriet marsjerte. Dette ville ha gitt en eventuell fiende god tid til å opprette nye forsvarsstillinger, hvis den første ble brutt. Den franske bruken av stridsvogner ville også medføre en manglende konsentrasjon, for franskmennene mente at angrep skulle skje over en bred front, gjerne ti ganger så bred som det tyskerne brukte i sine angrep med det samme antall vogner. Dette betød at den enkelte kanonen eller stridsvognen til forsvarerne, her tyskerne, hadde en overkommelig oppgave med relativt få mål, spesielt fordi en kanon i en tysk stridsvogn eller i artilleriet hadde så mye raskere skuddtakt enn de franske stridsvognene med sine trange tårn. I tillegg skulle stridsvognene rykke sakte fram for at soldatene skulle kunne holde følge med dem, derved klarte den enslige kanonen å stoppe alle eller de fleste vognene innenfor sin teig. Så oddsene veide sterkt imot franskmennene. Sakte gående stridsvogner gjorde dem lett å treffe, trange tårn gjorde observasjon og det å finne målene vanskelig, mange oppgaver for kommandøren i tårnet gjorde at ledelsen ofte var dårlig, ingen stor lokal overmakt, ingen erfaring fra denne typen av strid, sen framrykking med hyppige og langvarige stopp gjorde det mer sannsynlig at tyskerne i sine forsvars posisjoner kunne rekke å utplassere sin fryktede 88 mm eller annet tungt artilleri i gunstige posisjoner eller få flystøtte. De allierte angrepene var mer eller mindre i blinde, siden fly ikke ble brukt til observasjon eller støtte, det var ingen nærstøtte fra ingeniørsoldater til å fjerne miner og andre hindre. Riktignok hadde man stridsvogner i stort antall og noen av de var vogner i stand til rask framrykning, men det var først i 1939 etter Polens fall, at man begynte å innse at denne verdenskrigen ville bli ført andreledes enn den forrige. Nå ble Charles de Gaulles hørt. Dette resulterte i at man i løpet av noen få måneder opprettet tre panserdivisjoner, tilsvarende de som Tyskland hadde opprettet i 1935. Men avdelingene var utrenet i sin nye rolle, kommunikasjonene til den høyere ledelsen var stor grad basert på telefonlinjer, andre avdelinger og logistikken hadde heller ikke trent sammen med panserstyrkene.

Sammenlignet med Tyskland manglet de nye franske avdelingene erfaring, en kommandostruktur som ga raske reaksjoner, fly til observasjon og nærstøtte, tilstrekkelig med radioer samt pansrede vogner for artilleri, ingeniør soldater og infanteri, slik at de raskt kunne følge stridsvognene.

Siden de franske stridsvognene skulle følge infanteriet, dermed var det ikke noe behov for at vognene hadde med seg drivstoff for lengre frammarsjer. Så når de ble tvunget til lengre marsjer, for eksempel pga. omfattende tyske framrykninger eller ødelagte jernbanelinjer, så kunne de gå tomme for drivstoff, før de kom i strid. Uten drivstoff og uten et apparat som var trent på å forsyne vognene under lange marsjer eller på nye steder, uten radio til å kommunisere med forsyningsleddene, ga dette som resultat at vognene måtte overgi seg der de sto, tomme for drivstoff.

Den øverste franske hærledelsen trodde ikke at fly på noen som helst måte ville innvirke på stridene på bakken. Flyene ville slåss seg imellom til det ikke var flere igjen av dem og dette ville bli flyenes deltagelse i krigen. Dette til tross for at flyene hadde vært avgjørende for de gode resultatene under de allierte offensivene høsten 1918.

Det franske flyvåpenet led i tillegg under en nasjonalisering av flyindustrien. Den var tenkt å gi en bedre koordinering og samling av ressursene, men det førte til en dårligere ledelse, som igjen ga en prioritering av umoderne fly og store forsinkelser. Dette ble forsøkt rettet opp med store innkjøp av fly og motorer fra USA. Disse flyene, som de franske, var ikke på høyde med de beste britiske og tyske flyene. Så det var til liten glede at flyvåpenet hadde mange fly, det ga bare motstanderne flere enkle mål.

Flyvåpenet hadde heller ikke fått prøvd sin taktikk mot en moderne motstander og man hadde ikke fulgt med på de erfaringer og taktikk endringer, som skjedde i løpet av den spanske borgerkrigen. Man holdt på at jagerflyene skulle møte en eventuell fiende på en lang, bred, v-formet front, ikke to og to som tyskerne hadde funnet ut var den ideelle kampformen.

Legg så til at det franske flyvåpenets ledelse var mer opptatt med å evakuere sine flyplasser med utstyr, fly og mannskaper etter hvert som tyskerne rykket fram, enn å planlegge og tilrettelegge for angrep mot fienden i samarbeide med folkene på bakken.

Naturlig nok ble den franske marinen ikke satt på prøve, men også denne var sterk og moderne med mange flotte fartøyer i alle klasser.

Så Frankrike hadde ikke forsømt de andre delene av forsvaret. De hadde en sterk flåte, godt artilleri, rikelig med stridsvogner og mange fly. I 1939 hadde Frankrike foretatt en langt større opprustning i prosent av 1935 tallene enn Tyskland. En stor del av budsjettet gikk til innkjøpene av fly og flymotorer fra USA. Men de brukte ikke de flyene de hadde. Når kamphandlingene sluttet i Frankrike, hadde franskmennene flere fly enn da kamphandlingene startet, fordi importen og egen produksjon var så stor.

Tyskerne var overlegne i antall soldater når og der de angrep, fordi franskmennene hadde store styrker som var bundet til faste forsvarsverker, grensene mot andre land og koloniene. Disse styrkene ble stort sett der til siste slutt. Derved klarte man ikke å få frigjort de nødvendige styrker til effektive motangrep, ei heller klarte man å binde opp store fiendtlige styrker ved å føre et aggressivt forsvar. Man satt i sine bunkre dypt under jorden og ventet på angrepet mot egen front, i mellomtiden gjorde man lite

eller intet. Dessverre var også artilleriet i disse bunkerne låst fast og kunne ikke flyttes, så selv om infanteriet i bunkerne kunne marsjere vekk, så kunne de ikke få med seg sine kanoner.

Franskmennene hadde trukket feil slutninger av Vinterkrigen i Finland. Primitive befestninger klarte å stoppe en mekanisert hær og slå den tilbake var tolkningen, ikke den at finnene ved hjelp av et aktivt forsvar og lokale ledere med stor selvstendighet i beslutningene angrep kommunistenes kolonner i flankene og derved kunne omringe, dele opp, sulte ut og utslette en sterkere motstander. De oppfattet heller ikke at de sovjetiske infanteristene ikke hadde god nok trening i bruken av ski, ei heller at mekaniserte hærer ikke egner seg til kamp i et snødekt skogsterreng. De så heller ikke at de finske reaksjonene var raske og at beslutningsmyndigheten var delegert ned på et lavt nivå.

Dette førte til en overvurdering av verdien av en befestet grense og en nedvurdering av den russiske hæren. De sovjetiske styrkene var elendig ledet og ville forbli slik, deres stridsvogner var for dårlig, artilleriet elendig, osv. Man glemte helt å se til Spania hvor russiske stridsvogner var foretrukket av begge sider i striden, artilleriet virket etter sin hensikt og russiske fly hadde overtaket i første omgang, dvs. helt til mer moderne tyske fly kom på banen. Heller ikke vurderte man de krigshandlinger, som hadde skjedd i Asia ett år tidligere, hvor Sovjet hadde vunnet over Japan i Mongolia, nettopp ved hjelp av god logistikk, overlegent artilleri samt flere og bedre stridsvogner.

Franskmennene hadde imidlertid en fordel som tyskerne ikke kunne ta fra de, en større reserve med soldater som hadde vært inne til tjeneste, men tiden strakk ikke til for å nyttiggjøre seg denne. Hadde Frankrike i tillegg nedprioritert marinen til fordel for hæren, hadde kanskje ikke situasjonen blitt så alvorlig for dem.

I sum, denne krigen var for rask for Frankrike.

BRITISKE FORBEREDELSE.

Svært mye av de britiske forberedelser fram til 1939 gikk med til å forsterke marinen, noe til flyvåpenet og nesten ingen ting til hæren. Den britiske marinen var i 1939 fortsatt verdens største og svært mye av kostnadene til opprustning ble satt inn på tyngre fartøyer. Man hadde 15 slagskip eller tunge kryssere, med 5 under bygging, syv hangarskip, med syv under bygging, 66 kryssere med 23 under bygging, 184 destroyere med 52 under bygging.

Hvis man trodde at hovedmotstanderen ville bli den tyske eller den sovjetiske marinen, så var dette ikke bare en kolossal overvekt, den var også noe ubalansert med for få destroyere til eskorte av de for britene livsnødvendige konvoiene med forsyninger, for britene måtte importere det meste av mat og råvarer.

Mengden med stål, som trengs for å lage en slik enorm mengde med skip, er gigantisk og stålet kunne ha gitt Storbritannia en stor mengde med stridsvogner og artilleri. En Valentine stridsvogn, som var britenes beste vogn, veidde 16 tonn, hver av de nye slagkrysserne av King Georg V klassen veidde 42 923 tonn. Totalt utgjør disse fem nye slagkrysserne alene 215 tusen tonn med stål eller mer enn tretten tusen

stridsvogner. Britene lagde ikke mer enn 8 226 av Valentine stridsvognene gjennom hele krigen. 10. mai 1940 hadde de færre stridsvogner med en kanon i Frankrike enn det de hadde av kryssere. Krysserne, som var under bygging, var betraktelig lettere samlet sett og utgjør om lag 165 000 tonn. De nye hangarskipene utgjør 180 000 tonn. Før vi begynner med de lettere fartøyene, som jeg jo mener britene hadde et reelt behov for, har vekten av de nye tyngre fartøyene alene nå nådd rundt en halv million tonn eller det samme som vekten av omlag 35 tusen Valentine stridsvogner. Flertallet av disse fartøyene hadde man startet byggingen av før 1940.

Britene var ledene i bruken av stridsvogner på begynnelsen av trettitallet, men så tok de konservative lederne over i regjeringen og i det militære. Dermed stoppet framdriften og utviklingen, slik at hverken industrien eller befalet var klare for produksjon og bruk av stridsvogner. De hadde heller ingen moderne erfaringer i bruken av stridsvogner, siden lærdommene fra borgerkrigen i Spania og Sovjets kamp mot Japan ble ignorert.

Marinen hadde også vanskeligheter i sitt samarbeide med flyvåpenet. Den forsto heller ikke nytten av stupbombere i angrep til sjøs, ei heller bruken av jagerfly til overvåkning og beskyttelse av egne fartøy. Marinen hadde ikke fulgt med i den teknologiske utviklingen, som hadde skjedd i lufta, deres fly hadde 100 km/t lavere hastighet eller mer, enn de tyske flyene de ville møte. Churchill var av den bestemte oppfatningen, ut fra hva han hadde hørt om krigshandlingene i Spania, at en flåte med godt antiluftskyts ikke hadde noe å frykte fra fly.

Flyvåpenet hadde meget bra utstyr, både jagerflyene og bombeflyene var teknisk fullt på høyde med de tyske, men produksjonen av moderne fly og opplæringen av flygerne på de moderne flyene hadde kommet for sent i gang, slik at antall moderne fly og flygere klare for kamp var lavt. Så britene startet krigen i luften med en overvekt av gamle fly og en gammeldags taktikk. Dette gjaldt spesielt for frontene utenfor Europa, hvor man stort sett brukte dobbeltdekkere fortsatt. For alle fronter var fasiten den, at flyene ikke kunne gi effektiv støtte til hær og marine, både fordi de manglet moderne fly til oppgavene, men også fordi de ikke hadde trent på denne typen med krigføring. De flyene, som de tyngre fartøyene var oppsatt med, var dobbeltdekkere av typen Swordfish og Walrus, mens de tyngre tyske fartøyene var oppsatt med monoplane av typen Arado 196. Et rekognoseringsfly som hadde om lag 100 km/t større hastighet enn de britiske og som var utrustet med to maskinkanoner i tillegg til de to maskingeværene, som var standarden på de britiske rekognoseringsflyene. De tre flytypene hadde omtrent samme rekkevidde og bemanning.

Hæren var også belemret med folk i ledelsen, som hadde hengt seg opp i gamle tradisjoner og en gammeldags oppfatning av moderne krigføring. Finans sekretæren i forsvarsdepartementet, Duff Cooper, uttalte til parlamentet i 1934: "Desto mer som jeg studerer det (forsvaret), desto mer blir jeg styrket i troen på kavaleriets (det med hester) betydning i moderne krigføring." I 1935 ble Duff Cooper forsvarsminister.

Britene hadde en meget liten hær, ingen trent reserve siden de ikke hadde noen verneplikt i mellomkrigstiden, og de hadde liten eller ingen evne og vilje til å lære av andres feil eller gode ideer. For eksempel gjorde man ingen bruk av eget antiluftskyts til panserbekjempelse eller som tradisjonelt artilleri, selv når Luftwaffe var borte fra

skyene. Dette til tross for at deres eget tunge luftvernsskyts var omtrent identisk om ikke bedre i ytelse enn tyskeres berømte 88mm luftvernsskanon og britene hadde flere slike luftvernsskanoner enn tyskerne hadde 88mm kanoner. Man mente også lenge at kavaleriet skulle ha hester, ikke stridsvogner, fordi dette var best, dette var det som hadde vist seg å være effektivt i koloniene og dette var tradisjonen, selv om det var britene som hadde funnet opp stridsvognen.

De nye stridsvognavdelingene, som ble satt opp i løpet av 1939 -40, var i hovedsak bemannet med menn fra kavaleriet, det med hester. Dermed ble interessen for og erfaringene fra bruk av stridsvogner borte. Man hadde glemt at det var stridsvognen, som hadde gitt dem gjennombruddet av den tyske fronten uten store tap av menneskeliv under første verdenskrig. Også i den britiske hæren var man tilhenger av å lede fra toppen samt nøyaktige og omstendelige forberedelser bak en stabil front. Imidlertid hadde britene flere og bedre radioer i sine stridsvogner enn franskmennene og resten av hæren var full motorisert, men også her uten samtrening med flyvåpenet og andre deler av hæren, samt uten fly for nærstøtte av bakke styrkene.

Imidlertid hadde man enkelte individer som så lengre. Navn som general Hobart og kaptein Liddell Hart står markant fram i historien når man diskuterer stridsvogner og taktikk, fordi deres tanker og meninger var korrekte, hvilket tyskerne var blant de første til å erkjenne. Men Hart var syk og ute av hæren lenge før den andre verdenskrigen startet og Hobart hadde klart å bli så upopulær, pga. sine sterke meninger og måten han fremla dem på, at han ikke lengre var i aktiv tjeneste når krigen startet.

Så når krigen startet hadde britene bemannet sine panseravdelinger med menn i ledelsen, som i stor grad var utrente i bruken av stridsvogner eller ikke hadde forstått bruken av våpenet, da de fleste av dem tidligere hadde sittet på en hest og foretrakk hest. Dette ga seg uttrykk i manglende forståelse for vedlikehold, taktikk, osv. I tillegg hadde britene for få vogner og vognene var ikke utstyrt med noen kanon, som var større enn 40 mm (2 pund). En kanon som skjøt granater som ofte ble fragmentert når de traff tysk panser. Legg så til at britenes stridsvogner og panservern kanoner ikke fikk utlevert eksplosive granater, dette gjorde de nærmeste ubrukelige mot fiendtlig infanteri og artilleri. Å velge bort eksplosive granater var en beslutning tatt av den øverste ledelsen. Slike granater til 40 mm kanonen hadde blitt laget for testformål, men ikke prioritert og følgelig ikke masseprodusert. Beslutningen ble ikke endret før langt ute i krigen og da kun for panservernkanoner med et større kaliber.

I sum kan man si at briter og franskmenn hadde flere stridsvogner enn tyskerne, flertallet av vognene var bedre eller egentlig tyngre enn de tyske, men bruken av dem i form av konstruksjon, strategi og taktikk var håpløs og foreldet.

Den britiske hæren hadde bare 24 tunge stridsvogner med kanon i mai 1940 i Frankrike. Hæren var også liten, med dårlig trening og ingen erfaringer fra moderne krigføring. De kampene de hadde deltatt i før 1940, var mot dårlig trenede og utrustede opprørere i koloniene. Hvilket også var tilfellet med de franske troppene. De to allierte hadde heller ikke trent sammen. Så Tysklands motstandere hadde en oppfatning om at bajonettangrep var en viktig del av opplæringen, at flyvåpenets samtrening med infanteriet og stridsvognene var unødvendig, at bruk av fly til presisjonsbombing og observasjon ikke var aktuelt og at radio var noe for

marinen.

Vinterkrigen i Finland gjorde det klart for britene at de ikke kunne slåss i snø eller arktisk klima, så enkelte avdelinger ble sent til Frankrike for å trene i de franske alper. Så britene begynte forberedelsene på en krig i Norden rett etter årsskiftet i 1940. Når krigen i Norge kom tre måneder senere, var de britiske strykene fortsatt ikke i stand til å kjempe og bevege seg utenfor vei, hvis snøen rakk soldatene til knærne, hvilket var tilfelle for alle de områdene i Norge hvor britene var tilstede i. I april 1940 lå snøen dyp stort sett over hele Norge. Når Churchill forlangte at de britiske styrkene ved Narvik skulle nedkjempe de tyske bergjegerne og rykke videre fram inn i Sverige for å besette de svenske malmgruvene, så var dette mildt sagt urealistisk. Ikke minst fordi det gikk bare en jernbane igjennom området, ingen veier, all etterforsyning ville derfor være vanskelig og klimaet i det norske høyfjellet var noe britene ikke var forberedt på, til tross for treningen i Frankrike. Når man i tillegg antar at en slik handling hadde medført at 10.000 – 20.000 allierte soldater hadde måttet ta opp kampen med 100.000 svenske soldater eller mer, som kjente landskapet ut og inn, var bedre utrustet for krig under slike klimatiske forhold, hadde adgang til gode tilførselsveier og jernbanelinjer samt til flere flybaser, hadde trent i området i flere måneder, osv., så ville resultatet være gitt.

Men det mest alvorlige feilgrepet fra alliert side var at de var mer enn villige til å angripe Sovjetunionen, både i Norden og i Asia. Finlands krig mot Sovjet var verktøyet de ønsket å bruke som unnskyldning, svensk og norsk motstand mot å la allierte soldater gå i land og reise igjennom Skandinavia, var det som stoppet dem.

INGEN RUSSERE/KOMMUNISTER OVER VÅRE GRENSER.

De allierte forsøkte å få Sovjetunionen med på en felles front mot Tyskland når det gjaldt Tsjekkoslovakia. Sovjet ønsket å se på seg selv som en beskytter av alle slavere, men problemet var at Sovjetunionen ikke hadde noen felles grense mot Tyskland, slik at en væpnet assistanse eller en demonstrasjon mot Tysklands grenser ikke kunne skje, uten at Sovjet fikk lov til å marsjere inn i f.eks. Polen eller Romania. Dette ville ikke polakkene, ei heller rumenere. Pga. av dette og andre hendelser samt uttalelser fra bl.a. britene virket de allierte planene og deres evner til gjennomførelse lite tillitsvekkende. Dette og hendelsene under revolusjonen og senere var bare en av mange grunner, som Sovjetunionen hadde for å alliere seg med Tyskland.

BLOKADE VIL VÆRE LØSNINGEN.

De allierte mente at en blokade av Tyskland vil bringe seieren i land. Men med Sovjetunionen som en ny tyskvennlig nabo etter innmarsjen i Polen, i tillegg til en rekke land i Øst-Europa, som tyskvennlige eller allierte med Tyskland, er det vanskelig å skjønne hvordan dette kunne gjennomføres effektivt.

Riktignok hadde Tyskland få og små lagre av en rekke metaller og råstoffer, men handelsrutene østover og sørover var trygge og uten hindringer. Det var først når Sovjetunionen og USA hadde kommet over på alliert side samt at en rekke land i Øst-Europa sammen med Frankrike var tatt av de allierte, at blokaden begynte å få noen alvorlig virkning, men da, i 1944, var nederlaget uunngåelig for Tyskland med eller

uten blokkade.

SOVJETISKE FORBEREDELSE.

De sovjetiske forberedelsene var preget av den paranoide Stalin og den mistenksomheten, som han omga seg med på alle plan. Derved ble opprustning og de krav den stilte til samfunnet og dets strukturer det viktigste, selve grunnlaget for alle planer. For å kunne forsvare seg og den sanne revolusjonen, eller egentlig kommunismen under Stalins kontroll og ledelse, måtte man ha et godt utrustet forsvar. Man ville ikke ha økonomi til å kjøpe inn det man trengte av forsvarsmateriell, så man måtte lage det selv. Derved ble industrialiseringen viktig. Man tvang hele folket til å være med i denne prosessen, så mange at jordbruket ble forsømt og folk sultet, sultet til døde enkelte steder. Nå var ikke hungersnød noe nytt for det russiske folket, så la oss gå tilbake til starten for den sovjetiske staten.

Revolusjonen.

Den russiske revolusjon ga et valg mellom to autoritære styresett. Hvert av de var på den ytterste politiske fløy, men fordi det ene styresettet hadde et ukjent innhold og ville avslutte krigen, var det dette som vant.

Man valgte bort det kjente, fordi det var dårlig og støttet en krig som var å anse som tapt. Det man fikk, var et styresett som var forferdelig og en krigs lignende tilstand med prioritering av opprustningen av forsvaret framfor noe annet i mer enn sytti år.

Den røde hæren var revolusjonens våpen, et uttrykk for landets evner og vilje, et mål for landets styrke og svakheter. Smidd av nød og desperasjon, herdet gjennom konflikter med indre og ytre fiender. Hæren var mer samlende for det sovjetiske riket enn kommunistpartiet, i første rekke fordi den var mer populær enn partiet, men også fordi den omfattet alle. Dette ble da også brukt av kommunistpartiet og mange av partiets slagord og propaganda framstøt har mer preg av å komme fra en hæravdeling enn fra et politisk parti. Ord som å knuse, kjempe, offensiv går ofte igjen i monologene som partiet hadde med sovjetborgerne. Monolog fordi alle media var kontrollert av partiet.

Den røde hær, eller “Arbeidernes og bøndernes røde arme”, ble grunnlagt igjennom et dekret fra den 15. Januar 1918. Gjennom hele den røde hærens levetid var man i tvil om hvordan hæren skulle organiseres, utrustes og ledes. Men ett sto klart hele tiden, den var prioritert, hensynsløst prioritert.

Denne prioriteringen gjorde det mulig for hæren å utvikle seg raskere i antall, utrustning og kvalitet enn tilsvarende styrker i andre land og gjorde det også mulig for den å eksperimentere med nye ideer og teknologier. Både bruken av panser i gjennombrudds taktikk, “blitzkrieg”, og bruk av fallskjermtropper i stor skala ble først utprøvd i Sovjetsamveldet.

Hærens hovedoppgave, slik Lenin tolket det, var å beskytte majoriteten mot minoritetens diktatur. Folket mot de privilegerte klassene. For å klare dette måtte industri og andre verdier beskyttes mot plyndring og ødeleggelse. Dette var spesielt

viktig i de urolige første månedene. I denne hensikten brukte man i første rekke en skare av idealistiske unge mennesker, som man sprøytet inn i den delen av den russiske hæren og industrien, som var under partiets kontroll. Man brukte den delen av den russiske hæren, som fortsatt besto og var tilgjengelig, derved aksepterte partiet at en rekke offiserer fra tsarens hær kom til å beholde sine posisjoner i den nye hæren. Dette var nødvendig for å gi den nye røde hæren den nødvendige kvaliteten i ledelse, teknikk og logistikk. Selv om disse offiserene eller spesialistene, som de også ble kalt, ikke hadde valgt å slutte seg til de hvite, hadde de ikke kommunistenes hele og fulle tillit. Hverken i stridens første faser eller senere ble de helt trodd, en mistillit som medførte at mange av dem mistet livet. Stalin var den kanskje den hardeste i jakten på spesialistene, men også Trotsky var mistroisk og brukte i den første tiden offiserenes familier som gisler. Kampen for å bevare den første kommunistiske staten var så hard og full av lidelser og svik, at den kom til å sette sitt preg på Sovjetunionens gjøren og laden helt fram til at Khrusjtsjov tok over makten eller egentlig fram til at han ble fratatt makten.

Borgerkrigen kom også til å prege Sovjets og Stalins holdninger til andre land, i første rekke Polen og Storbritannia. Polen ble sett på som den viktigste blokaden for kommunismens utbredelse og britene var de hvite styrkenes viktigste støttespiller under borgerkrigen. Den røde hærens marsj mot Vest-Europa ble stoppet foran Warszawa av polske styrker. Det var når britenes finansiering stoppet opp, at de hvite ble stoppet og drevet på flukt. I tillegg var det britenes kryssereskadre, som under admiral Sir Walter Cowan angrep flåtehavnen Kronstadt utenfor St. Petersburg og senket to sovjetiske slagskip. Det var britiske fly med britiske piloter, som fløy på de hvites side, og det var i første rekke britiske stridsvogner som angrep i sør.

Kronstadt var både den gamle hovedstadens beskytter og revolusjonens vugge. Det var her krysseren Aurora, som innledet bombardementet av Vinterpalasset, hadde sin hjemmehavn. Det var herfra marinesoldatene kom, de som etter hvert ble de rødes eliteavdelinger. Så britenes angrep inne i Østersjøen var et angrep på revolusjonens grunnfjell.

Den røde hæren var ganske nære på å tape borgerkrigen. Men de hvite, som ble ledet av profesjonelle offiserer, klarte hverken å koordinere sine angrep seg imellom, effektivt forsyne egne styrker og sivilbefolkningen eller holde disiplinen i egne rekker. Dette til tross for at de alliertes støtte med penger, rådgivere, våpen og annet utstyr.

De røde avdelingene kjøpte geværer og kanoner fra tyske og østerrikske avdelinger etter våpenstillstanden i 1918. En mark for et gevær, 150 mark for en kanon. Når man har tapt en krig, er det jo ganske meningsløst å slepe med seg hjem en kanon eller et gevær, som man siden må gi fra seg til seierherrene. Mye bedre da å få litt penger til hjemreisen.

1919 var det avgjørende året i borgerkrigen. De hvite rykket fram fra Arkhangelsk i nord, fra Sibir i øst, fra Svartehavet i sør og fra Estland i vest. Men de lange kommunikasjonslinjene, dårlig disiplin og sykdom svekket de hvite etter hvert som de rykket fram. De røde derimot, som hadde alt å tape og ingen retrettmuligheter, ble styrket ved at kommunikasjonslinjene ble kortere. For de røde ble det etter hvert veldig enkelt å overføre styrkene med tog til den fronten hvor trusselen i øyeblikket

var størst, hvilket de kunne gjøre fordi angrepene fra de hvite ikke var koordinerte. Tilslutt hadde de røde skapt en gigant av en hær på flere millioner soldater. Som i løpet av noen måneder i 1919 knuste de hvite hærene.

Alliert innsats i borgerkrigen.

Winston Churchill påsto at noen ti tusener med godt utrustede allierte soldater kunne rykke fram til Moskva langs en av jernbanelinjene. Hvorfor ble det da ikke gjort? De allierte hadde over to hundre tusen soldater i Russland, fordelt på over et dusin nasjoner.

En får ta påstanden som nok et bevis på Winstons kampvilje og aggressivitet, men det var vel også et uttrykk for den motivasjonen han ønsket å inngi eller var det for å selge opplegget med støtte til de hvite i Storbritannia?

De hvite brukte britiske bombefly og stridsvogner. Både fly og vogner hadde britisk besetning. Men de fleste av de allierte styrkene var i høy grad stasjonære og ikke aktivt med, det gjaldt i første rekke de japanske og amerikanske styrkene, som utgjorde over 80 000 mann.

Men noen deltok meget aktivt på den hvite siden. Britiske flåtestyrker var gjentatte ganger i kamp mot sovjetiske sådanne. Men den styrken, som utvilsomt var den mest aktive, var den tsjekkiske legionen. Opprinnelsen til denne avdelingen, som til slutt telte rundt 60 000 mann, var tsjekkiske soldater som hadde tjenestegjort i den østerriksk - ungarske hæren, m.a.o. på sentralmaktens side. Disse soldatene drømte om et fritt Tsjekkoslovakia og hadde desertert i et stort antall, når de ble tvunget til å slåss mot Russland. Derved ble de russiske krigsfanger. Da de røde inngikk en fredsavtale med Tyskland og Østerrike-Ungarn, ble de i likhet med andre fanger tilhørende sentralmaktene løslatt og plassert på tog for å sendes vestover og hjem. For soldatene ville dette med all sannsynlighet bety nye kamper på vestfronten.

Den gnisten, som var opptakten til dannelsen av legionen, var en konfrontasjon mellom tsjekkere og soldater fra Østerrike-Ungarn under transporten. Konfrontasjonen endte med kamphandlinger mellom de to gruppene eller togene. Etter disse kamphandlingene valgte de tsjekkiske soldatene og dra østover og ikke vestover, dvs. mot Sibir. De tok det de kunne få tak i av våpen og satte av gårde. Det er forbløffende å tenke på hvordan de klarte å organisere og bevæpne seg så raskt og så effektivt i et fremmed land, midt under en borgerkrig. Man må ta hendelsene som et bevis på den oppløsningen av styre og stell som hadde skjedd i Russland i de første månedene etter revolusjonen.

Professor Tomas Masaryk, den kommende presidenten i Tsjekkoslovakia, gjorde en avtale med de allierte om at legionen skulle kjempe på alliert side, til gjengjeld skulle Tsjekkoslovakia få sin frihet etter krigen. Tyskerne, som kontrollerte store deler av Russland på dette tidspunktet, forsøkte å stoppe legionen uten å lykkes. Legionen unnslopp videre østover etter harde kamper. Vladivostok helt øst i Russland var den eneste havnen de kunne bruke for å komme til Vest-Europa. Sentralmaktene ved tyrkere, østerrikere og tyskere samt kommunist styrker sperret de andre mulighetene.

Nå prøvde bolsjevikene å stoppe legionen ved å kreve at de avleverte sine våpen, dette

etter avtale med tyskerne. Øverstbefalende i den røde hær, Leo Trotski, befalte at de tsjekkere, som ikke leverte fra seg våpnene, skulle bli skutt. Våpnene ble ikke avlevert. De hvite styrkene hadde derved fått en ny og formidabel alliert.

Legionen bestemte seg for å ta kontrollen over den transsibirske jernbanen. Allerede etter en og en halv måned med kamper mot de røde kontrollerte legionen halve strekningen, dvs. strekningen Tsjeljabinsk til Irkutsk eller i alt 3.000 kilometer.

Dette, samt materiell og økonomisk støtte fra de allierte, blåste nytt liv i de hvite styrkene i Sibir. Nå sto snart hele Sibir i brann. Derved ble den allierte strategien med hensyn til overføringen av tsjekkerne til Europa endret. Legionen skulle slåss sammen med de hvite. Dette hadde to hensikter, nedkjempe kommunistene for så å kunne gjenopprette østfronten mot sentralmaktene. Russlands kapitulasjon og den påfølgende fredsavtalen mellom sentralmaktene og kommunistene var ett av resultatene av den røde revolusjonen og hadde friggitt mer enn 40 divisjoner for sentralmaktene. Disse hadde så blitt satt inn på vestfronten for å få en avgjørende seier der, før USA kom med i krigen på alvor.

Derved ble legionens mål endret og de angrep både øst- og vestover. Dette førte bl.a. til at tsaren ble henrettet sammen med hele familien, fordi de røde fryktet at han skulle bli befridd av tsjekkiske og hvite styrker.

I juli 1918 inntok de industribyen Jekaterinburg sammen med hvite styrker, derved ble tsjekkerne eiere av hele den russiske gullreserven. På veien østover ble de forsøkt stoppet gjentatte ganger av røde pansertog og ved Bajkalsjøen av kanonbåter. Begge deler ble løst på et utradisjonelt vis. Mot pansertog brukte de egne tog, dvs. de fylte et lokomotiv med sprengstoff og sendte det for full fart mot motparten etter at mannskapet hadde hoppet av. For å bekjempe båtene tok de i bruk store tømmer flåter utrustet med artilleri. På denne måten ble de røde kanonbåtene tvunget bort fra den delen av jernbanen som gikk langs sjøen. Marsjen østover kunne fortsette. I september 1918 nådde de Vladivostok. Da hadde de tyske offensivene på vestfronten ebbet ut og det var klart at de allierte hadde fått overtaket på vestfronten, takket være stridsvogner, fly og amerikanske styrker.

Måneden etter ble den Tsjekkoslovakiske staten opprettet. Legionen hadde fått et land. Men støtten fra de allierte til de hvite var nå lite effektiv, for behovet for en front i øst var ikke lengre til stede. Japanerne og amerikanerne ble rett og slett værende i Vladivostok. Derved forsvant også mye av kampgløden til tsjekkerne. Til slutt valgte de bare å forsvare jernbanen, så fikk de hvite styrkene klare resten. Hvilket forverret det allerede elendige tsjekkiske samarbeidet med de hvite, som nå ble ledet av admiral Koltsjak.

Etter en vanskelig vinter for alle partene i den russiske konflikten, tiltok stridene i styrke utover våren. Mat situasjonen var elendig og de hvite sammen med de allierte klarte ikke å løse den. Derved klarte de ikke å rekruttere nok soldater til å slåss effektivt mot de røde. Styrkene deres deserterte i store flokker, ofte før de kom i kamp og de røde styrkene vokste raskt både i styrke og i effektivitet.

Legionen hadde kontroll over jernbanen, derved kunne de sende sine egne tog første i den retningen, som de hvite nå ble tvunget inn i. Men til slutt ble den røde frammarsjen

for rask og for sterk også for legionen. De røde okkuperte Irkutsk på ny og sperret derved retrett veien både for admiralen og for legionen.

Etter forhandlinger mellom legionen og de røde ble følgende avtale gjort: Legionen skulle få fritt leide ut av Russland, mot at de røde skulle få alt gullet og admiral Koltsjak. Derved var legionen ferdige med Russland og revolusjonen hadde seiret.

Resultater av revolusjonen i utlandet.

Merkelig nok ble den allierte landgangen i Russland ikke så politisk belastende for Winston som hans landgang på Gallipoli i Tyrkia. Antagelig fordi det hadde vært større enighet både om mål og midler denne gangen, samtidig som tapene av egne styrker var små. Men avskyen og skrekken for kommunismen var påtagelig, tenk at de myrdet sine geistlige, offiserer, adelige og kongelige. Slåss uten mat og skikkelige uniformer, bare med et rødt armbind, ville omfordele rikdommene, styre samfunnet uten de etablerte organer og prinsipper. Britene så snart både reelle og imaginære kommunister både hjemme og ute.

Imperiene til Storbritannia og Frankrike sto ovenfor enda en ny trussel. Ofte ble det slik, at var man nasjonalist eller patriot, ble man kommunist i de styrenes øyne. Gandhi og hans kongressparti var en av de grupper som fikk et sådant stempel. Irene var en annen. Dette hadde en selvforsterkende effekt, for mange av de innfødte opprørerne var helst på parti med de som de styrende mislikte mest. Etter hvert forsvant de andre fargene, det ble bare rødt og hvit, patriot eller imperialist.

Det andre tapet var at den hvite rasen hadde mistet ansikt. Den hvite manns status ble svekket av de tusener med russiske flyktninger, som ankom Asia. Mange var luftfattige og hadde bare det de gikk og sto i. Enkelte valgte derfor å livnære seg gjennom "verdens eldste yrke" eller de tok dårlig betalte jobber. En sensasjon i Asia hvor den hvite mannen hadde hatt nærmest status som en gud og hvor man aldri hadde møtt en fattig, hvit mann.

Japan var etter hvert klare til å ta over den hvite mannens rolle i Asia, i første rekke i Kina. De var den eneste asiatiske makten, som hadde vist seg overlegen den hvite rasen i strid. Krigen mot Russland i 1905 var ikke glemt i Asia, ei heller Japans raske okkupasjon av de tyske besittelser rundt Stillehavet under første verdenskrig. "Asia for asiaterne" var et godt slagord, men Japan mente seg ikke bare å være overlegen vis-à-vis de hvite. De regnet seg etter hvert som det asiatiske herrefolket. Kina, Sovjet og andre skulle snart få merke dette.

Det utenrikspolitiske resultatet av den allierte bistanden til de hvite styrkene og synet på kommunismen var at Sovjet ble isolert både når det gjaldt handel og diplomati. I stedet ble Sovjet tvunget til å samarbeide med Tyskland for å utvikle egen industri og hær. Tyskland var derved ikke lengre omringet eller isolert på samme måte, som de hadde vært under første verdenskrig. Det var først etter det historiske feilgrepet fra Hitler sin side, angrepet på Sovjetunionen, at forbindelsene og samarbeidet rettet mot Tyskland mellom de vest-allierte og Sovjetunionen kunne gjenopptas.

På dette tidspunktet hadde Sovjet hatt en voldsom industriell utvikling, mens produksjonen av matvarer og infrastrukturen lå langt etter andre land. Det var først lenge etter at den andre verdenskrigen var avsluttet, at matproduksjonen kom opp på

samme nivå, som det den de hadde hatt før første verdenskrig.

Sovjets vei videre.

Borgerkrigen var vunnet. Men terroren og nøden ble ikke slutt med dette. I tillegg til de hvite var det også såkalte grønne, bønder, og svarte, anarkister, som gjorde opprør mot kommunistene. Ikke for å få tilbake de hvite, men for å få et bedre styre. Lenin ble skutt av en ung, revolusjonær dame, som ønsket å få tilbake den folkevalgte forsamlingen. Lenin overlevde, men ble aldri helt frisk etter denne hendelsen. Hendelsen ga påskuddet for ytterligere rød terror.

I månedene etter borgerkrigens slutt var situasjonen forferdelig i Sovjet, matmangel og hungersnød, bevæpnede bander herjet i store deler av landet, korrupsjon, krig langs grensen med Polen, økonomisk virvar. Utenlandske soldater, tidligere krigsfanger, som skulle hjem. Økonomisk og politisk isolasjon av landet. Derfor er følgende hendelse litt avslørende for den pragmatisme som Sovjet var tvunget til å følge og hvordan denne ble møtt i vesten.

Standard Oil, i dag Exxon eller Esso, var i forhandlinger med Nobels om å overta Nobels oljebrønner i Baku, som var i fare for å bli nasjonalisert av Sovjet. Da dukket Krasin, Sovjets finansminister, opp i London. Han var vel den eneste av kommunistene, som skjønnte kapitalistene eller hadde en bakgrunn som kapitalist. Han hadde vært leder for Baku elektrisitets verk, en organisasjon eid av tyske Siemens. Hans oppgave var å få i gang handelen med vesten og et av hans fremste varer var olje fra Baku. 31. Mai 1920 dukket han opp i 10 Downing Street etter en invitasjon fra statsminister David Lloyd George. Mottagelsen av en ledende sovjetborger hos lederen for en kapitalistisk stormakt var en blanding av nysgjerrighet og sterk motvilje.

Krasin var flink til å forhandle og til å selge Sovjets produkter, men hans utgangspunkt var svært vanskelig. For Sovjet sto ovenfor enorme interne problemer i tillegg til at de var isolert i utenrikshandelen. Den mottagelsen som han fikk var alt annet enn vennlig, til dels uhøflig, og var med på å styrke ønsket om mer handel og et samarbeide med Tyskland, den andre isolerte staten. Men det var også andre årsaker til at man valgte å samarbeide med Tyskland.

Sovjet følte seg truet av de kapitalistiske landene, selv etter at man hadde oppgitt verdenskommunismen. De trengte sårt å modernisere hæren. En hær uten moderne fly, nærmest uten lastebiler og uten andre stridsvogner enn de britiske og de franske de hadde tatt fra de hvite styrkene. For å få et sterkt og moderne forsvar trengte de en moderne industri. Tyskland hadde en slik industri, kunne levere de nødvendige verktøy og hadde de kunnskapene, som trengtes til denne industrien. Tyskland hadde også dyktige offiserer og underoffiserer. Deres hær var regnet som den beste. Dette samarbeidet og den handelen, som da kom i gang, var derfor til stor nytte for Sovjets industri, hær og flyvåpen. Tyskland fikk til gjengjeld drevet en utvikling av våpen og taktikk skjult for vestmaktene. Den nye staten betalte for varene med sølv og gull tatt fra de hvite og kirkene, samt mineraler og olje.

I tillegg hentet Sovjet både kunnskap og varer fra USA. En rekke amerikanere jobbet i Sovjet, både som frivillige og som godt betalte eksperter. Amerikanerne bidro med ekspertise til lastebiler, stridsvogner, oljeproduksjon, stålverk, traktorer, osv. Noe av

betalingen fra Sovjet skjedde i form av matvarer, til tross for hungersnød. Mye av industriutviklingen skjedde i Asia, hvilket skulle være til stor hjelp under andre verdenskrig. Men utviklingen av industrien kostet enormt i form av menneskeliv, sult og terror. Det hele har blitt sammenlignet med en gigantisk krigsinnsats, gleden over seirene samt tapene av liv var i tilsvarende. Industrien i Sovjet gikk raskt framover og den teknologiske utviklingen med den. Man kopierte vesterlandske produkter både mot betaling og uten å betale.

Bortsett fra jernbanen, enkelte kanaler og flyplasser sto store deler av resten av infrastrukturen stille, dette gjaldt spesielt veiene. Men det gikk framover for landet etter hvert og det gjorde det også for Stalin og hans tilhengere. Etter utrenskningene i partiet, fulgte utrenskninger i industrien og jernbanen (de ble anklaget for sabotasje) og sist, men ikke minst, i forsvaret.

I løpet av noen år forsvant mer enn halvparten av forsvarets øverste ledelse. De med høyest grad ble skutt, de med lavere grad fikk årelange straffer i fengsel eller i arbeidsleir. Et av resultatene var at de lederne forsvant, som partiet hadde bedt om å samarbeide med tyskerne for å lære. Man fant hos disse lederne notater om tyske strategier og våpen, brev fra tyskere, osv. M.a.o. mer enn tilstrekkelig for å dømme dem som spioner. Derved forsvant mye av gevinsten til forsvaret fra samarbeidet med tyskerne enten foran en geværmunning eller i en arbeidsleir.

Men til tross for utrenskningene fortsatte forsvarsstyrkene og industrien å øke raskt, både i kvalitet og i størrelse. Spesielt i størrelse, Sovjet hadde etter hvert fått verdens største park med stridsvogner og en ståindustri, som kunne måle seg med Frankrikes. En må huske at depresjonen på begynnelsen av trettitallet ikke fant sted i Sovjet, der fortsatte bare økonomien og industrien sin vekst. De klarte derfor uten større problemer å stoppe Japans ekspansjon nordover. I tillegg til den politiske og militære gevinsten av denne seieren fikk de også en hærleder, som visste hvordan man skulle bruke stridsvogner og som hadde den nødvendige støtten oppover i partieliten.

Sovjetiske ankepunkter mot de allierte.

Støtten til de hvite.

Denne støtten var ikke bare økonomisk, det var også en støtte som omfattet store våpen og forsyningsleveranser. I noe mindre målestokk grep også de allierte aktivt inn med egne styrker i kampen mot de røde. Det var i første rekke den britiske marinen som var en aktiv deltager, men også britiske fly- og stridsvognstyrker deltok aktivt.

Sovjet ble ikke invitert til forhandlingene i Versailles i 1919.

Kommunistene var på dette tidspunktet de ubestridte herskerne i Russland og forventet at man skulle få lov til å bli med. Derved ble de ikke med på den delingen av land som fant sted.

Økonomisk boikott av Sovjet fra de allierte.

Sovjet var uten tvil nede på knærne etter borgerkrigen og hadde behov for å kunne ta opp lån, bl.a. til innkjøp av maskiner og mat. I motsetning til Tyskland fikk de ikke lov til dette. En av løsningene var at kirkene ble plyndret for gull og verdisaker, samt at man kunne få kjøpe seg ut av Sovjet hvis man ønsket å reise.

Japans ekspansjon i Østen.

Japans frammarsj i Kina og Manchuria førte til at det oppsto en væpnet konflikt mellom Sovjetunionen/Russland og Japan på nytt, med den forskjellen at denne gangen var det Sovjetunionen, som gikk av som seierherre i motsetning til krigen i 1904 til 1905. På dette tidspunktet var Japan sett på som ett av de allierte landene, siden de hadde deltatt på alliert side i krigen mot Tyskland.

At Sovjet ble holdt utenfor forhandlingene i München vedrørende Tsjekkoslovakia. Sovjet ønsket å opptre som beskytter av alle slaver, men forholdet mellom Sovjet og Frankrike/Storbritannia var etter hvert blitt så dårlig at de ble holdt utenfor disse forhandlingene.

Støtten til Finland under Vinterkrigen.

At briter og franskmenn hadde oppfordret Finland til motstand mot Sovjets rimelige krav, var den konklusjonen, som kommunistene trakk i forkant av denne konflikten, for hvordan kunne finnene ellers våge å si nei? Sovjets forslag til Finland om å bytte territorier var etter stormakts målestokk meget rimelig. Sovjet ville gi fra seg ett om lag dobbelt så stort landområde i motytelse, som det de overtok. Riktignok dårlig land, men dog? Man forsto ikke at finnene valgte å si nei av to grunner, grensen ville komme for nær den finske hovedstaden og man var redd for stadige nye krav fra Sovjet i form av en slags salamitaktikk. At finnene fikk noe støtte fra de allierte under Vinterkrigen, var med på å øke mistroen, samtidig som det ble brukt i propagandaen som forklaring på de store sovjetiske tapene.

Den Røde Hæren.

Den Røde Hæren hadde lært seg nytten av stridsvogner og fly samt behovet for god logistikk. Strategien med å føre strid uten faste frontlinjer, på dypet, ofte omringet og uten kontakt med andre egne styrker ble også utviklet. Kall det gjerne geriljakrig, men det var egentlig langt mer omfattende og inneholdt både en politisk og en militær del. Kavaleriet hadde fått en sentral plass i denne doktrinen. Et kavaleri som etter hvert ble utrustet på en helt annen måte enn det man var vant til i Europa. Både stridsvogner, lette hestetrukne vogner med maskingeværer og artilleri inngikk i dette kavaleriet. Dette var en taktikk, som passet den russiske geografien som hånd i hanske. Landet er rett og slett for stort til at en kan ha sammenhengende frontlinjer. Den russiske soldats nøysomhet, herunder hans evne til å livnære seg av det han finner underveis, var en annen viktig del av dette. Den sovjetiske hærens logistikk ble med dette forenklet til drivstoff til kjøretøyene og ammunisjon til våpnene. Soldater og hester klarte seg ofte med det de fant underveis, også om vinteren. Når man legger til at behovet for reservedeler var sparsomt, fordi de forskjellige kjøretøyer og utstyret for øvrig i stor grad brukte de samme motorene og delene, er bildet komplett.

Den siste avgjørende faktoren i den røde hæren var masse. En voldsom masse av offervillige soldater, av stridsvogner, fly, kanoner og kjøretøy. Det russiske utstyret så ofte sjuskete ut og vedlikeholdet var ofte elendig, men i det store og hele virket det og virkningsgraden var i det store og hele bedre enn for tilsvarende vestlige våpen, også tyske. Et annet viktig punkt var våpenbredden. Sovjet produserte våpen av alle kategorier og størrelser. Så trengte man en tyngre kanon til bekjempelse av f.eks. tyngre og bedre stridsvogner, så var denne kanonen i produksjon allerede. Stort sett alle de kanontyper, våpen, utstyr, motorer for biler og stridsvogner, som Sovjet brukte under den andre verdenskrigen, var i produksjon da krigen mot Tyskland startet om

sommeren 1941. Det tredje viktige punktet var at våpnene lot seg produsere i ett stort antall til en rimelig penge. Produksjonen, i motsetning til den tyske, var basert på samlebåndsteknikk og utstrakt bruk av ikke faglærte arbeidere. Det var ingen direkte konkurranse mellom de forskjellige fabrikkene, slik at deler fra en fabrikk kunne brukes i utstyret fra en annen. De viktigste delene hadde høy kvalitet målt med datidens normer. Britene sammenlignet motorene i stridsvognene med flymotorer laget i et begrenset antall og viste til de mange stempler, som understreket at delene hadde blitt kontrollert gjentatte ganger. Det var forsvaret som dikterte behovene og konstruksjonene, ikke som i Tyskland hvor splitt og hersk i ledelsen var med på å gi et forvirrende antall med konstruksjoner og løsninger.

Imidlertid var terror, korrupsjon, etniske motsetninger, sabotasje og tyveri en alvorlig belastning for alle deler av Sovjets økonomi, forsvar og næringsliv.

Kommunister som sabotører.

I 1935-36 begynte den tyske kommunisten og riksdagsmannen Ernst Wollweber å bygge opp en internasjonal sabotørorganisasjon rettet mot de fascistiske og nazistiske kommunikasjonslinjer, både til sjøs og på land. Wollweber var gift med en norsk dame og organisasjonen ble styrt fra Oslo. Men det var grupper i de fleste vesteuropeiske land. Det var flere norske kommunister med i organisasjonen, de mest kjente var Martin Hjelmen og Asbjørn Sunde. Disse kommunistene ble styrt fra Moskva og ikke av de lokale kommunistpartiene.

TVANGSKOLLEKTIVISERINGEN I SOVJET.

Etter Lenins død klarer Stalin å få full kontroll i Sovjetunionen. Hans største motstander, Trotskij, blir sakte, men sikkert, presset ut av hæren og rømmer til slutt landet. Trotskijs meningsfeller og venner blir stort sett drept.

I 1929 blir Trotskijs venn Jakov Bljumkin skutt som forræder. Dette er starten på en omfattende utrenskning i det sovjetiske kommunistpartiet og av bøndene. Tvangskollektiviseringen i jordbruket startet og denne tok antagelig livet av rundt 14 millioner bønder og deres familier. Like mange bønder ble overført fra landbruket til industrien.

Et annet resultat av kollektiviseringen og reduksjonen av antall bønder var hungersnød. Det var ikke før rundt 1965 at Sovjets kornproduksjon var på samme nivå, som det den var i 1913. Hungersnøden medførte at kommunistene var hatet i store deler av Sovjetunionen. Det at mange jøder hadde ledende roller i kommunistpartiet samt progromene fra gammelt av, førte til at denne delen av befolkningen mange steder ble omfattet av det samme hatet.

JAPAN.

Japan hadde kommet seg igjennom den første verdenskrigen med små tap og styrket tillitt til egne evner. I løpet av kort tid hadde de tatt alle Tysklands kolonier rundt Stillehavet.

Fra før av var Korea og Taiwan under japansk styre. Så Japan hadde i likhet med de

europæiske stormaktene begynte sin kolonisering. Som de, regnet japanerne seg som bedre enn de folkene, som de styrte. Ja, de regnet seg også som bedre enn europeerne. De hadde jo nettopp vunnet store seire i kriger mot to europeiske stormakter, Tyskland og Russland. Russland i 1905 og Tyskland under første verdenskrig.

Demokratiet hadde store problemer i Japan, for det reelle styret var i hendene på militæret. Sosialistiske og kommunistiske partier ble forbudt. Man opprettet et hemmelig politi for å oppspore og fengse tilhengere av slike partier.

Alle midler ble brukt for at ens egen fraksjon av militæret skulle være regjerende, også drap. Det var i hovedsak to stridende fraksjoner, marinen og hæren. Legg så til at enkelte militære ledere hadde egne meninger om hva man kunne og burde gjøre, så begynner bildet å bli komplett. Disse lederne handlet ofte i strid med ordre eller direktiver fra regjeringen, dette til tross for at regjeringen var styrt av forsvarset. Stridene med Sovjetunionen og med Kina mellom de to verdenskrigene var et direkte resultat av slike handlinger.

Det hele startet med Japans okkupasjon av Mandsjuria i 1932. Japan startet så en krig i resten av Kina, som gradvis utvidet seg og ble mer og mer kostbar i form av ressurser og soldater. Til tross for at de militære lederne i starten hadde anslått at denne krigen ville vare i tre måneder, varte den fram til krigens slutt og således i mer enn tretten år.

STYRKEFORSKYVING.

Sakte, men sikkert, klarte Tyskland igjennom trettitallet å gradvis endre den gamle styrkebalansen, slik at deres militære posisjon og evnen til å motstå en blokad ble kraftig forbedret. Først og fremst gjennom avtalen med Sovjetunionen. Her ble med et slag 300 divisjoner fjernet fra fransk- britisk side og gjort nøytrale. 300 divisjoner var langt mer enn det Frankrike og Storbritannia samlet kunne ha håp om å skaffe til veie fra egne og fra koloniernes rekker. Men før dette hadde Asias mektigste krigsmakt, Japan, tegnet en avtale med Italia og Tyskland. Aksemakten var dermed skapt.

Det er rart å tenke på at de allierte ikke så med større uro på denne utviklingen og prøvde hardere å få Sovjet over på sin side. De to nest største av deres gamle allierte, Japan og Italia, hadde jo allerede byttet side. Når britene heller ikke prioriterte hæren i tiden før andre verdenskrig eller hjalp Frankrike med å stoppe tysk frammarsj i Rhinland, Østerrike, Tsjekkoslovakia, osv., var grunnlaget lagt for nederlaget i Frankrike sommeren 1940.

Bakgrunnen for at Sovjetunionen valgte tysk side var flere, manglende tillit til de allierte og deres evner var antagelig den fremste. Man skal heller ikke se bort fra at Stalin, som aldri glemte en gammel urett, bar nag til de allierte for deres bistand til de hvite under borgerkrigen og det faktumet at han selv hadde vært målet for et britisk bombeangrep. Det kan heller ikke fornektes at Sovjet ble holdt på en armlengdes avstand av britisk diplomati i en rekke politisk viktige hendelser mellom de to verdenskrigene, som Versaillestraktaten, Stressa, München forliket, osv. Kort sagt fulgte det britiske diplomati en ultra konservativ politikk, en politikk som skyldes at Storbritannia på mange måter så på Sovjet og kommunismen som en større trussel enn Tyskland, det er ikke andre måter å tolke deres handlinger under den spanske

borgerkrigen, internt i Storbritannia og i koloniene på. Denne frykten skyldes også sovjetisk nærhet til britens største og viktigste koloni, India. Kommunistene hadde jo allerede vist at de var en mulig trussel mot imperiet ved å starte gerilja bevegelser i Kina og i Vietnam. Var India eller andre deler av imperiet de neste landene som sto for tur?

Den andre viktige grunnen var at de allierte ikke var umoralske nok til å tilby Stalin frie hender i Øst-Europa. Hitler hadde ingen slike skrupler og i tillegg var de to diktatorene gjensidig imponert av hverandre, spesielt den andres totale likegyldighet til egne innbyggers liv og helse, men også den voldsomme opprustingen i løpet av kort tid, som de kunne bivåne hos sin tidligere motstander, var imponerende.

Samarbeidet mellom de to statene, som startet allerede i 1922, hadde også skapt en industriell, militær og økonomisk binding. Råvarer fra Sovjet ble betalt med tyske maskiner, teknikker og verktøy.

Så før andre verdenskrig har begynt for alvor, har Tyskland og aksemaktene oppnådd følgende:

- I) Omringningen av Tyskland er brutt. Råvare tilgangene og adgangen til markeder i Europa, Asia og Afrika er derved sikret.
- II) De alliertes mulige militære styrke sammenlignet med første verdenskrig er redusert med rundt 600 divisjoner, takket være fraværet av Japan, USA, Sovjet og Italia. På dette tidspunktet vil de allierte kunne stille med om lag 150 divisjoner, så frafallet er dramatisk.
- III) Ingen splittende og ødeleggende to fronts krig er i sikte for Tyskland. Har de allierte glemt at de nesten tapte om våren 1918, fordi Tyskland fikk frigjorte store styrker etter separatfreden med Russland/Sovjet? Dette til tross for at USA da hadde begynt å sende inn tropper for å støtte de allierte?
- IV) De allierte og aksemaktene er nå omtrent på samme nivå når det gjelder industri produksjon. Antagelig med en liten fordel til de tre aksemaktene.
- V) De allierte hadde igjennom sine handlinger og sitt diplomati umuliggjort en avtale med Sovjetunionen. Det later til at dette aldri ble forstått, ei heller forsto man Stalins og Sovjets raseri og mistro mot britene.

Når man ser på de planer og tanker, som de allierte gjør seg i 1938-1940, ser det ikke ut til at noen av punktene ovenfor er forstått. Man snakker fortsatt om en innringing av Tyskland og stopp av jernmalmen over Narvik. Når våren kommer og isen forsvinner i Østersjøen, kan Tyskland få all den svenske malmen de trenger over Østersjøen. Det er ingen problemer forbundet med det å lagre jernmalm, så det som ikke sendes om vinteren, kan sendes om sommeren. Finland er ikke lengre russisk, det er ingen russiske tropper langs den Botniske Viken, som eventuelt kan legge hindringer i veien for transporten ved å true de svenske havnene eller stoppe fartøyene.

Tyskland har ingen hindringer eller fronter lengre i nord, øst og sør, bare

vennligsinnede eller nøytrale land. De kan få alt de trenger av mineraler, olje, gummi, osv. fra Sovjet og andre deler av Europa. Dessuten er Tysklands evne til å erstatte råvareprodukter med syntetiske produkter nå langt større enn før. Det er Frankrike og Storbritannia, som risikerer en krig på flere fronter, ved at Japan angriper deres kolonier i Asia eller ved at Sovjet og enkelte grupperinger i USA støtter nasjonale bevegelser i koloniene med penger og våpen. Slagord, som Asia for asiaterne eller Afrika for afrikanerne, hadde nå god grobunn i de gamle koloniene.

I tillegg må de allierte nå holde et våkent øye med fasistene i Spania og i Italia. Hvor takknemlige er spanjolene for italiensk og tysk bistand? Hvilke avtaler var gjort for å få denne bistanden? Er Gibraltar, selve døren til Middelhavet og Suezkanalen i fare? Hva med Malta? Mussolini omtaler Middelhavet som Italias hav, hvor langt er han villig til å gå for å gjøre dette til en sannhet? Malteserne er katolikker, mange av de snakker italiensk, de har en omfattende handel med Italia, kan de tenkes å gjøre opprør mot den protestantiske kolonimakten, Storbritannia?

Målt ut fra første verdenskrigs tankegang har Frankrike en formidabel hær og et veldig sterkt grensevern i Maginotlinjen. Men den som forsvarer alt, forsvarer egentlig ingenting. For linjen binder store styrker og mengder med artilleri, som burde vært mobile og klare til å bli satt inn på de avgjørende forsvarsavsnitt, som for eksempel på flankene til et tysk angrep. Langt alvorligere er det at styrkene, som er avsatt til å bemanne linjen, ikke binder soldater på motsatt side, siden de ikke er villige eller trent til å drive et aktivt forsvar med dette for øyet. Linjens viktigste styrke, artilleriet, kan i hovedsak heller ikke brukes i et angrep eller i forsvar på andre frontavsnitt eller flyttes fram på eget avsnitt, innmurt eller i panserkupler som det er. Grensen mot Tyskland er også ubehagelig nær viktige franske industriområder og gruver.

10. Mai 1940.

Nå, når vestfronten åpnes til full strid, er styrkeforholdet som følger mellom aksemaktene og de allierte (første verdenskrigs tilknytting i parentes):

Belgia	Nøytralt, nå angrepet og alliert. (Alliert).
Bulgaria	Aksen (Aksen).
Finland	Nøytralt (Alliert, del av Russland).
Frankrike	Alliert (Alliert).
Italia	Aksen (Alliert).
Japan	Aksen (Alliert).
Jugoslavia	Nøytralt (Alliert, i hovedsak tidligere Serbia).
Nederland	Nøytralt, nå angrepet og alliert (Nøytralt).
Norge	Nøytralt, nå angrepet og alliert (Nøytralt).
Polen	Okkupert av Aksen (Alliert, del av Russland).
Portugal	Nøytralt (Alliert).
Romania	Aksen (Alliert).
Sovjet	Nøytralt, men tysk vennlig (Alliert).
Spania	Nøytralt, men akse vennlig (Nøytralt).
Storbritannia	Alliert (Alliert).
Sverige	Nøytralt (Nøytralt).
Tsjekkoslovakia	Okkupert av Aksen (Aksen).
Tyrkia	Nøytralt (Aksen).
Tyskland	Aksen (Aksen).

Ungarn Aksen (Aksen).
USA Nøytralt, men alliert vennlig (Alliert).

Så viktige partnere har enten gått frivillig eller ved tvang over til tysk side, eller valgt å være nøytrale. De viktigste brikkene i første kategori er Japan og Italia, mens vi i andre kategori har USA, Sovjetunionen, Jugoslavia og Portugal.

På motsatt side er tapet i første rekke Tyrkia. Hvis vi nå grovt regner divisjoner, har de allierte mistet rundt 600 divisjoner. Aksemakten har mistet rundt 50, men fått mer enn 300 over på sin side. Når vi tillegg sier at koloniene er preget av intern uro og at det i mange av dem ikke lengre er så lett å rekruttere soldater, så begynner dette å bli et skremmende bilde, spesielt hvis denne verdenskrigen i likhet med den første blir langvarig og at styrkebalansen forblir uendret. I 1938 hadde Storbritannia bare fire divisjoner klare til innsats mot Tyskland. Dette tallet hadde endret seg i 1939, takket være en voldsom innsats og innføringen av verneplikt, og til sammen har Frankrike og Storbritannia rundt 150 divisjoner om våren 1940.

Når det gjelder industrikapasitet, råvarer og motivasjon, så er forholdet slik at de allierte har en veldig god tilgang på råvarer av alle slag, spesielt olje, men er hemmet av en lang og utsatt transport over havet. Her er aksemaktene i betydelig grad avhengige av sovjetisk velvilje, selv om man har både egen kjemisk industri, rumenske og ungarske oljekilder i tillegg. Sovjetisk velvilje er bundet opp til frykten for at Tyskland sammen med de allierte vil hive seg over den eneste kommuniststaten og kvele den. Sovjet er ikke klare for en større krig, dertil er konfliktene for mange internt og flyvåpenet for dårlig. Sovjet tror at de vil bli angrepet, hvis Tyskland er tvunget til å inngå en fredsavtale med de allierte ut fra en mangel på råvarer og korn.

Så Sovjet vil forsyne Tyskland med råvarer så lenge denne frykten er tilstede. Når det gjelder oljen, så klarer tysk kjemi å bruke kull som erstatning til en viss grad. Man kan si at kjemien redder Tyskland, nå som under første verdenskrig. Under første verdenskrig ble Tyskland utestengt fra guanoen, fuglegjødsel, som de brukte til å lage nitrat for kruttproduksjonen. Dette råstoffet ble opprinnelig hentet fra Sør-Amerika, men tyskerne klarte å omgå virkningen av denne blokaden ved at industrien framstilte nitrat fra lufta. Hadde de ikke det gjort, så hadde første verdenskrig vært slutt etter seks måneder, større var ikke tyske lagrene av nitrat.

Det er imidlertid et felt hvor tysk kjemi svikter, høyoktan bensin, dette klarer de ikke å levere i tilstrekkelige mengder. Dette betyr at allierte flymotorer, som for eksempel de britiske Merlin motorene, i korte perioder kan yte ca. 15% mer enn tilsvarende tyske motorer. Den fremste leverandøren er USA, som klarer å krakelere tungolje til fullverdig høyoktan bensin. I tillegg klarer deres industri også å holde tritt med den voldsomme økningen i behovet igjennom hele krigen.

For andre råvarer er situasjonen mer blandet, men aksemaktene må sies å ha sikrere transportveier, siden disse i stor utstrekning er på jernbane eller elv og kanal gjennom eget eller allierte land, dog er denne transporten mer energi og personell krevende.

Tysklands våpenindustri er mer avansert på mange områder enn den franske og den britiske, hvilket har skjedd gjennom en gradvis utvikling og overtagelse av markeder, spesielt i Øst-Europa, på hele trettitallet. Men de er ikke innstilt på masseproduksjon

og bruk av ufaglært arbeidskraft, de er heller ikke villige til å bruke kvinner i industrien. Det industrielle frafallet er stort for de allierte. Sovjet har blitt en industriell kjempe på størrelse med Frankrike og har innledet et samarbeide med Tyskland, så også med Japan og Italia. De allierte har fortsatt USA, som leverandør, og USA har blitt verdens ledende industrielle stormakt, men er nøytralt og forlanger betaling for sine produkter. Hvor store er de franske og britiske kreditter? De allierte sitter allerede med store gjeldsposter til USA. Tyskland har gjeld til nær sagt alle land med betydelige beløp og er egentlig bankerott. Man kan si at krig og okkupasjon er en tysk måte å redusere gjelda på.

Imidlertid har Tyskland mye å ta igjen på sine franske og britiske motparter på andre områder. Det er fortsatt store mangler innen artilleriet og i motoriseringen av hæren. Til tross for opprustningen må mesteparten av artilleriet og infanteriet bruke hest og ikke lastebil til transport. Imidlertid klarer de å bruke flyvåpenet, som en erstatning for det tunge artilleriet, som de mangler.

Når det gjelder marinen er de alliertes overmakt voldsom. Krigen startet rett og slett for tidlig for Tyskland, som verken har undervannsbåter eller overflate fartøyer i noe større antall. Antallet med krigsskip er ytterligere redusert igjennom invasjonen av Norge og de tap som tyskerne led der. Også de allierte led store tap under stridene i Norge, men forholdsmessig er de tyske tapene langt større. Marinen er en opprustning, som Tyskland ikke har prioritert, men dette har britene prioritert, spesielt de store tunge fartøyene. For de oppgavene, som nå står foran den britiske marinen, er imidlertid denne flåten i ubalanse. Den har ikke mange nok eskorte fartøyer til å beskytte konvoiene mot ubåter på en tilfredsstillende måte. En kan si at britene har prioritert å la stålet gå til tunge krigsfartøyer, når det skulle ha vært brukt til fly, stridsvogner og artilleri.

Med de mange nye byrdene, som er lagt på den allierte flåten, med strid i Skandinavia, i Atlanterhavet mot Tyskland og i Middelhavet mot Italia, og med råvarene langt unna, blir mangelen på eskorte fartøyer fort et nytt stort problem, selv om Tyskland bare har rundt et dusin ubåter i sjøen til enhver tid det første året.

Et annet viktig punkt, som taler til Tysklands fordel, er at de kan lese de britiske kodemeldingene til flåten og diplomatiet samt de franske til hæren.

Evner er i hele tatt en kvantitet som er vanskelig å måle, men alt før krigen kom i gang, regnet man det tyske forsvarets evner til lands for å være blant de beste, så også med Frankrikes. Men Frankrike var delt politisk i en steil høyre side med til dels fascistiske drag og en like steil og opprørsk venstre side med sterke kommunistiske innslag.

Tyskland hadde en sterk motivasjons faktor, hevn. Frankrike hadde jo angrepet Tyskland, som et svar på deres, ut fra tyske øyne, rettferdige overtagelse av Danzig og derved Polen. I tillegg hadde de allierte i mange år holdt Tyskland nede ved å tvinge gjennom en nedrusting av et forsvar, som tyskerne mente ikke var slått, og framtvunget en avgivelse av territorier med hovedsakelig en tysktalende befolkning samt tyske kolonier. På toppen av det hele, Tyskland hadde fått en leder, som hadde holdt sine løfter. Fjernet arbeidsløsheten, økt levestandarden og gjort Tyskland sterkt. Ja, under føreren hadde Tyskland gått fra den ene seieren til den andre uten krig. Nå

hadde de allierte i sin dumhet skapt en verdenskrig for Danzig! Det tyske Danzig! Dette var følelser som Goebbels propaganda hadde skapt og som nesten alle tyskere var enige i. Det skulle gjøre tyskerne til sterkt motiverte soldater. Gjelden til utlandet ble ikke nevnt, ifølge den tyske ledelsen var den jo skapt av den urettferdige Versaillestraktaten og ikke gjennom Tysklands opprustning.

USA var den makten som hadde reddet Europa under første verdenskrig. Takket være de alliertes fortsatte imperialisme og deres deling av Europa uten hensyntaking til befolkningenes ønsker, var USAs ønske om fortsatt streng nøytralitet i tillegg forsterket av hendelsene i de siste årene før krigen startet. Europeerne var syke på sinnet og USA var best tjent med å holde seg langt unna. Det var selvfølgelig gledelig at de allierte kjøpte så mye i Statene, men deres flåter blokkerte jo andre fra å handle med USA. Amerikanske varer burde kunne ferdes fritt på verdenshavene. Den nye europeiske krigen delte USA etter nye skillelinjer, kulturelle, etniske, politiske og økonomiske. Jo, man følte at man burde støtte demokratiet, Frankrike og Storbritannia var demokratiske, Japans, Sovjets og Tysklands demokratier heller tvilsomme. Men for hvem var demokratiene i Storbritannia og Frankrike? Var det ikke slik, at dette var et demokrati bare for de hvite og ikke for innbyggerne i koloniene?

Alle parter i den amerikanske opinionen hadde gode punkter å trekke fram, så i mangel av noe bedre stilte man seg lojalt opp bak presidenten. Han burde vite, han var garantien for fortsatt nøytralitet og likevekt.

Derfor ville telegrammene, som ble utvekslet i 1939 – 41 mellom Churchill og Roosevelt, ha slått ned som en bombe. Disse viste klarte at Roosevelt foretrakk Storbritannia framfor Tyskland og at han var villig til å bryte amerikansk lov og nøytralitets politikk for å hjelpe de allierte med krigsmateriell. Lovene, som skulle ha stoppet dette, hadde han delvis selv foreslått og fått vedtatt.

Tyler Kent, en krypteringsekspert ved USAs ambassade i London, hadde tatt kopier av disse telegrammene og ønsket å sende de til Charles Lindbergh. Charles Lindbergh var en av lederne i bevegelsen ”America First”, en bevegelse som først og fremst hadde til hensikt å holde USA nøytralt. Disse telegrammene ville ha ødelagt for presidentens sjanser til å støtte britene og franskmennene. Ambassadør Kennedy hadde kjennskap til at Kent var nazi vennlig og anti kommunist, men da han selv ikke hadde mye respekt for hverken Storbritannia eller Churchill, hadde han ikke gjort noe for å fjerne Kent fra jobben. Takket være dette og en stor arbeidskapasitet fikk Kent jobbe uforstyrret og uten å bli overvåket av amerikanerne.

Men britiske agenter klarer å oppdage Kents virksomhet. Igjennom et samarbeide med amerikanerne blir han arrestert før kopier av telegrammene blir sendt til andre. Enkelte av Kents damevenner var russiske, det er ukjent om de var sovjetiske agenter eller hadde knytninger til sådanne. Et annet spørsmål er hvilke av de andre maktene kunne lese USAs diplomatiske koder, antagelig mange?

ØVELSE GJØR MESTER.

Aksemaktene og Sovjetunionen hadde på trettitallet erfaring fra krig mot teknisk avanserte motstandere, dette til forskjell fra de allierte, og konklusjonene var helt

annerledes enn de alliertes. Det samme er tilfelle med vurderingene av første verdenskrig. De allierte var oppfinnerne av tanksen og brukte store mengder av disse under den første verdenskrigen. Tyskland brukte svært få stridsvogner under første verdenskrig og lagde færre enn hundre totalt. De allierte var forskrekket over de tap av vogner som de gjorde Tap som en følge av at hverken maskineri eller taktikk var uttestet. Vogner som gikk mer enn 30 km ble regnet som unike eller heldige og først i det siste krigsåret hadde man utviklet en taktikk og teknikk, som gjorde det mulig å utnytte vognene godt. Men kostnadene forbundet med produksjonen av stridsvogner og tapene ble framhevet så sterkt av de tradisjonsbundne, at de delvis vant den interne propaganda krigen, spesielt i Storbritannia.

Tyskerne så på stridsvogner, som det våpen som hadde fratatt dem seieren. De driver derfor en utstrakt forskning på emnet med Heinz Guderian som den fremste talsmannen for det nye våpenet innen den tyske hæren. Gjennom innmarsjene i Østerrike og Tsjekkoslovakia høster tyskerne erfaringer med lange framrykninger. I tillegg kom borgerkrigen i Spania, hvor man fikk erfaring med praktisk bruk av stridsvogner i strid. Før den spanske borgerkrigen hadde man prøvd ut forskjellige teorier i Sovjet, som regel med sovjetiske vogner når man testet teorier, som omfattet større troppebevegelser. De tyske vognene, som ble sendt til Sovjet, var få, antagelig ikke flere enn ti vogner, og var der bare for å teste ut mekanikken. Borgerkrigen i Spania ga de nødvendige korreksjoner til de antagelser, som man hadde trukket etter øvelsene i fredstid.

I Spania hadde tyskerne brukt sine Panzer I og II. Disse hadde man sett på som øvelses vogner, men med krigserklæringene fra de allierte, som følger etter innmarsjen i Polen, må man uheldigvis dra i strid med disse uten å få de erstattet med de tyngre Panzer-III og -IV. I Spania hadde tyskerne møtt sovjetiske stridsvogner og panserbiler, de fleste av disse var utstyrt med en 45 mm kanon og var godt pansret. Følgelig var det omtrent umulig for tyskernes stridsvogner, som bare hadde maskingevær eller en 20 mm kanon i sine, å slå ut de sovjetiske vognene. Derfor brukte tyskerne i Spania for første gang 88 mm luftvernskanoner for å få gjort jobben. I hele tatt var det russerne, som hadde de beste stridsvognene under borgerkrigen i Spania, men deres taktikk var feilaktig og klønete, hvilket Vinterkrigen i Finland var et godt bilde på. Spanjolene på begge sider foretrakk russiske stridsvogner, i den grad de kunne velge hvilke vogner de skulle bruke.

Sovjet hadde også overlegent det største antallet med stridsvogner, faktisk like mange som resten av verden til sammen. Takket være almen verneplikt hadde de også en stor reserve av mannskaper, som hadde trening med stridsvogner. Men dårlig vedlikehold og slett taktikk fjernet det meste av effekten. I tillegg hadde ikke vognene den støtten fra luften, som var nødvendig. De sovjetiske flyene var ikke av samme kvalitet som de beste britiske og tyske, derfor kunne deres eventuelle motstandere stoppe tilførselene av forsyninger, ødelegge broer, støttevåpen og infanteri avdelinger.

Tyskerne hadde stor tro på Stuka, som en ødelegger av stridsvogner ved hjelp av bomber, men sannheten var at fly var mest effektive mot stridsvogner når de fikk grove høyhastighets kanoner, fortrinnsvis over 37 mm i kaliber. Denne utrustningen fikk de ikke før krigen hadde vart i tre år. Under kampene i Frankrike i 1940 var det kun 2% av de franske stridsvognene, som ble ødelagt av fly. Dette til tross for at tyskerne hadde fullstendig herredømme i luften og hadde fly og mannskaper som var

trent og utrustet med dette for øye. I krigen mellom Sovjet Union og Japan i Manchuria i 1939 ved Khalkin Gol var tapsprosenten for sovjetiske vogner mot fly tilsvarende, dette selv om de sovjetiske vognene brukt i denne konflikten bare var lett pansret.

Men innmarsjene i Østerrike og Tsjekkoslovakia, samt krigene i Polen og Spania, hadde gitt tyskerne de erfaringene de trengte for å bruke stridsvognene effektivt. Dette samt en meget stor vilje og evne til å analysere erfaringene, som var funnet, for å finne og rette taktiske og utstyrsmessige feil, gjorde at Tyskland lå mange hestehoder foran sine motstandere i bruken av stridsvogner. De tyske vognene var heller lettere enn motstandernes, i tillegg hadde de færre vogner, men bruken, konstruksjonen av vognene, utstyret i vognene, taktikken og strategien var bedre.

For tyskerne var det klart at stridsvogner ikke skulle være avhengige av eller underlagt infanteriet. Man fikk det motsatte. Infanteri og støtte avdelinger, som var motorisert, ble underlagt stridsvognene for å hjelpe disse fram. Stridsvognene skulle være et eget våpen, som skulle brukes massivt for å skape et gjennombrudd av fiendens front, og man måtte ta risiko, dvs. hadde man oppnådd et gjennombrudd, så skulle man fortsette så raskt og så langt som mulig uten å ta hensyn til egne sårbare flanker. Flankene fikk det marsjerende infanteriet ta seg av. Fordi man var villige til å ta sjanser og rykke raskt fram, er tyske krigsdagbøker fra Frankrike fulle av historier om at man overrasker fienden mens denne ennå er i brakkene og uten skarp ammunisjon. De allierte utnytter ikke de muligheter som foreligger, fordi de bruker for lang tid til å reagere og fordi den reaksjonen som skjer er for omstendelig. De allierte styrkene ville alltid innlede et angrep med en omstendelig oppbygging av ressurser og følge et rigid planverk lagt av den øverste ledelsen. De klarte ikke å innse at planer i denne krigen kun hadde verdi som et grunnlag og at de ellers var verdiløse så fort et angrep har startet.

De allierte rykket aldri lengre fram enn artilleriets rekkevidde, så var det pause mens kanonene og forsyninger ble trukket fram og så et nytt angrep. For hver gang fikk dermed motstanderen tid til å forberede seg, grave seg ned, maskere stillinger, legge miner, bringe fram støtte. Derved ble hvert angrep kostbart, man angrep ikke en motstander som var ute av balanse og forvirret, men en som hadde fått tid til å gjøre seg klar og visste hva som kom og hvor det kom. De allierte forventet også at tyskerne skulle følge den samme rekkefølgen som de og ble forferdet når angriperne ikke stoppet opp, men overlot til flyene å være deres tunge artilleri. Så de allierte, istedenfor å gripe øyeblikkelig inn med alle våpen under en lokal ledelse, ventet på at tyskerne skulle ta en pause på en dag eller mer, men tyskerne stoppet ikke opp, men fortsatte sine angrep uten pause. Gjerne etter et innledende angrep med bombefly, bombeflyene førte til at de allierte forsvarerne tok dekning og derved ikke kunne hindre videre tysk framrykning. De kontinuerlige tyske angrep var noe hjulpet fram av soldatene brukte kunstige stimuli for å holde seg våkne.

Det er korrekt å si at forsvaret på begge sider var overlegent evnen til å angripe, men ved å sette inn store ressurser på en smal front og ved å utnytte hull i forsvaret klarte tyskerne å bryte de allierte forsvarsfrontene. De allierte derimot klarte ikke å bryte tyskernes forsvarsfronter fordi de angrep for ukonsentrert, for sent og for spredd, dermed klarte de heller ikke å slå seg igjennom de omringninger, som fant sted.

Ingen av partene var villige til å lære av motstanderen. Tyskerne hadde store suksess med å bruke sine 88mm kanoner både som antiluftskyts, artilleri og som panservern. De allierte gjorde intet for å bruke sine tilsvarende kanoner på samme måte. Britene hadde suksess med bruken av radar, men dette ble ikke fulgt opp med samme innsats i Tyskland. Britene ga sine erfaringer med radar videre til USA, men tyskerne delte ingen av sine erfaringer og kunnskaper om radaren med Japan og Italia, ei heller sine kunnskaper om stridsvogner. De japanske og italienske stridsvognene var stort sett elendige. Italia og Japan brukte stort sett ikke radar i hele tatt og ble derfor gjentatte ganger overrumplet av allierte flyangrep. De hadde heller ikke støtte av radar til nedskytning av de allierte flyene.

Så øvelse gjør mester, når man er villig til å lære av sine feil og videreutvikle det som er positivt. Men viktigst av alt, ta også lærdom av hva dine motstandere gjør av det som er galt og riktig.

Italia var kanskje det landet som hadde vanskeligst for å lære. Deres marine øvde kun i maks vær og om dagen, aldri i dårlig vær, om natten eller i høy sjø. De erfaringer og de observasjoner de gjorde av striden på landjorden ble ikke omsatt til taktiske eller tekniske endringer. Styrkene måtte i stor grad bruke det samme utstyret både på sjø og land igjennom hele krigen, de utstyrs endringer som skjedde, kom sjelden lengre enn til prototype stadiet.

Til tross for at den tyske avtalen med Sovjet åpnet for kommunikasjon over land med Japan, ble denne muligheten brukt i svært liten grad for å bytte erfaringer, råvarer og teknologi. Heller ikke Japans marine kunne derfor gjøre bruk av radar, men i motsetning til den italienske marinen var de like fullt dyktige til å føre strid om natten og været var aldri noen hindring. Det ble heller ikke noe militært samarbeide mellom aksemaktene med hensyn til planer, strategi, teknikk o.l. Det var først på slutten av krigen at noe teknologi ble utvekslet mellom Japan og Tyskland ved bruk av ubåter, men da var veien var lang og farefylt. Ubåtene hadde selvsagt også en veldig begrenset lasteevne.

Hva kunne ikke ha skjedd om tyskerne fra et tidlig tidspunkt hadde fått japanske torpedoer og japanerne fått radar til sin marine? Hva om aksemaktene hadde blitt enige om hvilket utstyr de skulle bruke og hadde hatt en ensrettet masseproduksjonen av disse, slik at deler og verktøy kunne gå om hverandre? Om de rett og slett hadde satset på masseproduksjon, slik som Sovjet og USA.

KODER.

Det er selvsagt fint å kunne sende meldinger uten at motstanderen kan lese dem, det gir økt sikkerhet. Men man må også selv enkelt kunne motta og dekode meldingene, slik at meldingene har sin verdi i behold innenfor de knappe tidsrammene, som for eksempel en strid gir.

Hvordan man koder, er selvsagt avhengig av hvilke forsendelses måter man kan bruke og tiden til rådighet. Er koden og verktøyet til å tolke den godt, bruker dine egne kort tid på å tolke meldingen og motstanderen så lang tid på løse den, at meningen og meldingen ikke lenger har noen verdi for motstanderen.

Meldingen: “Angrip ved Lilleby i morgen kl. tolv.” Tolkningen av denne meldingen for motstanderen har ingen verdi når det har gått to dager, hvis ikke tolkningen kan brukes til å tolke andre senere meldinger raskere. Så hvis motstanderen har løst og dekodet en melding, må ikke dette gi ham nok kunnskaper til å løse andre meldinger raskt og effektivt. For koder, tolkeverktøy og meldinger vil regelmessig bli funnet eller falle i motstanderens hender på andre måter. Dette er en av livets sikreste sannheter. Derfor må metoder, koder og utstyr regelmessig endres. Man må heller aldri starte eller avslutte meldinger på samme måte hver gang, egentlig alltid ha en ny start og en ny avslutning hver gang. Sjekk også alltid om motstanderens reaksjoner og meldinger kan skyldes at han leser dine koder. Det er selvsagt også viktig at dine meldinger og reaksjoner ikke avslører at du leser deres koder. Man skal heller ikke dele viktig informasjon eller planer med mange. Ja, folk som driver med koder og andre hemmelige ting er ofte en smule paranoide. Det tiltar med årene. Hvis du ønsker at motstanderen skal bli litt frustrert og ha mye å gjøre, kan du sende meldinger, som bare er søppel. Det er også mulig å sende meldingene i en beholder som ødelegger budskapet hvis den blir åpnet på en gal måte.

Måter for oversendelse.

Post, brevduer eller ordonnans.

De gamle metodene for leveranse og gammeldags kodemetodikk var fortsatt i bruk, som for eksempel at hver tredje bokstav i meldingen ble satt sammen til den kodete meldingen eller at man la med tegn, som hadde en skjult betydning, eller at hele meldingen måtte bli tastet inn i kodetolkningsmaskin. En ny metode var at meldinger ble nedfotografert og skjult som for eksempel et punktum eller i et hulrom i forsendelsen. Eller at hele meldingen består av tall, som referer til side, linjenummer og ord- eller bokstavnnummer i en bok, som både mottager og sender har en kopi av. Man har m.a.o. mange muligheter. Eller man blander flere måter for å forvirre motstanderen eller gjøre tolkningen enda vanskeligere, som at første og siste delen av den reelle meldingen er fullstendig meningsløs eller at hele meldinger er det. Ved å bruke slike taktikker håper man at motstanderen gir opp å bruke en ervervet nøkkel.

Radio eller trådløst samband.

Radio kan brukes til å sende telegrammer og til samtale. Telegrammer kan selvsagt krypteres på samme måte som meldinger over post, glem fotografier og sære tegn. Samtaler kan gjøres uforståelige ved å bruke språk, som ikke er allment forstått. USA brukte indianske språk under krigen i Stillehavet. Finnene blandet sammen finsk og svensk sammen med bruk av kallenavn under Vinterkrigen. Fordelen ved å bruke et eget språk er at mottageren raskt kan forstå meldingen, ulempen er at meldingen raskt kan tolkes av motstanderen, hvis denne forstår språket. Nå var det vel få japanere som var gode på indianske språk og få russere som var gode nok på både svensk og finsk. Det er også mulig å legge kodete samtaler oppe på en vanlig samtale over radio eller telefon, ved å modulere den kodete samtalen, slik at den går i en eller flere frekvenser, som ikke kan høres av det menneskelige øret.

Telegrafi eller telefon, såkalt fast samband. I prinsippet er det ingen forskjeller fra radio. For man trenger ikke å koble seg til kabelen for å avlytte slikt samband, det er nok at man bruker en annen kabel eller spole med tråd i nærheten, som fanger opp de elektriske svingningene i kabelen. Så kommunikasjonen bør også her være kodet. Allerede under første verdenskrig var begrepet «i nærheten» en avstand på 100 meter.

Denne avstanden økte utover århundret, så mannen i skyttergraven der borte kan høre hva du sier over din nedgravde telefonlinje.

Brukere av koder.

Selvfølgelig alle de fire våpengrenene, heimevernet, hæren, marinen og flyvåpenet, men også diplomatiet, statsadministrasjonen, spioner og næringslivet er brukere.

Tolkere eller kodebrytere.

I hovedsak matematikere og folk med store språkkunnskaper. Briter og amerikanere brukte datamaskiner til kodebryting. Tyskerne var klar over at datamaskiner var fordelaktige i dette arbeidet, men det var bare amerikanerne som hadde tilgang til slike i tilstrekkelig antall. Så britiske forskere hadde en fordel fordi de hadde tilgang til amerikanske datamaskiner i stort antall, en fordel som de ikke klarte å utnytte før etter 1940, og da fortsatt i begrenset omfang og med varierende hell.

Hvem visste hva, når og hva brukte man?

Tyskerne baserte mange av sine meldinger på Enigma maskinen, som de regnet som sikker. Det beste med maskinen var at den kunne brukes i felt og at den var forholdsvis sikker fram til midten av 1941. I første rekke fordi tolkningen av de meldingene, som man klarte å løse, tok for lang tid. Om lag 50.000 ble laget av denne maskinen.

I tillegg brukte tyskerne en del andre maskiner. G-skriveren eller Siemens & Halske T52, en slags kryptert fjernskriver. Koden ble brutt av både Sverige og Storbritannia. Rundt tusen stykker var i bruk innen strategisk nivå og i diplomatiet. Tyskerne kunne også koble en Lorenz SZ40 eller SZ42 til den vanlige fjernskriveren for å kryptere meldingene. Færre en tusen ble lagd av disse, igjen kunne både Sverige og Storbritannia tolke meldingene.

Britene brukte en tilsvarende maskin til Enigma kalt Typex, de lagde rundt 5.000 av maskinen. Maskinen ble brukt på strategisk nivå og man tror ikke at koden ble brutt.

USAs militære brukte kodemaskinen M 209 på strategisk og operativt nivå. Man lagde 140.000 av maskinen. Koden ble etter hvert delvis lest av tyskerne. Maskinen var liten og behendig.

I tillegg brukte de 10.000 Sigaba, også denne lik Enigma, på strategisk nivå innen hæren og på fartøyer innen marinen. Meldinger på denne maskinen ble ikke forstått av motstanderne.

USA diplomatiske koder var dårlige og meldingene ble lest av Tyskland, Sverige, Storbritannia, Finland og Italia.

Tyskland konsentrerte mye av sine anstrengelser rundt tolking av kodemeldinger mot sine antatt sterkeste motstandere, Frankrike og Storbritannia. Allerede i 1935 tolket de meldingene til det franske militæret, slik at de visste at innmarsjen i Østerrike og

Rhinen området ikke ville bli møtt med angrep fra det franske forsvaret. De kunne også i hovedsak tolke både den franske og den britiske diplomatiske koden, hvilket er en av forklaringene på München forliket og den senere okkupasjonen av Tsjekkoslovakia. Så Hitlers diplomatiske mesterstykker og dristige utenrikspolitikk på trettitallet er kanskje ikke så overraskende, sett opp mot denne bakgrunnen.

At de også kunne lese koden til den britiske marinen, sammen med dårlig vær og lavt skydekke som hindret flyovervåking, forklarer hvorfor de praktisk talt uten uhell kunne opptre på den måten som de gjorde i Nordsjøen i 1940. De hadde et uhell og det var at den tyske krysseren «Hipper» ble oppdaget av den britiske destroyeren «Glowworm» utenfor Trondheim. Den britiske destroyeren hadde mistet en mann over bord i den grove sjøen og gikk tilbake i sin gamle kurs for å forsøke å finne vedkommende. Hvis vi antar at forespørselen om og tillatelsen til å gå tilbake ble sendt ved hjelp av lyssignaler eller høyfrekvent radio, så kan dette være forklaringen på hvordan «Glowworm» kom overraskende på den tyske eskadren.

At en stor del av kodene til det franske militæret ble forstått, er og noe av forklaringen på hvorfor Tyskland nedkjempet Frankrike så raskt og stoppet alle franske motangrep i sin spede begynnelse.

EN HENDELSE I ASIA.

Mens frykten for en ny stor krig spredde seg igjennom hele Europa, skjedde det en alvorlig hendelse i Asia, som knapt ble registrert i Europa. Den omfattet to av datidens supermakter, Japan og Sovjet. Denne bitre og omfattende konflikten var for langt borte, for lite om den ble gjort kjent da den skjedde og den har i liten grad blitt gjenstand for oppmerksomhet siden. Dette var det første store og alvorlige væpnede sammenstøtet mellom to av stormaktene etter første verdenskrig, de to hadde vært allierte under denne krigen og de var igjen i ferd med å havne på samme side i den nye konflikten, men nå på den motsatte siden av hvor de hadde havnet under første verdenskrig.

En av grunnene til mangelen på reaksjoner da konflikten inntraff, var at de fleste anså at partene og konflikten ville ha liten betydning for den krigen, som mange antok ville komme, dessuten var all oppmerksomhet rettet mot den forventede konflikten i Europa. Det ble også vurdert dithen at de to partene hadde liten stridsevne, de to landene var undervurderte som stridende og hadde følgelig ikke supermakts status på dette tidspunktet.

Man oppfattet dette derfor kun som en mindre hendelse, som kanskje ville medføre at Japan måtte kjempe på to fronter og at presset mot Kina derved ville lette. Man hadde feil på alle punkter.

Konflikten var omfattende og voldsom. Resultatet avgjørende for begge parter valg senere i verdenskrigen. Konflikten endte i en fredsavtale, som merkelig nok ble respektert av begge parter helt til den utløp ved slutten av den andre verdenskrigen. Dette til tross for at begge land etter hvert førte krig på motsatt side gjennom nesten hele andre verdenskrig. En fornyelse av krigshandlingene mens fredsavtalen løp,

kunne ha gitt deres allierte vesentlige fordeler, men fredsavtalen holdt til den utløp. Fredsavtalen var den siste brikken, som falt på plass, i forholdene mellom stormaktene og ga ett de siste avtalemessige utgangspunktet for den andre verdenskrigen. Etter at fredsavtalen var undertegnet, var kommunistene så sikre på egen posisjon at de tillot seg å gå inn i Polen på Tysklands side.

Sovjet var den store vinneren av andre verdenskrig, dette var deres første seier og dette var vinnernes første seier over en av aksemaktene.

Hendelsen fant sted i grensetraktene mellom Ytre Mongolia og Mandsjuria. Mandsjuria var offisielt styrt av den siste kinesiske keiseren, Puyi, men i realiteten var det japanerne, som hadde makten. Ytre Mongolia var en Sovjet republikk. I Japan hadde de militære tatt makten fra politikerne og styrte med hard hånd, i Sovjet hadde politikerne ved kommunistpartiet knust største delen av den militære eliten og satt nå uomtvistelig med all makt. Det kommunistiske maktapparatet styrte med en enda hardere hånd enn de japanske militære, selv om begge parter myrdet sine motstandere, både reelle og innbilte, over en lav sko.

På Mongolias gressletter snor elven Khalka seg fra nord mot sør. Japan mente at elven dannet grensen. Sovjet var imidlertid av en annen oppfatning, de mente at grensen gikk 15-20 km lengre øst. For de innfødte, de mongolske nomadene, som hadde streifet rundt på steppene siden tidenes morgen på sine små hardføre hester, mens de gjettet sine sauer og geiter, betydde grensen ingenting. De krysset grensen etter dyrenes behov og eget ønske, slik de alltid hadde gjort.

For den japanske Kwangtung armeen var grensen av en ganske annen betydning. Aggressiv og selvsikker, Japan hadde kjempet og vunnet en krig mot Russland i 1904-05 og mot Tyskland under første verdenskrig. Derfor ville den japanske hæren bruke uenigheten rundt grensen, som et middel for å skape en strid mellom Japan og Sovjetunionen. De, som alle andre, var sikre på at den sovjetiske hæren var ødelagt etter kommunistpartiets utrenskninger. Det hadde vært gjentatte mindre sammenstøt langs grensen og for å nøre opp under disse mindre konfliktene knesatte ledelsen til den japanske armeen i Kina følgende prinsipper:

“Det er opp til den lokale hærledelsen å bestemme hvor grensen går i de områder hvor dette ikke er entydig bestemt. Skulle skarpe hendelser inntre, skal hæren kjempe til seieren er sikret uavhengig av hvor grensen går. Det er derfor tillatt å føre striden på sovjetisk territorium eller lure sovjetiske styrker inn i Mandsjuria.”

Så denne beslutningen om strid med Sovjetunionen ble tatt av en lokal hærledelse og ikke av den japanske regjeringen.

Mens man i ledelsen for den japanske 23. divisjon, som hadde ansvaret for det omstridte området, diskuterte hvordan denne ordren skulle forstås, fikk man beskjed om at mongolsk kavaleri under sovjetisk ledelse hadde krysset elven og befant seg nær byen Nomonhan. Man la derfor umiddelbart planer for å nedkjempe disse styrkene på en slik måte, at gjentakelser av disse sammenstøtene ikke ville skje. Dette kunne best skje ved å nedkjempe disse, som man oppfattet som invasionsstyrker, fullstendig gjennom en omringning.

Etter en lang rekke mindre sammenstøt i mai 1939, gikk japanerne til aksjon den 28. mai med en styrke på litt over 2.000 mann. Styrken var sammensatt med forskjellige typer artilleri opptil 75 mm, infanteri og en rekognoseringsstyrke på noe over 200 mann med lastebiler og panserbiler.

Man fant ut at de sovjetiske styrkene hadde satt opp en bro over Khalkha og anlagt stillinger et par kilometer vest for byen Nomonhan. Japanerne valgte å la rekognoseringsstyrken rykke fram langs elvens østside fram mot den sovjetiske broen for å avskjære en eventuell retrett vei, mens hovedstyrkens infanteri angrep frontalt med støtte av artilleri.

Imidlertid hadde japanerne ikke gode nok opplysninger om sin motstander. De trodde at de kun ville møte mongolsk kavaleri, men kavaleriet var understøttet av både infanteri, ingeniør tropper, panserbiler og artilleri, m.a.o. i henhold til det som da var normal sovjetisk oppsetning av større kavaleri enheter. Totalt var denne sovjetiske styrken på om lag 1.000 mann.

Den japanske hovedstyrken hadde litt framgang i første omgang, men ble etter hvert stoppet av sovjetisk panser og artilleri. Langt verre gikk det for rekognoseringsstyrken, rundt den sovjetiske broen var det utplassert artilleri, infanteri og panserbiler. Disse panserbilene, BA-10, var etter datidens forhold formidable opponenter, for en styrke som manglet panservernvåpen. Ikke bare kunne de motstå de japanske håndvåpnene, de var også utstyrt med et stridsvogntårn med en 45 mm kanon.

Uten artilleristøtte ble rekognoseringsstyrken omringet av to overlegne styrker umiddelbart etter at hovedstyrken hadde stoppet opp. Sovjetiske forsterkninger ble sendt med lastebiler fram til fronten, den japanske hovedstyrken var i en fastlåst situasjon langt fra rekognoseringsstyrken og kunne intet gjøre for sine kollegaer lengre vest. I løpet av kort tid ble rekognoseringsstyrken fullstendig nedkjempet.

Etter denne hendelsen fulgte en tid med stillstand langs frontene, men den 19. juni angrep sovjetiske flystyrker japanske depoter. Dette var dråpen, som fikk det japanske begeret til å flyte over. Man måtte ha hevn. Man la umiddelbart planer for en ny og større offensiv. Men ønsker om hevn er sjelden et godt utgangspunkt for klare, kalde og fornuftige tanker.

Den japanske divisjon 23 ble forsterket med ett regiment, det 26. regimentet, fra elite divisjonen den 7., flystøtte i form av 180 fly, mer enn 100 artilleri enheter og nesten 100 stridsvogner. Mer enn nok til å knuse et par infanteriregimenter, noen få panserbiler, litt artilleri og kanskje førti fly. For det var dette som japansk etterretning antok var motpartens styrke i området. Det, som kunne medføre problemer, var om fienden ante at noe var i gjære, derfor ble all japansk rekognosering med fly i området begrenset. Fienden måtte ikke bli mistenksom, slik at de bygde opp sine styrker i området. Igjen hadde japanerne for få og for dårlige opplysninger, de klarte heller ikke å samle inn vesentlige nye opplysninger, siden de ville holde en lav profil.

På den sovjetiske siden var det samlet langt sterkere styrker enn det japanerne antok, i tillegg hadde russerne nå fått en leder med stor dyktighet innen ledelse, taktikk og logistikk samt med en beslutsomhet inntil det hensynsløst brutale. Dette ga samlet en

leder, som overgikk de fleste av annen verdenskrigs militære ledere, general Georgi Zhukov. Han gikk ut av den andre verdenskrigen uten å ha tapt et eneste slag og på sovjetisk side endte han opp som den suverene mesteren blant den røde hærens toppledere.

Den første uken i juni hadde han blitt tilkalt til Moskva for å få nye instruksjoner. Disse gikk i korthet ut på å dra til konfliktområdet og finne ut hva som hadde skjedd. I dette lå det selvsagt også at han måtte vurdere hva som kunne skje.

Zhukov fant fort ut at ledelsen for avdelingen, som hadde ansvaret for området, 57. korps, hadde gjort lite for å sette seg inn i situasjonen. Zhukov dro derfor selv til fronten for å kunne bedømme situasjonen best mulig. Han fant fort ut at dette ikke var en liten isolert kamphandling, men et planlagt japansk angrep og at det antagelig vil bli etterfulgt av nye angrep i den nærmeste framtiden. Han mente også korpset ledelse måtte byttes ut.

Moskvas reaksjon var rask, Zhukov måtte selv ta kommandoen og han fikk tilsendt forsterkninger i form av den 36. motoriserte infanteri divisjon, tre motoriserte brigader, en stridsvogns brigade, en mongolsk kavaleridivisjon, en tung artillerienhet (150 mm) og mer enn hundre fly. Denne sammensatte samlingen av sovjetiske styrker under en leder fikk betegnelsen 1. arme gruppe.

Japanernes nye plan var i hovedtrekk en gjentakelse av den forrige, bare med mer ambisiøse mål og med større styrker. Denne gang skulle man krysse elva og angripe broen fra vestsiden, dvs. fra sovjetisk side.

En av de japanske lederne dro ut på en rekognosering med et fly og fant en omfattende sovjetisk styrkeoppbygging. Hans konklusjon ble at man måtte foreta et kraftig flyangrep for å stagge russerne. Så den 27. juni iverksatte japanerne ett omfattende flyangrep med mer enn 100 fly mot de sovjetiske flybasene. De japanske flyene fant de sovjetiske flyene på bakken og resultatet var mer enn vellykket sett fra japansk side, for mange fly ble ødelagt på bakken og enda flere i luftkamper. Hvor mange sovjetiske fly, som ble ødelagt totalt, er vanskelig å få tallfestet, men de japanske krav på mer enn 100 fly synes å være overdrevent. Japanerne hadde imidlertid overtaket i luften etter dette.

Den japanske suksessen fortsatte. Fire dager etter flyangrepet okkuperte den japanske hovedstyrken Fui høydene uten å møte motstand. Deretter krysset broparten av styrkene elven Khalkha ved hjelp av en pongtongbro. Broen var ikke solid nok til at stridsvogner kunne bruke den, men infanteri og lett artilleri kom over. I løpet av kort tid hadde japanerne nådd en rekke av sine planlagte mål uten at de hadde lidd noen større tap. De hadde krysset elven, de hadde kommet svært nær den russiske broen på begge sider av elven og det sovjetiske luftforsvaret var sterkt svekket. Russerne hadde ennå ingen aning om styrken av det japanske angrepet før japanske stridsvogner på østsiden av elven angrep et sovjetisk infanteri regiment. Regimentet gikk raskt i oppløsning. Når Zhukov fikk melding om angrepet beordret han en sammensatt gruppe av en stridsvogns brigade, to brigader med motorisert infanteri og mongolsk kavaleri til å ta opp stillinger ved en høyde kalt Bain Tsagan. Men høyden var allerede inntatt av japanerne, som fortsatte framrykningen. Dette resulterte i et voldsomt sammenstøt neste morgen. I første omgang hadde de japanske styrkene et taktisk

overtak, for de russiske stridsvognene, som var i spissen for de sovjetiske styrkene, var i en ugunstig posisjon og ble møtt av effektiv ild fra det japanske panservernet. Etter flere motangrep med store tap klarte etter hvert de sovjetiske styrkene å stoppe de japanske angrepene og japanerne gravde seg ned. Japanerne kunne nå bare nå den sovjetiske broen fra østsiden.

Den japanske styrken på østsiden var utstyrt med stridsvogner, men det viste seg snart at de sovjetiske vognene var langt bedre enn de japanske i strid stridsvogn mot stridsvogn. Japanernes tunge stridsvogner var høye og kantete og deres kanon var lite egnet til bekjempelse av stridsvogner, mens de sovjetiske vognene var utstyrt med en høyhastighets kanon, som hadde ingen problemer med det japanske panseret. Både tunge og lette japanske stridsvogner måtte raskt trekke seg ut fra sammenstøtsstriden etter store tap. Også på østsiden gravde japanerne seg ned for å stå imot det intense sovjetiske artilleri bombardementet, som nå etter hvert økte i intensitet.

Heldigvis for japanerne hadde ikke russerne ennå fått et helt klart bilde av situasjonen. Angrepet på vestsiden av elven hadde kommet svært overraskende på Zhukov, han hadde derfor i første omgang vært mest opptatt av forsvar. Japanerne på vestsiden klart derfor å trekke seg ut av den vanskelige situasjonen de var i og over på egen side av elven.

Det som hadde reddet kommunistene var mangelfull japansk etterretning og deres egne stridsvogner. Japanerne hadde igjen fullstendig undervurdert den sovjetiske styrken.

For å skjule det smertelige tapet og for å kompensere for dårligere stridsvogner, brakte japanerne etter hvert dette de hadde av tilgjengelig tungt artilleri i Mandsjuria fram til fronten. Men hele tiden virket det som om russerne hadde mer og bedre artilleri og mer ammunisjon. Japanske forsøk på å snu den fastlåste situasjonen ved hjelp av gjentatte nattangrep ga dem lite eller intet. De sovjetiske styrkene viste seg å beherske skyttergravskrigen.

I mens fortsatte Europa sin marsj mot krig. Stalin følte at Sovjet var i en ugunstig situasjon. Hvis han valgte den britisk-franske siden, kunne han risikere en ubehagelig to fronts krig mot Tyskland og mot Japan. I forhandlingene nå og tidligere hadde det virket som om briter og franskmenn hadde mistet både tål og vilje. Hvorfor hadde de ikke mobilisert før, hvor var den britiske hæren, ønsket de å bruke sovjets divisjoner for å fremme egne interesser? Ja, for når Tsjekkoslovakia hadde vært opp til diskusjon, så hadde britene sagt seg villige til å stille med fire divisjoner. Fire divisjoner! Selv hadde han tre hundre divisjoner.

Hitler hadde i sin Mein Kampf sagt at Tyskland måtte få land i øst til sin voksende befolkning og for å dekke sitt behov for råvarer. Men det hadde ikke vært så lenge siden at kapitalist statene, Frankrike, USA, Storbritannia, Japan og flere andre, hadde gått til krig mot de røde styrkene på de hvites side. Det hadde vært meget nær en tragisk slutt for den første og hittil eneste kommunist staten, ja også for Stalin personlig.

Så han valgte å føre forhandlinger med begge sider. De allierte tok ikke de tysk-sovjetiske forhandlingene alvorlig. Det var uforklarlig at Sovjet ville kunne velge tysk

side, skjønte man ikke hvilke farer dette innebar på lang sikt?

Men Stalin så at Tyskland kunne gi Sovjet umiddelbart følgende:

- Ingen umiddelbar konflikt på to fronter.
- Nytt land som kunne virke som buffersoner ved en eventuell konflikt med Tyskland, men dette var også land som kunne gi en sterkt forbedret strategisk situasjon.
- Tid, tid til ytterligere opprustning og en mulighet til å rette opp det som utrenskningene i militæret hadde ødelagt.
- Dette vil kanskje også gi dem en anledning til å fremme kommunismen ytterligere hos tapere og vinnere. For denne konflikten ville antagelig bli kostbar for alle de som kom med i dens dragsug.

Så valget var enkelt, spesielt fordi valget var så uforklarlig for Frankrike og Storbritannia at de valgte å ikke gi noen ekstra godbiter til Sovjet. Kanskje de ikke hadde noen å gi heller, hverken av moralske eller andre grunner.

Så mens åpne forhandlinger med Storbritannia og Frankrike samt skjulte med Tyskland skred framover, fikk hans 1. Arme gruppe i Asia forsterkninger. Panser, artilleri, fly, infanteri og sist, men ikke minst, en stor flåte med lastebiler. For avstanden til nærmeste jernbane var lang, så lang at japanerne ikke trodde det var mulig å forsyne så store avdelinger over 700 kilometer. Kwantung hæren hadde bare en brøkdel av det antallet med lastebiler, som russerne nå brukte for å forsyne Zhukovs menn. Men så var japanernes avstand til jernbanen bare 200 kilometer.

FASE 2.

Forberedelsene var gjort, den japanske ledelsen fikk underretning om at de sovjetiske styrkene fikk forsterkninger, men at Sovjet var i stand til en så omfattende forflytning av menn og materiell over så store avstander, var noe de ikke forutså, det var et mirakel i logistikk langt utenfor japansk fatteevne. Så angrepet, som nå kom, var langt kraftigere enn det de hadde forestilt seg var mulig og deres evne til å svare på angrepet med tilsvarende tyngde var ikke tilstede. Simpelthen fordi de manglet rundt tre tusen lastebiler og i hele Mandsjuria hadde de bare 800.

På den sovjetiske siden var også opplysningene sparsomme, men etter hvert ble det klart at den japanske hovedstyrken var langs elven, de hadde dårlig med panserstyrker og mobiliteten var i stor grad avhengig av hvor fort soldatene kunne gå. På flankene mente man at det kun var lett kavaleri av lokal opprinnelse.

For å maskere det forestående angrepet begynte de sovjetiske styrkene med en omfattende bygging av defensive stillinger og med falske radiomeldinger i en kode, som man forventet at japanerne ville knekke, hvilket de også gjorde. Innholdet av disse falske meldingene var selvfølgelig av en slik art at de understreket resten av maskeringen, m.a.o. det at den sovjetiske styrken var opptatt med forsvar og ikke at de forberede seg på et angrep.

Den sovjetiske angrepsplanen var enkel. Hoveddelen av panserstyrkene ble gitt til de nordlige og sørlige flankene, infanteriets hovedoppgave ville være å binde de japanske styrkene ved frontale angrep mens panserstyrkene omringet styrkene. Så den

19. august mente Stalin at han hadde en avtale med Hitler og ga grønt lys til angrepet. Så mens den tyske utenriksministeren Ribbentrop var på vei til Moskva for å undertegne avtalen, slo Zhukov til med full tyngde. I flere timer regnet bomber og granater med voldsom tyngde over de japanske stillingene. Så angrep infanteri og panser langs hele fronten. Bombardementet og det faktumet at russerne gikk til angrep med så store styrker over en så lang front, skapte så store forstyrrelser i den japanske ledelsen, at det tok mer enn en time før det japanske artilleriet begynte å besvare angrepet, men da var allerede deler av fronten nedkjempet. Imidlertid klarte de japanske styrkene å binde opp det russiske angrepet frontalt. På den sørlige delen av fronten var det lite eller intet som bremset angrepet. Russerne kunne snart sette opp stillinger, som blokkerte en eventuell japansk tilbaketrekning på den sørlige fronten. I nord gikk det så langsomt framover for de russiske panserstyrkene på grunn av sterke japanske befestninger, at Zhukov i sin karakteristiske utålmodighet tre ganger på tre dager byttet ut ledelsen. Gjennombruddet kom først når de sovjetiske styrkene hadde blitt forsterket med stridsvogner utrustet med flammekastere og det japanske artilleriet var nedkjempet.

I mellomtiden hadde japanerne forsøkt å gjenvinne tapt terreng ved hjelp at et motangrep, som ubehjelpelig løp rett inn i større sovjetiske styrker, i første rekke panserstyrker. De sovjetiske panserstyrkene knuste fullstendig dette japanske infanteriangrepet.

Når de japanske styrkene var nedkjempet i nord, var veien klar for en fullstendig omringning av de japanske styrkene. I løpet av kort tid var de japanske styrkene stengt inn i en ring av stål og infanteri og delt opp i tre små områder. Den sentrale ledelsen av de japanske styrkene i Mandsjuria reagerte sent på det sovjetiske angrepet, i tillegg til at de hadde store forsynings problemer på grunn av mangelen på kjøretøyer. Først en uke etter at det sovjetiske angrepet kom det japanske motangrepet. Dette fortvilte forsøket på å bryte den sovjetiske omringningen var både for sent og for svakt, resultatet var bare nye, store japanske tap. Først når russerne trakk tilbake deler av stridsvogn styrken for etterfylling av ammunisjon og drivstoff, klarte en liten gruppe av japanske soldater å bryte igjennom ringen.

Japanerne følte seg nå tvunget til å først slutte en våpenhvile, dernest å lage fredsavtale med Sovjetunionen. Når de første hintene til dette var på plass, følte Stalin at tiden var inne til å rykke inn i Polen, hvilket skjedde 17. september 1939.

Dette var blitzkrig taktikk, men det så ikke ut til at Sovjet tok noen lærdom av dette, hverken med hensyn til angrepstaktikk eller forsvarstaktikk. De eneste som høstet og brukte de militære erfaringene av denne hendelsen var Japan. De valgte å ikke delta i noe angrep mot Sovjet hverken nå eller senere. Så de forble nøytrale, da resten av aksemaktene gikk til angrep på Sovjetunionen midt på sommeren i 1941, m.a.o. et halvt år før deres eget angrep på Pearl Harbour i desember.

Hva var årsaken til disse sterke japanske motforestillinger? Først og fremst var det antagelig bruken av panser, japanerne hadde ikke noen vogner, som kunne måle seg mot de russiske vognene i form av kanon og pansertykkelse, ei heller i antall vogner, og det området, som stridene mellom de to landene ville kunne stå i, var meget velegnet for bruk av panser. Først i 1942 fikk japanerne en vogn, 97 Shinhoto Cha-Ha, med en god høyhastighets kanon for panser bekjempelse. Denne kunne måle seg

mot de T-26, BT-5 og BT-7 vognene de hadde møtt. På dette tidspunktet hadde russerne i to år produsert stridsvogner av typene T-34 og KV-1, vogner med langt bedre kvaliteter i pansertykkelse og kanon. Da begynte også Sovjet å interessere seg for de erfaringene som Zhukov hadde gjort.

Vinteren 1942-43 viste han pånytt hvordan panser skulle brukes i slaget om Stalingrad. På mange måter er dette slaget en gjentagelse av taktikken brukt ved Nomonhan. Fienden bindes og slites ned av eget infanteri i sterke defensive stillinger langs en elv. Fienden har store logistikk utfordringer, deres panser er dårligere i kvalitet og mengde, de har gjort et elendig etterretningsarbeide og overraskes av de sovjetiske angrepenes styrke og intensitet. Angrepene skjer i nord og sør mot svake og dårlig utrustede styrker fra fiendens allierte, rumensk infanteri denne gangen og ikke mandsjurisk kavaleri, ringen som omslutter fienden er i første rekke nesten utelukkende sammensatt av panserstyrker og litt infanteri, men fiendens reaksjon er så treg, at man lykkes med å få fram både eget artilleri og større infanteristyrker før fiendens motangrep settes inn. Fiendens omringede styrker nedkjempes fullstendig og hendelsen er avgjørende for konflikten videre gang. Den øverste sovjetiske lederen ved Stalingrad er den samme som ved Nomonhan, Zhukov.

VINTERKRIGEN, STRIDEN ALLE TAPTE.

Fjorten dager, maksimum tre uker var det tidsestimatet, som Sovjetunionens ledelse kom fram til når det gjaldt bekjempelsen av Finland. Det tok dem nesten fire måneder å oppnå en delvis overgivelse samt et stort antall med døde, sårede og store mengder av ødelagt utstyr. Det største tapet var kanskje det, at tyskerne nå trodde at et angrep på Sovjetunionen ville være en enkel sak.

Sovjet kunne tillate seg denne krigen fordi Molotov-Ribbentrop pakten hadde plassert Finland i deres del av Europa og fordi det neppe ville være mulig for de vest-allierte å komme med noe særlig bistand, så vanskelig tilgjengelig som Finland var for de allierte både over land og sjø. Østersjøen måtte kunne sies å være kontrollert av Sovjetunionens nye venn, Tyskland.

Men Finland tok med stor dyktighet og hell tatt opp kampen mot en av verdens største stridsmakter etter at Sovjet hadde angrepet dem 30. november 1939. Hele verden hadde med økende forbauselse og beundring fulgt med i det som ble kalt Vinterkrigen. I løpet av desember og januar hadde finnene stoppet det sovjetiske hovedangrepet i sør og knust eller omringet flertallet av de sovjetiske divisjonene som hadde angrepet mellom innsjøen Ladoga og havnen Petsamo i nord. Fra all verdens sofakroker steg det opp et gisp av beundring og glede, endelig en fri og demokratisk nasjon som kunne sloss effektivt mot et stort og brutalt diktatur.

Alle hadde et klart ønske om å hjelpe de modige finnene. For den franske og den britiske regjeringen var presset meget følbart fra velgerne og opposisjonspolitikere. Finnene måtte hjelpes, men i første omgang kom det bare oppmuntrende ord og varm luft, ingen soldater og lite utstyr, hele verden rustet til en større konflikt. Men også fordi Finland lå nesten like vanskelig til for effektiv hjelp, som Polen hadde gjort. Sverige og Norge lå imellom som grå, nøytrale landmasser etter at Finland hadde mistet Petsamo, havnen mot Nordishavet. Østersjøen var det for farlig å seile

inn i, islagt og med store sovjetiske og tyske flystyrker samt krigsskip i umiddelbar nærhet.

Så fra de samme sofaene kom kravet om at de skandinaviske landene måtte oppgi sin nøytralitet eller i de minste tillate fri gjennomfart for hjelpen til tapre Finland. Fri gjennomfart ble tillatt, til dels i det skjulte, man bare måtte si, at utstyret var kjøpt av Finland og at folkene var frivillige. M.a.o. ikke i uniform og ikke bevæpnet under gjennomfarten. Men det var fra de nøytrale landene, spesielt Sverige, at den mest effektive hjelpen kom.

Fra Sverige kom soldater (frivillige), fly med piloter (frivillige), våpen (panservernkanoner) og ammunisjon. Til erstatning for de våpen som Sverige sendte ut av landet, kjøpte de tilsvarende materiell fra Tyskland. Kjøp, som var noe forunderlig, siden Tyskland var i krig og tidligere ikke hadde hatt noe å selge. Tyskland fulgte avtalen med Sovjet om ikke å gi assistanse til Finland. Deres våpen var utelukkende til Sverige og kunne ikke videreselges eller gis bort til en tredje part. Men salget til Sverige av våpen frigjorde svenske våpen for leveranse til Finland. Så på denne måten var tysk hjelp mer effektiv enn den britiske eller franske, for det var i første rekke panservernkanoner, som finnene savnet.

Etter Finlands seire i de dype skogene i øst og den påfølgende stabiliseringen av frontene, mente velgerne i den vestlige verden at nå måtte deres folkevalgte gripe inn på finsk side. Men fra regjeringene i vest kom det fortsatt lite, selv om interessen var stor. Men frivillige gjorde seg klare til å reise nordover, utstyr og penger ble samlet inn for å støtte finnene. I Sverige og Norge var opphisselsen og presset mot regjeringene meget stort. Sverige sendte det de kunne avse av militært materiell til finnene, Norge hadde lite eller intet å avse, men privat ble det samlet inn et berg av ryggsekker og ski. Fra Sverige reiste flere tusen frivillige til Finland, fra Norge flere hundre.

I første omgang mente Winston Churchill at Sovjets krav var rimelige og forståelig, en supermakts leder hadde forståelse for en annen supermakts krav. Det var ikke uforståelig at Sovjet ville sikre Leningrad, revolusjonens vugge og et stort industrisenter, mot mulige angrep. Der den lå innerst i Østersjøen, var byen sårbar, både fra sjøen, fra Finland og de andre baltiske landene. Det var lett å stenge byen og den sovjetiske flåten inne, slik at krigsskipene ikke kunne seile ut i Østersjøen og byen kunne nås med tungt artilleri fra nabolandene. Det kunne også tenkes at andre stormakter ville bruke Finland eller de baltiske land som utgangspunkt for et angrep mot byen. Chamberlain var imidlertid av en annen mening, han holdt med finnene.

Churchills oppfatning ble etter hvert endret til et krav om å hjelpe Finland. Winston ga etter for presset fra egne rekker, samt at han nå, sammen med mange andre i de konservative kretsene, så nye muligheter til å ta opp kampen mot både Tyskland og Sovjet. Ved å svekke Sovjet, som de allerede regnet som meget svakt, trodde man at Sovjetunionen ville bli en tilstrekkelig klamp om foten for Tyskland til også å svekke nazistene. Dessuten var igjen anti kommunismen i de konservative, allierte kretser langt sterkere enn deres anti fasisme. Hvilket den dårlige skjulte støtten til nasjonalistene i den spanske borgerkrigen var et klart bevis for. Mange i disse kretsene ville heller sloss mot kommunistene enn fasistene, derved dette klare ønsket om en aktiv deltagelse på finsk side.

Den britiske og franske regjeringen ønsket å sende tropper gjennom Narvik i Norge og om Kiruna i Sverige til Finland. Ikke bare ønsket man å sende troppene denne veien til Finland, man ønsket også å benytte egne tropper til beskyttelse av tilførselsveien eller rettere jernbanen. Det eksisterte ingen vei direkte mellom Kiruna og Narvik.

I realiteten betydde dette at allierte tropper kunne bli dominerende i nord. Av den planlagte totale styrken var det kun en begrenset del, om lag 10%, som ville komme til Finland. Allierte tropper stasjonert i Sverige og Norge til beskyttelse av jernbanen medførte en oppgivelse av den nøytraliteten, som både Sverige og Norge tilstrebet å beholde. I tillegg til at fremmede tropper på egen jord var en vederstyggelighet og med plassering langs jernbanen mellom Narvik og Kiruna en trussel mot eksporten av jernmalm. Nasjonalismen og frykten for fremmede stormakter var sterk i begge land. Legg så til at denne plasseringen av allierte styrker på skandinavisk jord kunne føre til et angrep fra Sovjetunionen eller Tyskland eller begge.

Sverige og Norge tillot allierte fly å overfly skandinavisk territorium for å komme til Finland. Disse flyene mellomlandet underveis til Finland i Norge og i Sverige for å tanke og for gi pilotene hvile. Overflyvningene førte til at finnene fikk en del moderne fly. Både speiderfly av typen Lysander, jagerfly av typen Hurricane og bombefly av typen Blendheim mellomlandet på Sola og på Fornebu før de fløy videre over Sverige til Finland. Minst et jagerfly og et speiderfly styrtet på norsk jord. Likeledes la de to landene ingen hindringer i veien for at skandinavisk territorium i utstrakt grad ble brukt til transport av våpen, ammunisjon, utstyr og frivillige til Finland. Men Sverige og Norge tillot ikke bevæpnede, uniformerte soldater fra andre land på egen jord. Hvorfor skulle det det? Finnene ble forsynt med alt det som stormaktene var villige til å sende dem. De allierte soldatene kunne jo like gjerne reise i dress og med våpnene lastet på låste godsvogner som i uniform med våpnene i kupeene igjennom Sverige og Norge, hvis de da ikke hadde andre hensikter.

At de allierte insisterte på å ha egne soldater bevæpnet på svensk og norsk jord økte derfor naturlig nok mistroen til de allierte, for man kunne ikke se at dette hadde noen hensikt. Når man da heller ikke var villige til å selge moderne våpen til Sverige og Norge, ble mistankene styrket. Dessuten inneholdt alliert presse artikler om at stridene nå ville flyte seg til Skandinavia.

Svensker og nordmenn mente at nøytralitet var viktig, selv om svenskene mente de ikke var nøytrale, de var bare ikke stridende. Og stridende ønsket ingen av de nordiske landene å bli. Både fordi regjeringene hadde sterke pasifistiske grupperinger å ta hensyn til, men også fordi de fryktet store tap, så dårlig forberedt som de to landene var på krig.

Churchill og Darlan, den franske ministeren, så på utplasseringen av egne tropper nord for Polarsirkelen, som en mulighet til å oppnå flere ting:

1. Ta opp kampen mot kommunismen, som de begge hatet.
2. Stoppe malmtransporten til Tyskland fra Kiruna i Sverige. Malm som de mente Tyskland var avhengig av. De glemte at Tyskland nå kunne få all den jernmalmen som landet trengte fra Russland, Østerrike og resten av Øst-Europa.
3. Stenge Tysklands marine og dets ubåter inne i Østersjøen og Nordsjøen.

Punkt 2 var avhengig av at man fikk stasjonere egne styrker på svensk og norsk mark, punkt 3 omfattet egentlig bare Norge. Man ønsket rett og slett å okkupere de deler av Sverige og Norge, som man fant var nødvendig. Som en start trengte man baser i Norge i første omgang, men da ville man risikere at svenskene sendte all malmen til Tyskland om sommeren over havnene innerst i Østersjøen. Dessuten kunne da Sverige få hjelp fra Tyskland og derved kunne disse basene være utsatt og kreve store styrker.

Deres felles hat mot kommunismen styrket ønskene om innsats mot Sovjetunionen, men fjernet mye av realismen i planverket. For vurderingen av sovjetisk styrke var meget feilaktig, ja ren ønsketenkning. Man hadde rett og slett for dårlig informasjon om forholdene i Sovjet samt at man ignorerte opplysninger, som stred imot egne oppfatninger av kommunismen og styret i Sovjet. Man mente at den sovjetiske hærens styrke lå på omtrent samme nivå, som det den polske hæren hadde hatt før Tysklands angrep. I virkeligheten hadde Sovjet minst fem ganger så mange soldater som Polen, i tillegg til at de hadde en sterk industri og at styrkene hadde en langt mer moderne utrustning enn polakkene på alle områder, ja egentlig en bedre og rikere utrustning enn de allierte på de fleste områder innen hæren.

Churchill hadde allerede fra et tidlig tidspunkt formulert tre hovedplaner, i tillegg til de allerede nevnte, for å stoppe malmen til Tyskland:

Catherine - En britisk flåte inn i Østersjøen.

Wilfred - Minelegning av norske farvann.

Lumps - Blokkering av svenske havner ved å senke egne båter i havnene.

I første rekke Oxelösund og Luleå. Eventuelt igjennom sabotasje eller torpederinger senke svenske eller tyske båter i havnene.

Selvsagt kom den britiske og den franske hæren med egne planer, som i hovedsak medførte bruk av hærstyrker i størrelsen 100.000 mann. Denne størrelsen ble utvidet etter hvert som planene steg fram, men fortsatt langt mindre enn det som skandinavene, i første rekke Sverige, allerede hadde inne til tjeneste. Man trodde ikke på svensk eller norsk motstand.

Luleå er hovedhavnen for svensk eksport av jernmalm, når isen er borte i Østersjøen. Når isen er på plass, kan Narvik i Norge og Oxelösund sør i Sverige brukes. Fordelen med Narvik er selvsagt at det blir en langt kortere transport med jernbane og at havnen aldri er stengt av is. Narvik var også den foretrukne havnen for eksporten til Storbritannia med kort togtransport og kort sjøreise. Med stridshandlinger på og langs den norske kysten, vil Oxelösund være av økt viktighet for Tyskland. Fransk etterretning mener at Tyskland vil bryte sammen uten den svenske jernmalmen, mens britisk etterretning er skeptisk til dette. I 1939 var det Storbritannia, som var den største kjøperen av svensk jernmalm over Narvik havn, så en stengning av Narvik Havn ville på mange måter være mer ødeleggende for britene enn for tyskerne.

Etter hvert ble planverket utvidet etter påtrykk fra den britiske hærledelsen med en landsetting av tropper flere steder i Norge og med påfølgende innmarsjer i Sverige. Denne skulle skje på flere steder, i nord, Narvik, og i sør, Stavanger, samt i Trøndelag, Trondheim. M.a.o. en regelrett invasjon, tiden holdt på å renne ut for finnene og den skandinaviske nølingen samt deres motstand mot fremmede tropper på

egen mark var de viktigste årsakene til disse utvidelsene. Det må antas at mulig svensk og norsk motstand i tillegg til de andre utfordringene, som klimaet og naturen ville gi, ble undervurdert eller ikke vurdert av de allierte. Det at landsetningene skulle skje på den kaldeste tiden av året, med styrker som i hovedsak ikke hadde erfaring fra snø og kulde, understreker det at den allierte ledelsen nok ikke hadde forventet noe motstand. I tillegg kom planen om et angrep på Sovjet i sør, ved at man planla et angrep på de sovjetiske oljekildene og oljeanleggene ved Baku. Dette angrepet var ment å svekke angrepet på Finland ved at sovjetiske styrker da ville bli sendt til Asia. I det hele var planene blottet for militær realisme.

Malmen i Sverige og isolasjon av Tyskland var hovedmålene, hjelp til Finland den uttalte hensikten. De mente at så langt mot nord kunne ikke tyskerne føre noen effektiv strid, dertil var den allierte flåten for stor og landbasert kommunikasjon for dårlig. Det hele passet britisk tankegang rundt krigføring som hånd i hanske. Trett ut motstanderen ved å tvinge han til å føre krig på steder hvor Storbritannia takket være flåten kunne kvele eller vanskeliggjøre alle tilførsler av tropper og forsyninger.

Frankrike ønsket at striden mellom dem og Tyskland skulle føres så langt borte fra deres egne befolknings sentra, industrier og gruver som mulig. De nordlige deler av Norge og Sverige passet derfor begge de allierte supermaktene utmerket.

Den franske regjeringens ønske om å i tillegg angripe Sovjet og deres oljevirkosomhet i Baku fra de britiske basene i Persia samt de franske basene i Syria og Libanon ble også antatt. Man mente at man på denne måten kunne stoppe sovjetisk oljeeksport til Tyskland og derved i tillegg sette Tyskland i enda en alvorlig forsyningsknipe. Kanskje kunne det også rette opp noe av det moralske tapet, det hadde vært å ikke hjelpe Polen effektivt. Dermed ville den franske regjeringen også stoppe kritikken fra den franske høyre siden om manglende aktivitet og kampvilje. Så et angrep i Skandinavia og i Asia ville sikre regjeringens posisjon i Frankrike.

Churchills plan om å gå inn i Østersjøen var dårlig på flere måter, dette var tysk farvann. Ikke så mye på grunn av den tyske flåten, som var liten, men på grunn av det tyske flyvåpenet. I tillegg var deler av Østersjøen så grunn at slagskipene måtte bygges om for å kunne operere der uten å grunnstøte. Ombyggingen ville ta minst et halvt år. At man i tillegg til det tyske flyvåpenet også måtte ta opp kampen med det sovjetiske, var en annen ikke uvesentlig faktor. Men Churchill mente at kampene i Spania hadde vist at flyvåpenet ikke var egnet til å nedkjempe skip, spesielt ikke hurtige, som jagere, eller tungt bevæpnede, som kryssere og slagskip.

At Sovjet effektivt og brutalt nettopp hadde vunnet en krig mot en annen supermakt i Asia ble oversett, dels fordi Japan ikke ble regnet som noen supermakt og dels fordi man undervurderte omfanget av konflikten. At Sovjet hadde verdens største hær og var langt framme i kvalitet, taktikk, teknikk og antall både når det gjaldt stridsvogner, fly, artilleri og fallskjermstyrker, ble også glemt, ikke oppfattet eller oversett. Kommunistene var bavianer i Churchills verden og Vinterkrigen hadde vist at de ikke kunne slåss. Japan og Sovjet ble sett på som annen- eller tredjerangs nasjoner, så gjennom Sverige og Norge kunne man rette effektive angrep mot Polens to angripere. Det var spesielt franskmennene, som la fram store planer, de ønsket å få en avlastning av Maginotlinjen, som var farlig nær viktig fransk industri og gruver.

At Sverige og Norge ville gjøre motstand mot en invasjon ble ikke vurdert som sannsynlig. Hvis så skjedde, antok man at det ikke kunne være snakk om store eller godt utrustede og trenede styrker, dette til tross for at Sverige på dette tidspunkt hadde mobilisert rundt 200 000 soldater. Man tok heller ikke problemene rundt klimaet, tilgjengelige flyplasser, jernbaner og veier på alvor. At krigshandlinger i nord høyst sannsynlig ville stoppe eksporten av svensk jernmalm til Storbritannia kan heller ikke ha blitt vurdert.

Finlands kapitulasjon og fredsslutning den 13. mars 1940 med Sovjetunionen fjernet det politiske grunnlaget for angrepene på Sovjet. På det tidspunktet var en del av den allierte invasjonsflåten på vei til Norge og den måtte derfor snu, siden det politiske grunnlaget internt i Storbritannia og i Frankrike dermed hadde bortfalt. Men Vinterkrigen hadde satt den Røde Hæren i et uheldig lys, de andre stormaktene med unntak av Japan trodde nå at en krig mot Sovjetunionen ville bli en enkel affære.

Men ønsket om en blokkade av Tyskland var fortsatt tilstede hos de allierte. Sovjet hadde i alle leirer bekreftet sin rolle som en ineffektiv militærmakt og hadde derfor all mulig grunn til å frykte et angrep, forholdet mellom de allierte og Sovjet var enda mer anstrengt enn tidligere.

Freden i Finland hadde som politisk resultat, at regjeringen Daladier måtte gå i Frankrike, siden man ikke hadde utnyttet muligheten til et angrep på Sovjetunionen og muligheten til å trekke tyske styrker vekk fra den franske grensen effektivt nok. Daladier blir erstattet av den mer aggressive Reynaud som statsminister den 21/3-1940.

Men planene om et angrep på Sverige og Norge ble ikke helt lagt til side. Det ble arbeidet videre med dette både fra britisk og fransk side.

NORGES FORBEREDELSE.

Norges forberedelser var preget av at man reagerte utrolig tregt, nesten motvillig, og på troen om at dette ville bli en gjentakelse av den forrige verdenskrigen. Norge skulle holde seg nøytralt og igjen tjene gode penger på sine produkter og på handelsflåten. Noe ble gjort. De borgerlige partiene og kretser i forsvaret har gjentatte ganger skyldt på Arbeiderpartiet, når det er snakk om hvor dårlig forberedt vi var for den krigen som kom, men de økte bevilgningene til nettopp forsvaret starter med den første regjeringen utgått fra Arbeiderpartiet. I tiden 1935 til 1940 ble det bygd 12 moderne fartøyer, seks av disse var jagere, resten var minesveipere og mineleggere. Man kjøpte og bestilte moderne fly i tillegg, totalt mer enn hundre fly.

Forskjellen mellom Sverige og Norge er ellers påtagelig. Sverige mobiliserte umiddelbart etter invasjonen av Polen og begynte en febrilsk opprustning med innkjøp av nye fly, egen produksjon av fly og stridsvogner, kjøp av destroyere, panservern kanoner, ammunisjon, osv. Denne mobiliseringen viste at Sverige hadde mye å ta igjen og invasjonen av Finland førte til en ytterligere forsterkning av innkjøpene og mobiliseringen.

I september 1939 leide den norske marinen inn fartøyer til bevoktning av det norske farvannet og utrustet hver av disse med en kanon, Men i første rekke begynte vi å

bygge opp lagre med varer, for vi var redde for at ubåtene ville medføre vanskeligheter med transporten, samtidig ble rasjonering innført for en del varer, som bensin. En stor del av handelsflåten ble leid ut til britene.

Mannskapene i handelsflåten fikk økt lønn for å seile i enkelte farvann, for dette kunne bli farlig.

Ellers startet man oppbyggingen av et mer moderne flyvåpen ved å bestille fly fra USA, Italia, Tyskland og Storbritannia, totalt noe over hundre fly.

Regjeringen og Stortinget ville gjerne hjelpe Finland, men var enige om at Norge burde holde seg nøytralt. Sverige tok et klart parti for Finland og leverte våpen og fly til finnene. Vi skulle ikke ta parti for noen av de stridende parter. Selv om man ønsket å hjelpe, skulle denne hjelpen være skjult og ikke i strid med hva et nøytralt land kunne tillate seg etter datidens normer og regler.

Men lite ble gjort for å styrke Norges beredskap på land annet enn å forsterke hæravdelingene i nord og utvide tjenestetiden.

Mobilisering og minelegning av norsk farvann burde man ikke gjøre, siden dette kunne skape irritasjon hos stormaktene. Spesielt forholdet til Storbritannia var viktig.

Det var en rekke betraktninger fra forsvarets side, som preget Norges forberedelser og holdninger. Man regnet med at Norge var trygt pga. at den tyske flåten var så liten og fordi britene derfor behersket Nordsjøen. Derfor ble det sagt, når tyske krigsskip trengte inn i fjordene 9.april, at de var jaget inn ditt av allierte krigsskip.

Vi var trygge siden britene var våre venner. Vi trodde at vi ikke hadde noen fiender. I virkeligheten var det styrker fra fem land, som gjorde seg klare for et angrep på Norge vinteren og våren 1940. Tyskland og Østerrike på den ene siden mot Storbritannia, Frankrike og Polen på den andre siden. Så mens vi skulle ha vært redde for et angrep og forberedt oss deretter, pakket vi oss inn i en falsk trygghetsfølelse uten å bite merke i alle advarslene fra etterretningskilder, avis artiklene i franske og britiske aviser om at krigen ville flytte seg til Skandinavia eller de pent innpakkede diplomatiske truslene fra de allierte. Det landet vi gjorde noen forberedelser for å kjempe imot, var Sovjetunionen, men også i nord var forberedelsene dårlige. Dermed var vi heller ikke psykologisk klare for det som kom, i tillegg til at vi ikke hadde gjort noe særlig av det vi kunne gjøre fysisk for å forsvare fedrelandet.

Man fryktet at en mobilisering ville være kostbar og Norge var fortsatt et fattig land, samt at en mobilisering ville ødelegge vennskapet til stormaktene, spesielt da til Storbritannia. Man trodde at den eneste trusselen ville kunne komme fra de vest-allierte, siden de behersket Nordsjøen i kraft av sin overlegne flåte. Man mente at legging av miner i norske farvann og havneinnløp ville være uheldig for dette vennskapet. Dette til tross for at det samme landet ytret ønsker om at dette skulle skje, men da for å tvinge tyske malmskip ut av norske farvann slik at de kunne oppbringes eller senkes.

Når dette er sagt, så mobiliserte ett fattig Norge i 1914 når den første verdenskrigen startet, begrunnelsene den gangen var at både Tyskland og Storbritannia var en trussel

mot Norge i kraft av sine mariner. Norge var forholdsvis godt forberedt i 1914, siden vi hadde rustet opp som et ledd i våre forberedelser på løsrivelsen fra Sverige.

Så et meget fattig, men godt forberedt Norge mobiliserte i 1914 når verdenskrigen startet, mens et noe rikere og dårlig forberedt Norge mobiliserte ikke i 1939. I 1914 var det norske forsvaret utrustet med etter datidens målestokk moderne våpen, like moderne våpen som det stormaktene hadde. I 1939 hadde forsvaret stort sett de samme våpnene som i 1914 og Norge hadde både i forsvaret og i forsvarsindustrien i liten grad fulgt med i den våpentekniske utviklingen.

INDUSTRIELL FORBEREDELSE.

Verken regjeringen eller forsvaret i Norge lærte noe av de industrielle forberedelser, som Finland hadde gjort i forkant av andre verdenskrig. Norge startet ingen produksjon av maskinpistoler, håndgranater, brannflasker, stridsvognminer eller buntladninger. Produksjonen av disse våpnene ville ikke innebære noen krav til den norske industrien, som denne ikke kunne klare å løse ganske så umiddelbart. Våpnene ville i liten grad hindre produksjonen av andre tyngre våpen, siden det var andre deler av norsk industri enn forsvarsindustrien, som kunne stå for produksjonen av disse enkle produktene.

Det ble ikke gjort noe for å instruere eller trene soldater og befal i bekjempelse av stridsvogner. De finske erfaringene fra Vinterkrigen ble oversett eller glemte. Man prøvde heller å kjøpe i utlandet det utstyret, som vi ikke selv ville kunne klare å produsere. Så man prioriterte det man ikke kunne skaffe og glemte eller valgte bort det man enkelt kunne gjøre noe med.

Innkjøp og lagring av forbruksvarer ble prioritert, kull, bensin, korn, osv. Rasjonering ble innført på en rekke varer. Vi hadde en brenselskrise vinteren 1939-40, som skyldes mangel på elektrisk kraft, ved og kull/koks. Man ble pålagt å sette ned temperaturen i private boliger og leiligheter.

MILITÆRE FORBEREDELSE.

Forsvaret hadde ingen gode stående ordre om hva som skulle gjøres hvis fienden trengte inn i landet eller hva som skulle skje om befestninger, forsyninger eller fartøy var tatt eller i fare for å bli tatt av fienden. Ledelsen hadde ikke tenkt igjennom problemstillinger, som f.eks. trussel mot sivilbefolkningen.

For de som betjente luftvernskanonene var situasjonen om mulig verre. De gjentatte overflyvningene av fremmede fly medførte ikke noen endring av ordregivingen. Man observerte, meldte fra om det observerte til den øverste ledelsen over telefonen og avventet ordre. Dessverre tok det ofte timer før denne ordren kom og de fremmede flyene hadde ikke tid til å vente, men fløy videre.

Marinen gjorde intet for å ferdigstille kystbatteriet ved Ramsund eller for å ta i bruk de mer moderne kanonene, som Norge hadde kjøpt inn på tjue-tallet. De kanonene, som var kjøpt inn før løsrivelsen fra Sverige i 1905, ble således ikke erstattet eller komplementert.

Ramsund var en befestning som skulle verne den viktige havnen Narvik, viktig for svensk eksport av jernmalm og derved av meget stor betydning for både briter og tyskere, de to supermakter som var nærmest Norge og som begge fikk en stor andel av sin jernmalm over denne havnen. De hadde begge vist stor interesse for Narvik og jernmalmen, men ingen alarmklokker kimte hos regjeringen eller marinen. De nye kanonene til fortene ved Ramsund var innkjøpt og lå lagret i Bergen, der hadde de ligget i mer enn ett år. En rekke forberedelser var gjort i Ramsund som sprengningsarbeider, bygging av stillinger, osv., men den endelige ferdiggjøringen, monteringen av kanonene, uteble.

Monteringen av kanonene og oppstart av våpen produksjon var forberedelser, som ville ta tid, men angrepene på Polen og på Finland burde ha gjort det klart, senest i november 1939 at et angrep også på Norge var en mulighet. Tid var det vi sløste mest med, for kostnadene forbundet med industriell produksjonsstart av overnevnte våpen, utlegg av miner og den eventuelle monteringen av det innkjøpte skytset nevnt ovenfor var små.

Våpengrenene hadde også et stort etterslep i trening og utdanning, spesielt i befalet, samt at vedlikeholdet mange steder var dårlig. En mobilisering av deler av styrkene, prøveskyting med kanonene og utvidet tjenestetid kunne ha rettet på deler av dette.

Så man leide inn fartøyer til bevoktning av territorialfarvannet og utrustet hver av disse med en kanon, startet oppbyggingen av en bedre marine ved å produsere nye jagere, mineleggere og minesveipere.

Ellers startet man oppbyggingen av et mer moderne flyvåpen ved å kjøpe fly fra USA, Tyskland og Italia. Kort sagt, man kjøpte der det var noe å få tak i og man kjøpte det disse landene kunne unnvære.

Tjenestetiden ble utvidet og man tillot verving av frivillige avdelinger med kronprinsen som leder.

Så marinen hadde en del moderne jagere da krigen startet, men de var små og hadde dårlig med luftvern. Men arbeidet med marinen hadde startet tidlig, de var jo de eneste, som man mente kunne bli utsatt for krigshandlinger ifølge forsvaret, kanskje ville flyvåpenet også bli utsatt. Hovedproblemet for forsvaret var ikke lite penger selv om Norge var et fattig land, det var lite å få kjøpt, fordi alle rustet opp, industrien i Norge hadde ikke de kapasiteter og kunnskaper som trengtes for å produsere tyngre våpen i et større antall, det var manglende tillitt mellom forsvaret og regjeringen, forsvaret var låst i gamle ideer og somlet i det uendelige med praktiske gjøremål. Marinen var sterk i troen på at vi ville være beskyttet av flåten til våre venner, britene.

Men til tross for lite penger burde jo marinen ha montert og ettersett det materiellet de hadde tilgjengelig. Innkjøpte moderne kanoner ble ikke montert, verken provisorisk eller på annen måte fra 1920 og utover i kystartilleriet. Det ble heller brukt penger på demontering og lagring av kanonene.

Lite penger kunne heller ikke ha vært årsaken til at man ikke ryddet skogen rundt luftvernsstillingene eller fikk gravd ned disse slik at mannskapene fikk litt dekning. Dette ble ikke gjort før 9. april 1940, arbeidet tok tid og virkningen fra disse våpnene

ble derfor liten, også fordi ammunisjonen var gammel, treningen mangelfull og fordi man blandet sammen ammunisjonstypene, hvilket medførte at skytingen stoppet opp på enkelte våpen.

Forsvaret hadde ingen gode stående ordre om hva som skulle gjøres hvis fienden trengte inn i landet eller hva som skulle skje om befestninger, forsyninger eller fartøy var tatt eller i fare for å bli tatt av fienden. De fremla ikke problemstillinger, som f.eks. trussel mot sivilbefolkningen.

Instruksene for kystfortene var såpass uklare at hvert fort innover i fjordene skjøt først varselskudd, så rettet ild. Unntaket var Oscarsborg, hvor kommandanten egentlig gjorde seg skyldig i en ordrenekt ved å gi ordre om å åpne ild uten å avfyre varselskudd først. Våre nøytralitetsverninstruksjoner og oppfatningen av de var slik, at når de tyske fartøyene seilte inn på Horten Havn, så ble det først fløytet stoppsignaler, så et løst varselskudd og så to skarpe varselskudd før man åpnet skarp, rettet ild. Dette var etter at vaktbåten Pol III, Rauøy Fort og Bolærne Fort hadde skutt både varselskudd og skarpe skudd, samt etter at Pol III hadde blitt beskyttet av tyskerne og den første nordmannen drept. På denne måten rakk et av de tyske fartøyene å landsette en beskjeden styrke på 60 tyske soldater før de norske fartøyene åpnet ild. Disse soldatene tvang så fram en kapitulasjon av Marinebasen Horten etter å ha truet med bombing fra luften. Horten var vår viktigste base for marinen med fabrikker, verft, fly og store lagre.

Når sivile foreslo at biler eller f.eks. kabeltromler skulle kjøres ut på flyplassene for å hindre landsettinger fra fly, ignorerte man dette. Forsvarets ledere var i hele tatt lite krigerske, ikke villige til å gjøre noe som var arbeidskrevende og enda mindre villige til å endre på egne inngrodde holdninger. De var mer redd for at folket skulle gjøre opprør, en rød revolusjon mot en regjering fra Arbeiderpartiet, enn at noen skulle angripe. Derfor ble våpendeler til våpnene lagret på forskjellige steder, noe som ikke forenklet mobiliseringen under strid og i tidsnød. Luftlandsetting av fremmede tropper ble ikke vurdert som en risiko, til tross for at f.eks. Sovjetunionen hadde demonstrert slike evner gjentatte ganger. Man forventet en krigserklæring fra den angripende part slik at man kunne få mobilisert, selv om både Polen og Finland hadde blitt angrepet uten en slik erklæring.

Forsvaret ba regjeringen om at man mobiliserte flere ganger, men selv klarte de ikke å mobilisere de midlene og ressursene de selv hadde til rådighet, som produksjonsstart av de enkle våpnene som er nevnt ovenfor, fjerning av snø på Kjeller Flystasjon slik at de nye flyene kunne komme i lufta, bedre beskyttelse av våpnene på kystbefestningene ved å lage overdekning, opplæring av befalet på de tildelte våpnene, man unnlot å vedlikeholde og teste eksisterende våpen og ammunisjon for å se at de holdt mål, manglende montering av innkjøpte kanoner og bygging av nye fort, som f.eks. Ramsund Fort for beskyttelse av Narvik, de la ikke ut minesperringer tidnok når alarmen gikk, osv.

Når gjentatte meldinger kommer fra Danmark om at tyske krigsskip sammen med frakteskibe går nordover, blir intet gjort av forsvaret for finne disse med fly eller fartøyer. Man tar heller ikke kontakt med svenskene for å høre hva som skjedde med fartøyene. Svenskene rapporterte om tyske fly på vei nordover direkte til den norske avdelingen på Fornebu uavhengig av dette. For den saks skyld, danskene gjorde heller

ikke noe. Heller ikke trefningene mellom britiske og tyske fartøyer utenfor Trøndelag fører til noen rekognosering for å finne disse.

Den norske hæren.

I grove trekk hadde soldatene vært inne ca. en måned i snitt, det var bare 6. divisjon i nord, som hadde fått noe lengre trening. Denne divisjonen var også bedre utstyrt med støttevåpen, som artilleri og luftvern, enn de andre avdelingene. Årsaken var selvfølgelig Vinterkrigen.

Norges hærstyrker var delt i 6 divisjoner, disse var spredt over hele landet. I tillegg var de regimentene og støttevåpnene, som divisjonene besto av, også fordelt geografisk.

Infanteriregimentene var delt i bataljoner, hver på 700 til 900 mann. I tillegg til infanteriregimentene, IR, var det dragonregimentene, DR, m.a.o. disse red fram til striden og sloss så som vanlig infanteri. Artilleriet var delt i regimentene, AR, og for bergartilleriet i bataljoner, BAB. I tillegg var det en del spesialavdelinger, Kongens garde, Alta bataljon og Varanger bataljon. Norges antikke beholdning av fly var fordelt mellom hæren og marinen i egne avdelinger. Hæren hadde en, -1-, stridsvogn og to panserbiler. Disse sto på Gardermoen og de ble ikke brukt i den striden som fulgte. Det var heller ikke bestilt noen flere stridsvogner eller panserbiler av hæren. Både panserbilene og stridsvognene på Gardermoen var delvis oppbygd i Norge.

I tillegg til disse styrkene hadde man store grupper av frivillige skytterlag, til dels organisert etter politisk og/eller geografisk tilhørighet. Politikken ble glemt av de frammøtte under april- og maidagene og man sto sammen om å forsvare fedrelandet. De frivillige hadde liten trening i taktikk og andre militære ferdigheter, men desto mer skytetrening. Sammenlignet med de vernepliktige i hæravdelingene, som jo hadde svært liten trening i alle militære fag, var kanskje ikke mangelen på taktiske kunnskaper så merkbar.

Både de frivillige, skytterlagene og hæren var oppsatt med Krag-Jørgensen gevær i kaliber 6,5 mm. I tillegg hadde man i hæren maskingevær, bombekastere og mitraljøser.

Artilleriet var stort sett gammelt og dårlig, hovedvåpenet var 75 mm M/1901 kanoner, bergkanoner i samme kaliber og av tilsvarende årgang eller eldre årgang, enkelte 120 mm kanonhaubiter og noe tyngre festningsartilleri. 75 mm kanonene hadde liten eller ingen sjanse til å slå ut en tung stridsvogn ved skudd i fronten, dertil var utgangshastigheten på skuddet for lav. Det fantes heller ikke panserbrytende ammunisjon til våpenet og man forsøkte heller ikke å kjøpe eller produsere slik ammunisjon til våpnene.

Hæren moderniserte tolv av sine gamle 75 mm kanoner ved å gi de gummihjul, slik at de kunne trekkes av lastebiler, og man hadde begynt produksjonen av tyngre, moderne skyts. Det ble bestilt luftvernkanoner og antitankkanoner. Produksjon av luftvernkanoner ble også startet på Kongsberg. Antitankkanonene ble bestilt fra Tyskland, men disse kom ikke før etter 9. april og ble da brukt av angriperne. Folk samlet inn penger til luftvern og tilfluktsrom.

Maskinpistoler, håndgranater, stridsvogner, kjøretøy, tungt artilleri, luftvern og panservern manglet i det store og hele. I grove trekk kan man si at den norske hæren var meget lett og dårlig bevæpnet. Man brukte hester som trekraft og hadde bare et fåtall kanoner som kunne trekkes raskt med bil. De tolv 75mm kanonene, som var oppsatt med gummihjul for trekk med bil, ble etter hvert sendt nordover.

Feltflyplasser, som de finske, blir ikke forberedt. Jagervingen på Fornebu foreslo flere slike, men ingen ble gjort i stand. Så når Kjeller Flystasjon ved Lillestrøm heller ikke var operativt tilgjengelig for flyene på Fornebu siden den var dekket av snø, var flyene uten alternativer for landing og etterforsyning av ammunisjon og bensin.

Nordmennene var godt utrustet med klær og ski, samt alt annet de trengte for å slåss i et arktisk klima. Faktisk langt bedre utrustet enn de allierte og de tyske troppene.

Marinen.

Den norske marinen var foreldet, med liten trening og med store mangler i vedlikeholdet etter første verdenskrig. Den kraftige bedringen av bevilgningene til forsvaret, de siste fire årene før krigen, hadde bedret noe på dette og man hadde enkelte moderne jagere, minesveipere og mineleggere. Tjenestetiden i marinen var noe lengre enn for hæren, men fortsatt alt for kort. Heldigvis hadde de fleste av de vernepliktige folkene om bord som regel lang fartstid til sjøs i handelsflåten eller som fiskere, i tillegg var andelen profesjonelle større i marinen enn i hæren. De fleste av fartøyene var så umoderne og så dårlig utrustet at deres kampverdi var nærmest null. Av denne grunn kom flertallet av de heldigvis heller ikke i kamp. Det kan neppe regnes, som et bevis på at den norske marinen var god, at den hadde verdens eldste ubåt og motortorpedobåt i drift. Ja, hjelpeskipet Sarpen, sjøsatt i 1860, var antagelig verdens eldste krigsskip i drift overhodet. Så den norske marinen var verdensledende på vedlikehold og sparsomhet.

Kystartilleriet, som etter hvert hadde blitt en del av marinen, var også håpløst foreldet. Stort sett alt som var av kanoner var fra århundre skiftet eller tidligere, unntaket var noe luftvern. Som tidligere nevnt, det vi hadde av mer moderne kanoner var ikke montert, men lå fortsatt lagret. Noen av de moderne kanonene hadde faktisk vært montert, for så å bli demontert og lagret.

Et eksempel, på hvor dårlig forberedt enkelte avdelinger var, er f.eks. kystbefestningene utenfor Trondheim. Når de tyske fartøyene kom seilende inn fjorden rundt klokken fire 9.april, gikk det 12-13 minutter før festningene åpnet ild, de hadde vært for opptatt med å bære fram mer ammunisjon. Når de åpnet ild, så virket ikke den elektriske avfyringen, deretter røk snoren til den manuelle avfyringen. Feil på avfyringsmekanismene kunne man kanskje ha funnet ut av noe før, ett år tidligere eller noe sånt. Ammunisjonsbæringen var ikke startet tidligere til tross for følgende hendelser:

Kampene mellom Hipper og Glowworm 8. april rett utenfor Trøndelag.

At de tyske soldatene som ble berget utenfor Lillesand 8. april sa at de skulle til Bergen.

Rapportene fra Oslofjorden om inntrengende fremmede krigsfartøy, som kom inn rett før midnatt 8. april.

Heller ikke ordren om skjerpet beredskap fra Oslo hadde hatt noen effekt. Man hadde

heller ikke startet opp festningens aggregat for strømforsyning, det første skuddet fra tyskerne kuttet selvfølgelig av den eksterne strømforsyningen. Etter hvert stoppet festningene skytingen til tross for flere mål. Skytset ble ikke ødelagt før man overga seg. Manglende ødeleggelse av kystbefestningenes artilleri var noe som gjentok seg over hele landet.

De viktigste ankepunktene mot marinen var kanskje det at dens ledelse ikke trodde på noen mulighet for et angrep fra Tyskland, Storbritannia eller andre. Nordsjøen var britisk og britene var våre venner, den tyske flåten var for liten og for svak til å kunne forsere Nordsjøen. I tillegg så man ikke på forsvaret av Narvik, som så viktig at man prioriterte ferdiggjøringen av kystfortet der. Dette til tross for at britene og tyskerne hadde vist stor interesse nettopp for denne havnen. Forberedelsene på minelegning, opplæring av befalet på tildelt utstyr, prøveskyting for å finne feil eller mangler ble heller ikke ivaretatt godt nok.

Marinen var delt i tre sjøforsvarsdistrikt.

1. Sjøforsvarsdistrikt.

Det sørligste distriktet. Området var fra den svenske grensen til Jærens rev. Det var i hovedsak følgende befestninger:

Karljohansvern, Horten,

Oscarsborg, Drøbak,

Ytre Oslofjord på Rauøy, Bolærne, Måkerøy og Håøya

Kristiansand festning på Odderøya og Gleodden.

I tillegg var det enkelte stasjoner for forskjellige fartøystyper:

Melsomvik, stasjon for mineleggere, Teie for ubåter, Kristiansand for jagere, Farsund, Lyngør, og Egersund for torpedobåter.

Fartøyer.

Distriktet hadde fem mineleggere. Alle med unntak av Olav Trygvason var bygget under eller før første verdenskrig. Minesveipere hadde man seks av, to, Otra og Rauma, var bygget i 1939. De andre var bygget før første verdenskrig.

Det var åtte torpedobåter alle bygget før første verdenskrig. Av undervannsbåtene var tre bygget på tjuetallet, de tre andre ble bygd i 1914. Jagerne, Odin og Gyller, var moderne fartøyer, ikke mer enn to år gamle. Det var mer enn tjue vaktbåter i distriktet.

Vaktbåtene var stort sett rekvirerte sivile båter. De hadde i hovedsak blitt rekvirert i september 1939 og ble da utrustet med en, -1-, kanon. Vanligvis var dette en 76 mm. Maskineri og fart på vaktbåtene varierte, så også størrelse og sjødyktighet.

Gjennomsnittsalderen for båtene i dette distriktet, med unntak for vaktbåtene, var 28,5 år.

2. Sjøforsvarsdistrikt.

Fra Jærens rev til fylkesgrensen mot Nordland.

Befestningene var ved Bergen:

Kvarven Fort, Håbsøyhalvøya, Hellen Fort, Nord av Sandviken, St. Kongshaug, Jacobsøy, Skarvøy samt Flatøy marineflystasjon med brakker og nøytralitetsvaktfartøyer og luftvernskyts. Bergen marinestasjon (Marineholmen) med brakker og en holme hvor fartøyer og sjøfly kan legge til.

Befestningene var ved Trondheim:

Agdenes festning med fortene Hysnes, Brettingen og Hambåra.

Fartøyer.

Distriktet hadde to moderne jagere bygd i 1936. De andre tre var bygd før første verdenskrig. De hadde ni torpedobåter alle var tjue år gamle eller eldre. Alle de fire mineleggerne, i likhet med de to minesveiperne, var bygd i forrige århundre. Den ene undervannsbåten man hadde, var bygd i 1929. Man hadde femten vaktbåter til rådighet.

3. Sjøforsvarsdistrikt.

Fra fylkesgrensen mot Nord-Trøndelag i sør til grensen mot Sovjet/Finland. Distriktet hadde ingen befestninger, men var tildelt hele Norges beholdning av panserskip. Disse fire fartøylene var de tyngste krigsskipene i Norge og de var tungt bevæpnet, men de hadde liten fart og de var gamle, siden de var bygget i Storbritannia før århundre skiftet. 9.april 1940 var det bare to av panserskipene som var operative. Dette store distriktet hadde bare to ubåter, begge bygget på tyvetallet, disse ble betjent av ett innleid hurtigrute skip, Lyngen. De var tildelt to moderne jagere, men en av disse var fortsatt under bygging/utrustning. Distriktet hadde ingen fartøy til søk etter miner og bare en minelegger, ellers hadde de seks oppsynsskip, hvorav ett var utstyrt med et sjøfly. Nitten vaktbåter var oppsynsskipene behjelpelige med vakthold og sikring langs kyst og fiskebanker.

Aldersfordeling på fartøylene.

Aldersfordelingen for norske marinefartøyer, vaktbåter er utelatt, blir som følger:

Distr.	Før 1880	188?	189?	190?	191?	192?	193?	Total
1.	2	1	0	12	6	3	5	29
2.	2	2	4	5	3	3	2	21
3.	0	0	5	1	1	3	5	15
Totalt	4	3	9	18	10	9	12	65

Flyvåpenet.

Det norske flyvåpenet ble faktisk prioritert etter angrepet på Polen, men det var vanskelig å få tak i fly, for det var få som hadde noen gode fly å selge. Flyvåpenet var for øvrig ikke en egen våpengren, men delt mellom hæren og marinen.

Norge hadde faktisk en rekke fly 9. april 1940 og 19 av disse var moderne, monoplan jagerfly av typen Curtiss Hawk 75 A6. Disse flyene fløy mer enn hundre kilometer pr.

time raskere enn våre andre jagerfly. Dessverre var ennå ikke alle ferdig montert 9.april. Fem av den opprinnelige første leveransen på 24 fly var fortsatt underveis til Norge.

Ingen av de 19 leverte flyene kom på lufta 9. april eller tidligere med norske farger, dette til tross for at tre var ferdig montert med mitraljøser og jernsikter allerede i midten av mars. 9. april var syv slike fly klare. Dette var like mange som våre flyvedyktige Gladiator dobbeltdekkere. Årsaken til at de ikke kom på lufta, var at snøen ikke var måkt eller valset ned på Kjeller Flystasjon, hvor de ble satt sammen og disse flyene var utrustet med hjul. Hadde snøen blitt valset mens den var myk, kunne man ha fått et fast dekke slik at fly med hjul kunne ha tatt av og landet.

Det var også forsinkelser i leveransen av reflektorsikter fra Tyskland til disse jagerflyene, men flyene var allerede utstyrt med jernsikter, som var den vanlige utrustningen på denne tiden, og kunne derfor ha bidratt til forsvaret av hovedstaden mot den landsettingen fra luften som fant sted 9. april. Flyene ble heller ikke kjørt på lastebil ned til Fornebu. Hvis man vil ha noen klar indikasjon på Forsvarets raske og effektive handlinger, så må dette være et godt eksempel. Norge hadde vært plaget av gjentatte overflyvninger av tyske, britiske og sovjetiske fly siden november 1939. De biplan jagerflyene vi hadde og som var operative, var ikke raske nok til å ta igjen de rekognoseringsflyene, som kom over norsk territorium.

Så den norske hæren ville gjerne at regjeringen ga ordre om mobilisering, men selv klarte de ikke å mobilisere nok folk i løpet av en måned til å få fjernet eller valset ned snøen på Kjeller Flystasjon, ei heller var de i stand til å få fraktet noen av flyene ned på lastebil til den nye flyplassen ved Fornebu, slik at treningen og en effektiv avskjæring av fremmede fly kunne begynne.

På Fornebu hadde vi 9. april 1940 ett eller to Gladiator jagerfly, som fortsatt var påmontert ski og ikke hjul. De kunne derfor ikke brukes 9.april siden det ikke var noe snø på plassen. Et annet fly hadde problemer med en slitt tennpluggledning, dette ble også stående på bakken. Ingen av jagerflyene av typene Fokker eller Scimitar kom opp, grunnen vites ikke, men disse ble regnet som dårligere fly enn Gladiator.

I tillegg var det bestilt av Hærens Flyvåpen 36 Douglas 8-A 5 bombere og 36 Curtiss Hawk 75 A8 jagere fra USA. Ingen av disse hadde ankommet Norge.

13 av de 19 mottatte flyene ble senere solgt eller levert til Finland av tyskerne og senere brukt av finnene i krigen mot Sovjetunionen fra 1941 til -44. Disse 13 flyene skjøt ned 84 sovjetiske fly.

De fleste norske flyplassene var mildt sagt elendige, enten disse var for sjøfly eller landbaserte fly. Spesielt området rundt Bergen hadde dårlig med landfly baser. Bømoen ved Voss var den nærmeste plassen og denne var ytterst skral med en kort rullebane, som i tillegg var feilaktig plassert i forhold til terrenget.

I sum.

Det norske forsvaret klarte ikke å ta i bruk det de hadde tilgjengelig av moderne stridsmidler, til tross for at økningen av bevilgningene til forsvaret og opprustningen hadde startet i 1935.

I tillegg til krenkelsene fra fly hendte det ofte at fremmede krigsskip seilte inn i norsk farvann samt aksjonerte i norske farvann, både ved å torpedere andre skip og å stoppe andre lands skip. Intet ble gjort for å stoppe dette, ingen skarpe skudd ble løsnet. Vi sendte diplomatiske noter og det var det hele.

Fly betød at Norge lettere ville kunne bli en deltager i en europeisk krig, ved at avstandene i tid var sterkt redusert og ved at effektiviteten ellers til flyene hadde økt betydelig siden første verdenskrig. Dette var forhold som den norske militære ledelsen ikke klarte å ta inn over seg. Man var utelukkende opptatt av den marine trusselen og der mente den norske marinen at britene behersket Nordsjøen så fullstendig at den tyske marinen ikke kunne angripe Norge. En vurdering som vi delte med britene.

For å konkludere kan vi si at marinen gjorde litt, både ved i 1935 å starte byggingen av nye fartøyer og ved i 1939 å utruste innleide vaktskip med kanoner. Men hæren gjorde lite eller intet, annet enn bestille våpen de ikke fikk tidsnok og de gjorde ikke nok for å kunne ta i bruk de våpnene, som var tilgjengelige, effektivt. Ingen av de lagrede kanoner eller kanonene som var rettet mot Sverige ble tatt ut av lagrene og plassert f.eks. slik at de kunne understøtte kystbefestningene eller settes opp i nye avdelinger.

ETTERRETNING OG SIKKERHET.

Etterretning og sikkerhet var lenge et forsømt kapittel hos alle stormaktene. I Tyskland motarbeidet den militære etterretningstjenesten, Abwehr, nazistene etter beste evne og lekket opplysninger til Storbritannia og Frankrike, ja også til Nederland, Danmark og Norge, om de forestående angrep. Men britene tok de ikke på alvor og valgte å IKKE gjøre noe for å stoppe Hitler på det tidspunktet hvor dette var mulig.

Storbritannia og Frankrike brukte koder, som var forholdsvis lette å dekode, hvilket betød at Tyskland kunne lese både deres militære og diplomatiske telegrammer, faktisk lenge før krigen startet. Dette ga selvsagt Hitler en større manøvreringsevne både innen diplomatiet og i opprustningen.

Men de allierte lærte og i de fire siste årene av krigen var deres etterretningstjeneste totalt overlegen den tyske. En av årsakene var at de kunne lese de tyske maskinkodene og det faktum at samtlige tyske spioner i Storbritannia var kontrollert av britene. Dermed fikk tyskerne de opplysningene, som de allierte ønsket å gi dem, og derved ble det mulig for de allierte å binde tyske styrker til områder som ikke ville bli angrepet, finne tyske ubåter og nye spioner.

Lederne i USAs etterretningstjeneste valgte å se bort fra informasjonene fra deres egne diplomater angående oppbyggingen av det tyske flyvåpenet og tysk flyindustri, fordi de feilaktig antok at dette ikke kunne være korrekt, så gode fly og så stor flyindustri var det bare USA som kunne ha, så diplomatene måtte av den grunn være tyskvennlige.

Tysk etterretning sviktet totalt når det gjaldt Sovjetunionen. De hadde ikke fått med seg Sovjets store industrielle kapasitet, mengden av utstyr, de store

mannskapsreservene, offerviljen til soldatene, kvaliteten på utstyret, osv. før angrepet. De feiltolket også de opplysningene de fikk som var reelle, noe av dette skyldes deres rasistiske holdninger vedrørende motstanderne og det dårlige inntrykket som sovjetiske lederskap hadde gitt i de to første årene av krigen.

Etter angrepet ble de gjentatte ganger overrumplet av sovjetiske motangrep, hverken sted, tyngden på de sovjetiske angrepene eller tidspunktene stemte med den tyske etterretningstjenestens oppgaver. I det hele kan man spørre seg om hva de fikk rett i. Det var heller soldatene og lederne ved fronten som hadde rett i sine vurderinger av hvor og når de sovjetiske angrepene ville finne sted. Selv om også de gjorde feil som medførte store tap på deres side, som f.eks. undervurderingen av sovjetiske evner før angrepene ved Stalingrad.

Sovjetisk militær etterretning var elendig i de to første årene av krigen mot Tyskland, 1941 og -42. Mye av dette skyldes at man ble fortalt fra toppen hva man skulle mene. Utover i krigen ble de sovjetiske etterretningene langt bedre og var sterkt medvirkende til at tyske angrep gikk feil, som f.eks. angrepet mot Kursk. Noe av dette skyldes at partisanene bak frontlinjene ble bedre organisert og utrustet med radioer, derved kunne de bidra med gode opplysninger om hvilke frontavsnittet som ble forsterket med hva.

HVILKEN FRANSKMANN VIL DØ FOR DANZIG?

Dette var den formuleringen som tyskerne brukte for å forsvare internt sitt angrep på Polen i september 1939. De allierte hadde gjentatte ganger gitt etter for tysk ekspansjon på bekostning av Tysklands naboland. Dette ville derfor sikkert skje igjen og det var derfor ingen grunn til å være bekymret for Tysklands manglende evne til å føre en langvarig krig. Men krigserklæringene kom fra både Frankrike og Storbritannia, den andre verdenskrigen var et faktum.

KRIGEN I NORGE.

Svikten i moral og handlekraft hos lederne av det norske forsvaret var stor når angrepet kom. Tre av åtte generaler sviktet fullstendig, selv når styrkene de hadde under sin kommando var fienden fullstendig overlegen. Offiserer gikk rundt og frarådet soldater å melde seg til tjeneste, andre beordret norske soldater til å hjelpe tyskerne med vakthold og utlevering av materiell. Dette til tross, takket være de som valgte å ta opp striden, alliert bistand og norsk terreng, varte krigshandlingene i Norge mot den tyske hæren lengre enn i noe annet land med unntak av Sovjetunionen.

Tyskland var utvilsomt meget heldige når de angrep Norge. De ble oppdaget sent av den britiske marinen takket være dårlig vær og det faktum at tyskerne kunne unngå de britiske enhetene, fordi de kunne lese de britiske telegrammene. De allierte feiltolket informasjonene og klarte ikke å komme i strid med tyskerne før det var for sent.

Norge hadde til tross for mange advarsler ikke foretatt noen mobilisering, minesperrer var ikke lagt ut, fyrlyktene var ikke slukket. Landets få, moderne jagerfly var ikke operative og generalene hadde flere pasifister i sine egne rekker enn den sosialistiske regjeringen. Svært mange norske avdelinger, fartøy og befestninger nølte med å åpne

ild i de avgjørende minutter eller de ga opp uten å ha kommet i kamp.

Den allierte bistanden var heller ikke på topp og preget av dårlige forberedelser samt enda dårligere ledelse med hyppige skiftninger i prioriteringene og stor mistro til andres evner. Dette til tross tapte Tyskland en så stor del av flåten, at en invasjon av England over kanalen ikke ville ha vært mulig umiddelbart etter at de hadde nedkjempet Frankrike, selv om da hadde hatt et fullstendig herredømme i lufta.

DELVIS MOBILISERING.

Da det var klart for regjeringen at Norge burde mobilisere sine styrker, var det mange måneder etter at det burde ha skjedd. I forvirringen under de første timene ble det besluttet at man skulle foreta en delvis mobilisering, dette skyldes en eller flere misforståelser. Forsvaret, som 5. April hadde bedt om en mobilisering, burde ha gjort regjeringen oppmerksom på at dette var en delvis mobilisering og at den ville skje ved hjelp av brev. Spesielt forsvarsministeren, som var en høytstående militær, burde ha gjort dette klart.

Kringkastingen ble heller ikke brukt effektivt. Radioen skulle ha vært brukt for å melde til det norske folk at tyskerne hadde angrepet oss, at kamp var nødvendig, at kampen allerede hadde startet, at kampen krevde alles innsats og sist, men ikke minst, at vi ville få hjelp fra de allierte. Brevene og beslutningen om mobilisering kom for sent for mange. Det har blitt hevdet, at det var den store mengden av forskjellige meldinger om trusler fra forskjellige nasjoner som forårsaket nølingen. Istedenfor nøling burde dette ha gjort det klart for regjeringen at Norge og Norden snart kunne bli en krigskueplass igjen.

Minesperringer var ikke lagt ut i fjordene, fordi man fryktet at dette ville ødelegge vårt gode forhold til stormaktene, i første rekke forholdet til Storbritannia. Det er derfor litt absurd, at det var britene som la ut minesperringer i norske farvann før det tyske angrepet. Da i den hensikt å tvinge den tyske malmtrafikken ut i internasjonalt farvann, slik at britene uten diplomatiske problemer kunne ta arrest i båtene eller senke dem.

KRIGFØRING PÅ MOTSTANDERENS PREMISER.

Den norske forsvarsledelsen valgte å føre krigen i Norge på samme måte som motstanderen, istedenfor å utnytte de fordelene de norske soldatene hadde i form av skiferdigheter og evner i å ta seg fram i skog og fjell. At dette var en effektiv måte å føre krig på mot en overlegen motstander, hadde blitt demonstrert til fulle av finnene. Finnene hadde også demonstrert hvordan man kunne lage enkle og effektive våpen til bekjempelse av stridsvogner, men alt dette ble oversett av det militære. Derved var resultatet gitt, tyskerne kunne utnytte sine fortrinn i utstyr og trening. I de få tilfellene hvor nordmennene tok terreng og ski i bruk under kampene, endte det med større tyske tap enn norske.

I hovedsak kan man si at bare tre av åtte generaler i hæren holdt mål. De andre ga opp og la ned våpnene uten å komme i kamp eller rotet det hele til.

NORGE SOM VÅPENLEVERANDØR.

En rekke norske lagre av våpen, utstyr og ammunisjon, alle våre kystbefestninger, flere fartøyer og alle våre moderne jagerfly ble overlatt uskadet til fienden i løpet av de første dagene. På denne måten kunne våpnene effektivt brukes mot norske og allierte styrker.

Store norske styrker kapitulerte uten å ha vært i kamp, selv når det forelå ordre om å ta opp kampen mot fienden. De bisto senere fienden med vakthold og utlevering av utstyr.

En rekke avdelinger og festninger overga seg og gjorde dette uten å nøle og uten å ødelegge sine våpen. Dermed styrket de invasjonshæren fordi styrkeforholdet endret seg i tysk favør. Ofte ble norske befestninger bemannet med tyske soldater og brukt mot de allierte, som skulle komme oss til hjelp. At de norske kystbefestningene overga seg så raskt var avgjørende for de tyske landsettingene mange steder, for nå var det ingen hindringer for de tyske fartøyene som fraktet forsyninger og forsterkninger. Med befestningene intakte og med tysk bemanning var heller ikke den allierte marinen noen trussel mot landsetningene.

HENDELSENE.

Det er en del situasjoner og hendelser som belyser norsk motstand på en effektiv måte.

BERGEN.

Tyske krigsskip kommer i kamp med norske kystfestninger etter at disse har blitt varslet om stridene i Oslofjorden. En norsk minelegger legger ut miner umiddelbart foran de tyske fartøyene. Minene eksploderer ikke under de første tyske fartøyene, fordi sikringene ikke rekker å smelte slik at minene blir aktivert. Kanonene på festningene er i så dårlig stand at flere blir ødelagt av egne skudd. Det blir ingen kamphandlinger i Bergen by og de norske styrkene trekker seg tilbake i retning Voss.

Dette distriktet er det eneste som får miner i sjøen. Når sikringene har smeltet er minene til stor bekymring for tyskerne og flere tyske fartøyer blir senket.

FORNEBU.

De norske flyene tar modig opp kampen mot den tyske overmakten og skyter ned eller skader flere tyske fly. Også de mitraljøsene som er ved flyplassen bidrar i kampen. Men landingsstripene blir ikke forsøkt sperret og tyske fly kan lande og landsetter soldater, derved er kampene over. Enkelte av de norske flyene som ikke blir skutt ned under luftkampene klarer å lande på islagte vann, bl.a. Steinsfjorden, men man har ingen organisasjon tilgjengelig for å få de forsynt med ammunisjon, reparert, opp i lufta og i kamp igjen. De flyene som lander på Fornebu blir skutt i stykker av tyskerne.

GARDERMOEN OG DISTRIKTET RUNDT.

Tyske fallskjerm tropper, rundt 100 mann, trekker seg igjennom tre velbevæpnede og i antall overlegne, rundt 800-900 mann, norske linjer med fanger og hærtatt utstyr uten at det kommer til kamp og uten at noe eller noen blir etterlatt. Disse tyske styrkene hadde blitt stoppet ved Minnesund i jakten på regjeringen. Det var sjefen for 2. divisjon som hadde beordret ingen motstand. Siden dette skjedde 10. april må dette ha vært i strid med avgitte ordre fra regjeringen. Noe av dette skyldes selvsagt at den øverste hærledelsen allerede hadde gitt opp kampen eller gitt uttrykk for dette.

HORTEN.

Tyske krigsskip trengte inn på havnen og klarte å få landsatt soldater. Den viktigste grunnen var at de norske fartøyene som lå inne på havnen ikke åpnet ild raskt nok. Disse få tyske soldatene, 60 mann i alt, klarte å true seg fram til forhandlinger med basens ledelse og deretter forlangte de kapitulasjon ved nå å true med bombing fra lufta. Kapitulasjonen av Horten ble godkjent av øverste admiral, men ordren om kapitulasjon av Horten var så dårlig utformet eller forsvarsviljen så lav, at man trodde den gjaldt alle befestninger i Oslofjorden.

KJELLER.

Fra midten av mars til plassen blir erobret av tyskerne, blir de nye jagerflyene stående ubrukte og uskadet på plassen siden flystripa ikke er måkt. Flyene selges senere til finnene av tyskerne. Disse flyene kunne i det minste ha gjort det mer farefylt å fly over Norge på rekognosering, siden de var raskere enn de rekognoseringsflyene, som tyskerne og britene brukte, hvilket ikke var tilfelle for de jagerflyene, som ellers var tilgjengelig.

Rekognoseringsflyene hadde begynt å vise seg allerede på høsten i 1939. Det var ikke bare rekognoseringsfly, som kom over, også større formasjoner med bombefly. Lite blir gjort for å redusere varslingstiden ved slike overflyvninger. Luftvernkanoner kunne ikke åpne ild mot de utenlandske flyene uten ordre fra høyeste hold. Slike ordrer tok normalt over en time på å nå fram. Det var altså ingen stående norsk ordre for å åpne ild ved inntrengning over norsk territorium. Svenskene hadde slike ordrer og skjøt ned minst ett sovjetisk bombefly.

NARVIK.

I Narvik og ellers i Nord-Norge slåss både marinen og hæren med de midler som de har til disposisjon. Men marinen valgte å forhandle med tyskerne i stedet for å åpne ild umiddelbart som ordren da tilsa, resultatet var tap av to panserskip og flere hundre mann og ingen tyske tap.

OSLO.

Tyskerne rykker inn i byen beskyttet av norsk politi. Det er ingen rask transport av gardister eller andre ned til flyplassen, når meldingen kommer om at tyske fly lander og at man der nede er i ferd med å slippe opp for ammunisjon. Gardistene velger å

trekke seg tilbake etter å ha observert de tyske styrkenes frammarsj og uten å ta opp striden i Oslo eller Bærum.

En norsk infanteribataljon blir trukket ut av byen.

Et gardekompani blir trukket tilbake til kasernene, senere blir Garden og politiet brukt sammen med tyske soldater til å holde ro og orden samt bevokte viktige poster. Ingen av Forsvarets lagre blir ødelagt, tyskerne kan fra første stund benytte disse til å kle seg opp og hente ut utstyr, gi artilleri og ammunisjon til de avdelingene, som har mistet dette under transporten over Nordsjøen. Norske soldater hjelper tyskerne i dette.

Sivilistene lykkes med å evakuere gullet fra Norges Bank, men militæret lykkes ikke med å evakuere noe av eget utstyr ei heller å ødelegge lagrene.

Folk som vil slåss, blir avvist av norske offiserer.

Tyske båter på havnen blir ikke senket eller visitert. Minst en av disse holder Berlin underrettet om hva som skjer på havnen og i lufta over Oslo. Det er grunn til å tro at noen av disse båtene var lastet med soldater og/eller utstyr.

Det ble ikke kjempet i eller om Oslo, fordi det ikke forelå planer for dette.

Så norske offiserer måtte ha planer for alle eventualiteter for å gjøre noe. Den øverste ledelsen i hæren gjør heller intet for å sette seg inn i situasjonen, ta kontakt med regjeringen og gi ordre til avdelingene.

ROGALAND.

Styrkene i fylket kapitulere etter til dels bitre kamper med store tyske tap 23. april.

SETESDAL.

Styrkene i dalen kapitulere uten at det kommer til kamp etter ordre fra generalen, som er øverste sjef.

TELEMARK.

Regimentet mobiliserer og i løpet av kort tid er 2 000 mann mobilisert og utrustet. Når tyskerne kommer med 300 mann 12. april overgir regimentet seg. Dermed havner Norges viktigste produsent av våpen, våpenfabrikken på Kongsberg, uskadet i tyske hender.

Den motstanden, som ellers fant sted i Telemark, var som regel ren ordrenekt. Utrustningen til disse avdelingene ble ofte **stjålet** fra forsvarrets lagre.

TRONDHEIM.

Kystbefestningen ved innløpet til byen kommer i kamp med de tyske fartøyene etter en for sen og nølende ildåpning. De overgir seg når tyskerne landsetter soldater. Kanonene og ammunisjonen til disse blir ikke ødelagt. Disse kanonene forhindrer

senere britiske fartøy i å trenge inn til Trondheim.

Tyskerne seiler inn til selve byen og kommanderende general velger å oppgi byen uten kamp. Artilleriet og soldatene i byen blir ikke ødelagt eller trukket ut. Ammunisjon og forråd for øvrig blir heller ikke evakuert eller ødelagt. Kanonene og ammunisjonen blir senere brukt mot de norske styrkene, som har valgt å ta opp kampen. Generalen velger å adlyde Quisling og ikke regjeringen. De andre avdelingene tilhørende divisjonen, Norges sterkeste divisjon, følger ikke generalens ordre og mobiliserer, men de er uten tungt artilleri. Norske soldater deltar i bevoktningen av vitale deler av byen og det militære utstyret sammen tyskerne etter ordre fra den øverste ledelsen.

MARINEN.

Ledelsen av marinen er av den oppfatningen at Marinen er den eneste våpengrenen som vil komme i kamp. En del moderne fartøyer er blitt laget, 12 stykker i løpet av trettitallet, og de er i hovedsak klare til strid. I tillegg har marinen fått 6 moderne torpedofly, He-115.

KYSTARTILLERIET.

Få av Forsvarets kystbefestninger ødelegger sine kanoner eller ammunisjonen til disse før de overgir seg og det gjør etter hvert alle. Kanonene kan dermed brukes av tyskerne til å bekjempe de allierte og/eller nordmennene. Mange av kystbefestningene velger under forskjellige påskudd å ikke avgi ild mot oppdukkende mål. De fleste eller alle av kystbefestningene er klare til kamp 12. april takket være at tyske artillerister bemanner de norske kanonene og klarer derved å avvise britiske forsøk på å trenge inn i fjordene. Dette gjelder spesielt Trondheim, hvor tyskerne var i en vanskelig situasjon med få soldater og lite utstyr. Tyskerne i Trøndelag blir berget av norske kystbefestninger, norsk artilleri, store norske ammunisjonslagre og at tyske fly raskt kan bruke flyplassen på Værnes samt et islagt vann til å fly inn forsterkninger.

FARTØYENE.

Få av mariens fartøyer kommer i kamp, de blir heller ikke ødelagt ved overgivelsene. Kapteinene ombord velger som regel å ikke følge ordren om å seile til Storbritannia.

De seks moderne norske jagerne hadde følgende skjebne:

Sleipner gikk til Storbritannia etter å ha gått ammunisjonstom og etter å ha fått skader etter et bombeangrep.

Tor var under utrustning, den ble senket av verftet og senere hevet av tyskerne, Odin ble tatt sammen med Gyller i Kristiansand etter en kort kamp og brukt av tyskerne.

Balder lå på verksted og ble tatt av tyskerne uten å ha blitt skadd.

Æger rakk å senke et tysk lastefartøy før hun ble senket av tyske fly. Tre tyske fly ble skutt ned av Æger under kampene.

Så tre moderne fartøyer ble tatt mer eller mindre uskadd av tyskerne.

Et fartøy ble hevet etter å ha blitt senket av verftet og brukt av tyskerne.

Et fartøy ble senket under kamp.

Et fartøy unnslopp og kom til UK.

Av de tre eldre jagerne ble bare et fartøy tatt over av tyskerne, et kom seg over til Skottland, et fartøy ble senket.

Av de tyngste fartøyene, panserskipene, ble de to operative senket på Narvik Havn av tyskerne, i hovedsak fordi valgte å først forhandle med tyskerne og fordi de deretter ventet for lenge med å åpne ild mot de tyske destroyerne. Dette til tross for at de hadde fått ordre om å åpne ild mot tyske fartøy. De to andre var ikke operative 9. april og falt uskadd i tyskernes hender. Disse ble senere utrustet med luftvernkanoner og brukt for å beskytte Tirpitz.

Så bare to jagere og noen andre mindre fartøyer kom seg over til Storbritannia. Av de andre fartøyene ble rundt et halvt dusin senket etter å ha vært i kamp, de resterende av om lag 40 marine fartøyer ble overgitt til tyskerne. Det samme var tilfellet med et stort antall med vaktbåter.

FLYENE.

Noen få av marinens fly kommer i kamp, de blir heller ikke ødelagt ved overgivelsene. Hvilket kanskje var unødvendig, så gamle som de fleste av dem var. Jeg tror at et fly, en He-115, kom seg over til Storbritannia.

ALLIERT BISTAND TIL NORGE.

De allierte hadde i lengre tid forberedt seg på strid i Norge, faktisk lengre enn Tyskland. Disse planene var laget med tanke på at tyskerne hadde angrepet først eller at de var i ferd med å angripe. M.a.o. akkurat den situasjonen som hadde oppstått. Allerede den 8. April hadde de allierte hærstyrkene begynt å gå om bord i båtene for å innta i første rekke Narvik. De forlot da båtene igjen samme dag, siden marinen ønsket å ta opp kampen mot det de antok var et tysk utbrudd mot Atlanterhavet for å angripe de tyske fartøyene.

Dermed startet rotet, til tross for lange shipping tradisjoner, gjentatte erfaringer med strid i fremmede farvann, ble forsyninger glemt, sendt med feil fartøy eller til feil avdeling.

Den allierte hjelpen til Norge var preget av dårlig planlegging, trege reaksjoner, gjentatte omprioriteringer med påfølgende rot, liten forståelse for de klimatiske utfordringene, liten vilje til å samarbeide med nordmennene og troen på at det norske samfunnet høyt og lavt var infisert med nazister og andre forrædere. Så lang planleggingstid var til liten nytte.

Det var en vanlig oppfatning blant det allierte befalet at dette var en ferietur, noen av de hadde tatt med seg sine fiskestenger og golfkøller. De første troppene som ankom hadde bombekastere uten granater, de kom med en komplett jernbaneavdeling til en by og en landsdel uten jernbane, men uten kjøretøyer og uten antiluftskytts. Mange av soldatene hadde ski, men kunne ikke bruke dem og en stor del av skiene var uten bindinger.

Mange av fartøyene ble omdirigert underveis og dermed oppstod det ubalanserte oppsetninger av avdelingene, fordi noen hadde fått andre avdelingens utstyr slik at de

hadde dobbelt av en type med utstyrssett, men manglet andre deler. Rot er den eneste korrekte beskrivelsen av det hele. Legg så til at mesteparten av styrkene ikke kunne bevege seg utenfor vei, fordi omtrent hele landet var dekket av snø. Noen av de valgte derfor å vente til snøen hadde smeltet.

Mye av rotet skyldes at ledelsen, i første rekke Churchill. Hele tiden blandet han seg inn med omdisponeringer av avdelinger og fartøyer, siden avdelingene var lastet inn på fartøyene uten å ha med seg komplett utstyr, ble det kaos.

Man hadde lastet opp fartøyene slik at hvert fartøy var lastet opp med ensartet utstyr, siden dette var det mest optimale transportmessig, og man hadde regnet med å få bruke et par dager i fred og ro for å fordele utstyret mellom avdelingene. Disse dagene med fred og ro fikk man ikke. Denne formen for opplasting medførte også at om et fartøy gikk tapt under et flyangrep eller ble omdirigert til et annet kampavsnitt, så manglet alle avdelingene i det opprinnelige avsnittet den formen for utstyr som dette fartøyet hadde brakt med seg. Dette var stikk i strid med den tyske opplastingen, de hadde komplette avdelinger med alt sitt utstyr på hver båt. Så den store, britiske marinen prøvde hele tiden å begrense bruken av antall båter, mens den lille, tyske marinen prioriterte sammensetningen av utstyret og var villig til å bruke flere båter. Eller, det var den britiske marinen som bestemte opplastingen av den britiske hærens utstyr, mens den tyske hæren bestemte opplastingen på den tyske marinens båter.

For å gjøre bildet nesten komplett, deler av den nødvendige utrustningen, som artilleri, panser- og luftvern, var ikke med de første avdelingene.

De krysserne, som skulle understøtte landsettingene, var ikke lastet opp med sprenggranater, dermed kunne de ikke effektivt bekjempe tyske kystbefestninger eller hærstyrker. Dermed ble det en ny utsettelse for omlasting av ammunisjonen og/eller nye planer.

Flystøtte var i liten grad en del av planverket og det ble følgelig fort klart at tyskernes overtak i lufta gjorde all ferdsel i Nordsjøen sør for Bodø og på land i hele Sør-Norge noe farefylt. Etter hvert ble hangarskip avsatt til eskorte, men flyene om bord på disse, i all hovedsak dobbeltdekkere, var lite verdt i kamp mot tyske jager- og bombefly.

Mange steder kunne de ha gjort bruk av norske flyplasser eller islagte vann og derved tatt i bruk bedre fly, men igjen var det et omfattende rot, mistillit til norske ledere, manglende kjennskap til land og klima, som gjorde seg gjeldende. Så man spurte ikke nordmennene om hvor man kunne lande, hvilke forholdsregler man måtte ta, men lette på egen hånd etter høvelige steder, gjerne mens det var en flyplass i nærheten.

Letingen etter flyplasser og krigføringen i Norge ble vanskeliggjort ved at man i liten grad var utrustet med gode kart. Forsøket på bruk av britiske Gladiator jagerfly fra Lesjaskogvann er et utmerket eksempel på britisk udugelighet. Flyene landet trygt på vannet, men ble stående på isen i vannsørpa, som var der om dagen, slik at de frøs fast i løpet av natta og måtte hakkes løs neste dag. Basen manglet bensin, surstoff flasker for å fly høyt nok slik at man kunne nå opp til de tyske bombeflyene, kart over området, flymekanikere som kunne flytypen, telt for overnatting, hvite kamuflasjenett, luftvern til å beskytte flybasen, lastebiler til transport av forsyninger, osv. Legg til at det lille av bensinen som kom var i blick kanner. Om lag ti prosent av disse var ikke

tette eller sprakk under transporten. Disse kannene ble kalt flimsy av britene selv, i norsk oversettelse tynn, skrøpelig. Ordet er også gjerne brukt om blondeundertøy av den gjennomsiktige typen. Når da mesteparten av britene og nordmennene røykte, må brannfaren pga. lekkasjene ha vært stor under hele transporten. Det var først eller flere år med krig, at britene gikk over til å kopiere de tyske bensinkannene, de ble da kalt jerry cans, eller tyske kanner.

ANGREPET PÅ FRANKRIKE.

Angrepet kom mens det fortsatt var stridigheter i Norge, men det skulle like fullt ikke ha kommet som en overraskelse på de allierte hverken med hensyn til sted eller tidspunkt.

Mye av årsaken til overraskelsen var manglende rekognosering og en feilaktig oppfatning av fiendens evner. Kvelden og natten før angrepet ble lange køer av tyske kjøretøyer, som kjørte med fullt lys, observert av flere franske bombefly på tysk side av Ardennene, men intet ble gjort, ingen bombing av kjøretøyene, ingen forsterkning av styrkene på motsatt side, ingen rekognosering. Hadde man foretatt en mer omfattende rekognosering av de tyske posisjonene i dagene eller ukene før angrepet, ville man ha sett at nettopp i Ardennene hadde tyskerne laget mer enn ti nye pongtongbruere for å klare den økte trafikken.

Hundre divisjoner som forbereder et angrep tar litt plass og enkelte avdelinger er ikke alltid like flinke til å skjule sitt nærvær. Men, nei, forberedelsene på tysk side ble ikke oppdaget og medførte følgelig heller ingen reaksjon. Den franske ledelsen av hæren gikk heller til det uventede skrittet å gjeninnføre permisjoner i troen på at angrepet fra Tyskland først ville komme om et år. Dette var delvis basert på ønsketenkning, fordi om et år regnet man med at manglene i den franske utrustningen ville være utbedret. Den franske hæren manglet bl.a. panservernkanoner og miner. Flere hundre panservernkanoner sto på lagre hos leverandøren og hos hæren, men var ikke sendt ut til avdelingene.

At det tyske angrepet var så vellykket, kom som en overraskelse på begge parter. Jeg har under forsøkt å komme med de viktigste årsakene.

KONKLUSJON.

Den allierte siden.

Hvorfor tapte de franske og britiske styrkene kampen mot Tyskland i Frankrike så raskt og så fullstendig?

1. Dårlig ledelse fra toppen. Man hadde ingen god forståelse av eller erfaring i hvordan en moderne krig ville arte seg på bakken og i lufta.
2. Manglende tillitt mellom regjeringen og den øverste ledelsen av hæren.
3. En for høy grad av selvgodhet. En klippefast tro på at Frankrike hadde verdens beste hær.
4. Ingen aggressivitet i hær og flyvåpen. Derved bandt man ikke opp noen av motpartens styrker på de rolige delene av frontene. Man utnyttet heller ikke noen av alle de mulighetene man hadde til å gå til motangrep.

Stridsvognavdelinger beordret til å angripe de tyske flankene, valgte å gå i forsvar. Så man ignorerte ordrene og klarte heller ikke å binde opp større tyske styrker ved å innta aggressive forsvarsposisjoner.

5. Troen på et nedgravd forsvar. Man trodde at denne verdenskrigen skulle bli som den forrige med små og forsiktige framrykninger samt rikelig med tid til vidløftige forberedelser.
6. Troen på telefon som det riktige kommunikasjonsmiddelet. Derved ble kommunikasjonslinjene ofte brutt, siden mange linjer gikk i lufttråder langs veiene og siden disse veiene ofte var gjenstand for flyangrep.
7. For sen og for kompleks ordregiving. Ordre som i gjennomsnitt brukte 48 timer fra toppen og ned til utførende ledd, medførte i denne krigen at de franske ordrene var mildt sagt utdaterte når de kom fram. Nær sagt alle ordrene skulle innom toppen. Mange avdelinger fikk ikke beskjed om at fienden var nær før fienden var der og kunne ta til fange de avdelingene som ikke var klare for strid.
8. Intet samarbeide mellom flyvåpenet og hæren. Fly til bakkestøtte og rekognosering var ikke til stede og man hadde heller ikke trent på dette.
9. For dårlige fly. Flertallet av de jagerflyene, som var tilgjengelig, kunne ikke måle seg mot de tyske Me-109.
10. Dårlig ledelse av flyvåpenet, man var mer opptatt med å evakuere flybasene enn det å forsvare bakkestyrkene mot tyske fly. I tillegg var det ingen klare ordrelinjer og ansvarsdeling.
11. Mangler i utrustningen. Franske soldater etterlyste luftvernsskanoner for forsvar mot lavangrep, stridsvognminer og antitankkanoner i første rekke. En del av disse våpnene var klare til strid og lå på lagre, men ble ikke utdelt.
12. Feil konstruerte stridsvogner. Enmannstårn ga lav observasjonsevne, elendig skuddtakt og dårlig ledelse både av den enkelte stridsvognen og av stridsvognavdelinger. Denne dårlige ledelsen ble forsterket av mangelen på radio. Hvis du har blitt tvunget til å endre angrepsretningen eller tilbaketrekingsveien og så måtte stoppe for å få drivstoff og andre forsyninger, hvordan fikk du da gitt denne beskjeden til de som skulle bringe disse til deg? Løp du til nærmeste telefon for å fortelle de at du nå var ved punkt B og ikke ved A? Forventet du at de som skulle forsyne deg satt ved den oppgitte telefonen og ventet, samt at telefonlinjene virket?
13. En for stor del av den franske hæren var ikke mobil nok. I første rekke pga. den dårlige ledelsen, men også fordi så mange satt bak Maginotlinjen uten å komme i kamp.
14. Manglende evne til å holde ting hemmelig. Frankrike var et demokrati, derfor var deres holdninger til måten å føre krig på kjent. Dessuten kunne tyskerne lese deres kodemeldinger.
15. Manglende ødeleggelse av depoter, broer og lagre før de falt i fiendens hender. Tyskernes forsyningssituasjon ble enklere ved at stridsvogner og biler kunne kjøre videre på fransk bensin, soldatene kunne bruke det franske kjøkken og erstatte tapte kjøretøy og hester med franske.
16. Manglende erfaring og forståelse av moderne krigføring. Dessuten hadde man glemte, valgt bort eller misforstått de valg, som hadde gitt de allierte seire i første verdenskrig. En manglende vilje til å se på borgerkrigen i Spania som en erfaringsbase. Denne viljen til revurdering av egne oppfatninger og strategier kom først etter krigen i Polen og da var kunnskapene om stridene i Polen mangelfulle og tiden til rådighet for liten.

17. Flere grenser samt koloniene å passe på medførte en oppsplitting av hæren.
18. Tradisjoner. Selv så sent som i 1939 hadde hesten mange tilhengere framfor stridsvognen i den britiske hæren og i den britiske administrasjonen.
19. Selvgodhet, treghet eller stahet. Britene nektet plent å bruke luftvern kanoner til panservern eller skråstille panseret på stridsvognene. De sveiset ikke stridsvognene, men brukte nagler. De ga heller ikke den største delen av panservernet og stridsvognene eksplosive granater. Disse manglene medførte manglende fleksibilitet i bruken av kanonene og av stridsvognene.
20. En gal prioritering av opprustningen på både britisk og fransk side. Store skip, som slagskip og kryssere, tok en vesentlig del av midler og stål. Skip, som i liten grad hadde noen fornuftig anvendelse, når man sammenligner den britiske marinen med størrelsen på den tyske marinen og ser på kravene til beskyttelse av konvoiene. Dessuten var den tyske marinen i utgangspunktet vanskelig plassert, stengt inne av den alliert kontrollert Nordsjøen og den Engelske Kanalen. Den tyske marinen ville derfor ha store problemer med å komme uskadet ut i kamp med den britiske og franske marinen.
21. Dårlige og få britiske stridsvogner.
22. Maginotlinjen, treg og toppstyrt ordregiving var en hemske for nye ideer, bevegelse og pågangsmot. Troppene i linjen ble i hovedsak der de var, siden utstyret, som f.eks. artilleriet, ikke kunne flyttes.
23. En forunderlig britisk evne til å gjøre artilleriet mindre mobilt ved å øke vekten på utstyret. Britiske kanoner veidde ofte det dobbelte av tilsvarende tyske.
24. Kombinasjonen av at alle ordrer skulle komme i detalj fra høyere hold og bruk av telefonlinjer som kommunikasjonslinjer. Hvis linjene ble brutt og du ikke hadde radio, da avventet du nye ordre og ble på din post. Snart var du da omringet og uten forsyninger.
Hvis du hadde og brukte radio kunne tyskerne forstå dine meldinger til andre avdelinger og reagere ut fra det. De franske og britiske kodene ble forstått av tyskerne, men det motsatte var ikke tilfellet i 1940. De allierte hadde heller ikke noen effektiv måte å formidle de opplysningene som de klarte å samle inn, et meget hederlig unntak er det britiske flyvåpenets forsvar av hjemlandet.
25. Manglende vilje og evne til å angripe konsentrert over en smal front. En mangel som gjentok seg under krigen i ørkenen i Nord-Afrika, hvor de britiske divisjonene sjelden angrep samlet. Det ble sagt at britene slo med sprikende fingre og ikke en knyttet neve.

Den tyske siden.

Hvordan klarte Tyskland å slå ut de allierte?

1. Den tyske soldaten var bedre motivert og trent. Bedre og mer relevant erfaring og opplæring i alle ledd. Skapt igjennom innmarsjene i Østerrike og Tsjekkoslovakia, borgerkrigen i Spania, treningen med store panseravdelinger i Sovjetunionen og i Tyskland samt angrepet på Polen.
2. En klarere forståelse av hvordan denne krigen ville arte seg og hvordan stridsvogner og fly skulle brukes.
3. Dristighet og aggressivitet på alle nivåer. Delvis skapt av ønsket om hevn og forsterket igjennom trening, samt det at ordrene var oppgaveorientert og at de ønskede handlingene ikke var basert på detalj ordre fra oven.
4. Et enkelt og godt samarbeide mellom flyvåpen og hær. Dette gjorde det mulig å bruke flyvåpenet effektivt på de avgjørende steder, som en god erstatning for

det tunge artilleriet, til å gi en effektiv rekognosering, gi god beskyttelse av styrkene og deres nøkkelpunkter, som f.eks. bruer, pasifisere eller skremme i dekning fiendtlige styrker samt forhindre etterforsyningen av de allierte styrkene.

5. Radio. Et samband som alltid var tilstede og kunne følge avdelingene i felt. Deres kodemaskiner, Enigma, gjorde det umulig for de allierte å forstå meldingene.
6. Ledelse fra fronten. Det ga grunnlaget for raske, effektive beslutninger og motiverte soldatene.
7. Bedre flyvåpen. Bedre jagerfly med en bedre taktikk. Gode fly til rekognosering og til støtte av hæravdelingene. Fleksibel bruk av luftvernkanonene. Disse ble brukt både til sitt egentlige formål og som vanlig artilleri til bekjempelse av fiendtlige stridsvogner, befestninger og infanteri. Bedre ledelse som var villige til å samarbeide med ledelsen i hæren.
8. Bedre våpen og sammensetningen av våpnene i avdelingene. Man var villige til å bruke våpnene utradisjonelt, bruke erobrede våpen og kjøretøy. Man brukte f.eks. også maskingeværene mot fly og ikke bare spesiallagde våpen til dette formålet. Panservernkanonene kunne også skyte eksplosiv ammunisjon, luftvernkanonene panserbrytende, derved hadde disse kanonene et større bruksområde.
9. Utnyttelsen av franske forsyninger, som bensin, olje, kjøretøy, hester og mat. Dette reduserte belastningene på egen forsyningstjeneste og gjorde lange framrykninger mulig, selv når jernbanen var ødelagt.
10. Bedre våpen, som maskingevær, luftverns kanoner, fly og stridsvogner.
11. At man alltid valgte minste motstandsvei. Man knuste ikke motstanderens forsvarslinjer i kraftige angrep over en bred front, men gikk utenom og rundt motstanderen og tvang derved motstanderen til å bryte seg igjennom godt forsvarte linjer fordi han var omringet. Dette var mulig takket være god rekognosering fra luften av dedikerte fly under lokal ledelse og fra bakken ved hjelp av motorsykler og lette panserbiler, samt en effektiv ledelse nær fronten.
12. Effektiv beskyttelse av egne styrker og forsyningsledd mot luftangrep, fordi man hadde rikelig med luftvernkanoner, som dekket alle høydenivåer takket være sin komplette sammensetning av mange typer og kalibre.
13. Tysk panser var mer mobilt enn motstanderens, siden det ikke var knyttet til marsjerende infanteri. De tyske stridsvognene var generelt raskere og hadde større rekkevidde enn motstanderens. Rekkevidden var ytterligere styrket ved at etterforsyningen var bedre trent, hadde erfaringer fra innmarsjene i Østerrike, Polen og Tsjekkoslovakia og siden det var direkte kontakt mellom forsyningsleddene og stridsvognavdelingene takket være radiosambandet. De tyske forsyningsleddene var heller ikke så sterkt utsatt for flyangrep som motstanderens.
14. Medisinsk hensynsløshet. Tyske soldater brukte pepp-piller og kunne holde det gående i flere døgn av den grunn.

Tysk kampmoral og effektivitet var uten tvil den viktigste bidragsyteren til tysk seier. Tyske avdelinger uten mange stridsvogner til støtte tvang de allierte avdelinger vekk og nedkjempet disse. Det er nok å peke på Armegruppe B tvang franskmenn, belgiere, hollendere og briter tilbake i nord, til tross for at de hadde bare en liten andel av de tyske stridsvogn divisjonene til rådighet og til tross for at de allierte sendte sine

reservestyrker til området.

Selvfølgelig var den lange framrykningen til Armegruppe A fra Ardennene, det som avgjorde striden og enkelte avdelinger i denne armegruppen, som Rommels 7. divisjon oppnådde fantastiske resultater. 17. juni, en måned og en uke etter at divisjonen hadde startet angrepet nær Liege, ankom divisjonen Cherbourg ved kanalkysten. Divisjonen brukte bare 12 timer på å fremtvinge en fransk kapitulasjon av Cherbourg og byens sterke befestninger. Dermed overga 30.000 franske soldater seg til Rommels ene divisjon.

Før dette hadde divisjonen erobret 277 kanoner, 64 panservernskanoner, 458 stridsvogner og panserbiler, noe over 4.000 lastebiler og over 1.500 andre biler, m.m. Selv hadde de mistet litt under femti stridsvogner. Ikke dårlig for en avdeling på rundt 14.000 mann.

Den nøytrale siden.

Hvorfor valgte de å være nøytrale og hvordan klarte de balansegangen? Dette kan bare besvares ved å se på det enkelte land.

1. De land som klarte å være nøytrale fram til 1941 eller lengre, var i hovedsak land som hadde klart å foreta en opprustning av sine styrker og på mange måter var godt forberedt. Slike land var Sverige, Sovjetunionen og Sveits.
2. En annen viktig grunn for at de klarte å holde seg nøytrale var geografisk plassering. Slike land var USA, Japan, Hellas, Tyrkia, Portugal og Spania.
3. Så har vi alle de landene som politisk ble regnet som pro Tyskland. Her kommer igjen Tyrkia, Portugal og Spania, men også Ungarn, Romania og Bulgaria.

ALLIERTE LAGRE.

Allierte lagre, som ble tatt intakte av aksemaktene, var igjen og igjen med på å sikre en rask tysk framrykning. Dette fordi de allierte ikke tok seg tid til å ødelegge lagrene før de trakk seg tilbake. Det var først når tyskerne rykket inn i Sovjetunionen, at de i liten grad kunne basere store deler av framrykningen på bruk av motstanderens lagre.

Den tyske erobringen av Tobruk var kanskje det verste eksemplet i så måte. Ikke bare fant tyskerne her store lagre av drivstoff, ammunisjon, våpen og mat, men også kjøretøyer og bekledning. Mange tyske avdelinger gikk etter dette helt eller delvis over til britiske uniformer. De overførte bare sine gamle kjennetegn og distinksjoner til de britiske uniformene. Britiske kjøretøyer og drivstoff ble siden brukt i deres siste forsøk på å bryte de britiske linjene og innta El Amain. Rommels styrker var i stor utstrekning avhengige av britiske kjøretøyer til transport. Dette fordi ørkenen medførte stor slitasje på kjøretøyene og fordi deres egen forsyningstjeneste var mangelfull over Middelhavet, slik at det var bedre å prioritere transport over sjøen av ammunisjon, pansrede kjøretøy og drivstoff enn av lastebiler.

Også senere gjentok dette seg regelmessig. Så regelmessig at tyskerne under Ardenneroffensiven i desember 1944 regnet med at de kunne basere deler av

framrykkingen på allierte lagre av drivstoff. En av grunnene til at offensiven stoppet opp, var at de ikke hadde gode nok opplysninger om hvor det største allierte laget med drivmidler var.

NORGE OG ITALIA.

Norge og Italia erklærte hverandre ikke krig under den andre verdenskrigen. Så offisielt var det ingen nordmenn, som skjøt på italienere. Hvilket medførte bl.a. at norske flyvere ikke fikk nedskutte italienske fly på seierslista. Jeg har vanskelig for å tro at italienske flygere ikke fikk senkede norske fartøy på sin kredittliste av italienske ledere.

VALG AV LEDERE I DET BRITISKE FORSVARET.

Britiske offiserer besto nesten utelukkende av menn fra de øvre sosiale lag, noen få offiserer fra arbeiderklassen var unntaket, ikke regelen. Dette økte avstanden mellom soldatene og befalet. Dermed skapte man ikke en vi mot fienden holdning.

Soldatene og offiserene ble heller ikke oppfordret til selvstendighet, man skulle vente på ordre fra de øverste lederne, ordre som ofte nådde fram først når situasjonen på slagfeltet var en helt annen. Britiske styrker sluttet derfor å kjempe når befalet var drept eller såret, i motsetning til de tyske, hvor nye ledere, ofte i form av menige soldater, sto fram og tok over ledelsen i samme situasjon.

Dette medvirket til at de tyske styrkene fortsatte å yte motstand selv etter alvorlige tap.

Denne sosiale forskjellen i de britiske styrkene hadde sin bakgrunn i en holdning som gjennomsyret den britiske ledelsen, hvilket kom klart fram i enkelte av Winstons uttalelser, og holdningen var også hentet fra de dager hvor man betalte for sin kommisjon eller grad og kunne ved hjelp av ytterligere bestikkelser (man betalte de som sto foran en i rang til å avstå fra forfremmelse) raskt rykke fram i gradene. Disse lederne mente også at denne ubalansen var nødvendig for å holde på den sosiale balansen i samfunnet for øvrig. Hva de mente med dette er noe uforståelig, skal samfunnets øvre sosiale lag ha alle lederroller eller var det for å kunne holde de lavere sosiale lag i sjakk?

BRITISK ARTILLERI.

TO PUNDER.

Dette kaliberet med tilhørende kanon, det tilsvarer et kaliber på 40 mm, var det som ble brukt av britene på stridsvogner og trukne antitankkanoner. Granatene hadde den svakheten at de ofte ikke klarte å trenge igjennom tysk panser, men heller løste seg opp i flere deler.

Det ble laget noen eksplosive granater i kaliberet, men disse prototypene ble bare testet ut og ikke tatt i bruk av avdelingene. Dermed var disse kanonene ubrukelige mot infanteri, fiendtlige kanoner og befestninger.

Den trukne kanonen hadde også en høyere silhuett enn tilsvarende tyske kanoner og dette gjorde det vanskeligere å skjule våpenet.

Når kanonen ble utplassert ble hjulene fjernet, dermed var forflytninger en mer tidkrevende prosess enn det som ellers var nødvendig for tilsvarende tyske kanoner. Dette gjorde mannskap og kanon mer utsatt.

Sammen med valget i å bruke antiluftkanoner utelukkende mot fly medførte dette at britisk artilleri hadde klare mangler. Mangler som skyldes valg foretatt av den øverste ledelsen langt fra frontlinjens realiteter.

57 mm PANSERVERN ELLER 6 PDR.

Denne kanonen kom først til styrkene i 1942 og heller ikke denne hadde da eksplosiv ammunisjon, den kom først etter noen måneders nøling. Så britene lærte sakte.

94 mm LUFTVERNKANON.

Også denne unnlot man å flere forskjellige ammunisjonstyper til, men her var det motsatt. Man fikk eksplosiv ammunisjon, men ikke panservern ammunisjon og slik var det igjennom hele krigen. Til tross for at den nesten identiske tyske 88 mm luftvernkanonen med hell hadde blitt brukt til andre formål enn luftvern, både som vanlig artilleri og som panservern siden borgerkrigen i Spania. Legg så til at den britiske kanonen var uforholdsmessig tung, den tyske kanonen veide 4.983 kg, den britiske 9.316 kg. Når man tenker på hvilken frykt den tyske kanonen skapte hos de allierte styrkene som artilleri, er mangelen på bruk av en tilsvarende kanon på egen side forunderlig.

FJERNSTYRING I DETALJ.

Både Churchill og Hitler hadde den uvanen at de forsøkte å fjernstyre egne tropper i detalj fra sine hovedkvarter. Disse hovedkvarterene kunne være flere tusen kilometer borte fra der avgjørelsene falt.

Bruken av fjernstyring tiltok fra begge side, hvis deres egne tropper hadde problemer. De hadde begge en merkelig tiltro til egne evner og en liten evne til å sette seg inn i den aktuelle situasjonen eller lære av egne feil. Så Churchill var mest oppsatt på å fjernstyre tidlig i krigen, mens Hitlers fjernstyring tiltok utover i krigen og ble alt mer omfattende mot slutten.

Så Winston blandet seg meget sterkt inn i krigen i Norge, spesielt ved Narvik, og kom med ordre som ikke hadde noen realisme overhodet. Han skjønnte ikke hvorfor hans egne soldater ble hindret av snøen eller hvorfor de ikke ganske så umiddelbart kunne knuse de tyske styrkene for deretter å rykke inn i Sverige og ødelegge malmgruvene. Hans ønsker om snarlige seire var politisk begrunnet og ville om ordrene hans hadde blitt fulgt, snarere ført til hans egen avgang enn noe annet. Han hadde kort sagt ikke satt seg inn i klimatiske eller geografiske forholdene i Skandinavia og var heller ikke mottagelig for opplysninger om forholdene fra de styrkene som var satt i land, ei eller

forsøkte han å få kontakt med nordmennene.

Hans gjentatte omprioriteringer medførte at avdelinger ikke fikk det utstyret de skulle ha eller at dette ble forsinket.

Siden Hitlers ordre er så kjente, takket være hans generalers memoarer etter krigen, fortsetter jeg med Churchills sidesprang. Svenskene kjøpte våpen der hvor de kunne få de, under en krig er det ikke mange slike steder, for alle ruster opp. USA og Italia var to slike land, som ville levere, for svenskene hadde hard valuta å betale med. Dermed fikk svenskene kjøpe fly fra USA og båter, miner, ammunisjon, etc. fra Italia. Et av kjøpene var fire italienske destroyere. De innkjøpte destroyerne seiler i 1940 sammen med to andre svenske fartøy, en tankbåt og et kombinert last- og passasjerskip, nord om Storbritannia.

De stopper ved de danske Færøyene 19/6-1940, bl.a. for å tanke opp destroyerne. Der blir de dagen etter bedt om å overgi seg av britene, som kommer med flere noe større destroyere og armerte trålere. I noen nervepirrende timer ser det ut til at det kommer til å bli et sjøslag mellom det nøytrale Sverige og et Storbritannia, som nettopp har lidd nederlag både på kontinentet og i Norge. Men fornuften seirer, svenskene gir seg for overmakten, ikke minst fordi de ikke har drivstoff nok om bord i destroyerne. Så lite med drivstoff var det om bord i destroyerne, at de ikke ville ha nådd Sverige, hvis de forsøkte å stikke seg unna. Man ville ha trodd at britene på dette tidspunktet hadde mange nok fiender. Den svenske ledelsen i Stockholm ba ledelsen i de svenske fartøyene om å ta opp striden, ordren ble således ikke fulgt.

Selvfølgelig er det Winston som har ivret for dette. Senere angret britene og svenskene får båtene tilbake. Britene betaler også en erstatning for de skadene og ødeleggelsene de har påført båtene. Så svenskene kan fortsette med sin nøytralitet.

Men Winston fortsatte med sine innblandinger og la dermed grunnlaget for nye britiske tap av soldater, utstyr, ære og heder. Den 12. februar 1941 beordrer han general Wavell, den britiske sjefen for Midt Østen, til å sende tropper til Hellas. Den britiske hæren i Egypt hadde nettopp jaget italienerne langt inn i Libya og det hadde vært naturlig for dem å avslutte hele affæren i Nord-Afrika ved å erobre resten av Libya. Derved ville Rommel ikke ha hatt noe sted, ei heller noen grunn til å landsette sine tropper i Nord-Afrika. Men av politiske grunner prioriterte Winston hjelpen til Hellas. Wavells avdelinger måtte stoppe sin framrykking og de beste trenede styrkene ble sendt til Hellas. Styrkene i Hellas led nederlag, Hellas gikk tapt og mange av soldatene gikk tapt sammen med mesteparten av utrustningen. Senere ble også noen av avdelingene Nord-Afrika brukt til å nedkjempe et opprør i Irak, franskmenn i Syria og italienere i Etiopia. Rommel fikk dermed både tid og anledning til å landsette og å gjøre klar sine styrker, i tillegg til at Rommels motpart hadde mistet trenede tropper og utrustning.

Etterpå fikk britene en hard og bitter kamp mot tyskere og italienere i Libya og langs Egypts grenser i to vanskelige år. En av årsakene til at kampene ble så langvarige, var igjen at Winston blandet seg inn i ledelsen av avdelingene ved å beordre angrep før styrkene og utstyret var klare til dette. Når de lokale lederne protesterte og påpekte at f.eks. filtre mot sanden ikke var montert i de nye stridsvognene eller at troppene ikke var trent for krig i ørkenen, ble de avsatt. Hvis de fulgte Churchill's ordre, ble de avsatt

fordi det hele gikk galt.

For Hitler var situasjonen den at han ofte ble lurt av sine egne til å tro at dette ville gå bra, som Görings løfter om forsyninger luftveien under kampene ved Stalingrad eller generalenes utsagn ved Kursk om at de nye tyske panservognene vil enkelt bryte igjennom og at angrepet er nødvendig. Etter et par slike opplevelser følte han at generalene trakk seg unødvendig tilbake og han hadde mindre og mindre tillitt til generalene utover i krigen. Nå måtte man slåss om hver meter ellers så ville det hele rakne fullstendig ifølge Hitler, så soldatene måtte kjempe der de var. Hvilket gjentatte ganger satt soldatene i en vanskelig situasjon, med store tap av materiell og soldater som et direkte resultat. Igjen ble soldatene ledet fra en bunker langt borte fra frontens virkelighet med tap av tid og muligheter som resultat.

MUSSOLINIS VÅRT MIDDELHAV.

Middelhavet burde være et italiensk hav, som i hine dager under romerne. Dette var Mussolinis store tanke: Vi skal herske fra Gibraltar til Hormusstredet. Italia trenger plass til sin voksende befolkning.

For å gjøre et italiensk Middelhav til en realitet ville Italia måtte gå til krig mot minst to av datidens supermakter, Frankrike og Storbritannia. I 1939 okkuperte Italia Albania. En handling som gikk forbausende glatt og uten store italienske tap. De hadde da allerede okkupert Libya, hvor de led stor tap før og under første verdenskrig. Italia forsøkte i 1940 å hjelpe tyskerne med å nedkjempe Frankrike. Angrepet kom sent og var en fiasko, til tross for at Frankrike da var alvorlig svekket.

28. oktober 1940 går Italia til krig mot Hellas. Forunderlig nok etter en krigserklæring i form av krav til den greske regjeringen, som var fullstendig uakseptable. Italia har forberedt seg over lang tid ved å bygge ut infrastrukturen i Albania og utplassere mer enn en halv million soldater i det lille landet. Når krigen begynner har de to partene omtrent like mange soldater ved frontene, men italienerne har nesten hundre stridsvogner og litt under fem hundre fly. Grekerne har ingen stridsvogner og 79 fly.

Men værgudene er ikke på italienernes side. Lavt skydekke hindrer effektivt bruk av fly, kulde og regn sinker soldatene og ødelegger forsyningene.

14. november 1940 kommer det greske motangrepet. De italienske styrkene tvinges til en hastig og dårlig ledet retrett. Etter hvert blir det en stillstand langs frontene takket være italienske forsterkninger, men da står grekerne langt inne i Albania.

6. april 1941 angriper Tyskland på Balkan. I første rekke ved å invadere Jugoslavia for så å rykke videre fram både fra Jugoslavia, men også fra Bulgaria, som da er en av aksemaktens allierte, målet er Hellas. 27. april ruller tyske stridsvogner inn i Athen.

Det tyske angrepet eller hjelpen til Italia medfører at angrepet på Sovjetunionen utsettes til St. Hans. En utsettelse som er medvirkende til at det tyske angrepet på Sovjet til slutt stopper opp foran Moskva, i det vinteren melder sin ankomst, for siden å ende i et fullstendig tysk nederlag. Da har italienerne og tyskerne også lidd store nederlag i ørkenen i kamp mot britiske styrker, etter at italienerne også der måtte bli reddet av tyske tropper.

ROMMEL I AFRIKA.

Rommel ankommer Afrika i februar 1941 sammen med den lette 5.division. Denne divisjonen dårlig utrustet og dens styrke blir utvidet ved å montere papp skrog på noen av kübelwagnene, jeepene, han hadde tilgjengelig. Han går raskt til angrep og klarer å drive australiere og briter på en hodeløs flukt. I april/mai blir han forsterket med en panserdivisjon, 15. divisjon, og klarer å drive britene ut av Libya.

Imidlertid blir de mulighetene som dette gir de tyske styrkene ikke gitt noen oppmerksomhet av den tyske ledelsen, de har all sin oppmerksomhet rettet mot det forestående angrepet på Sovjetunionen. Så på et tidspunkt da britene kunne bli tvunget ut av Nord-Afrika, Suez-kanalen stengt og kontakt oppnådd med de franske styrkene i Syria stopper det tyske angrepet opp i mangel av forsyninger.

Britene mottar tre infanteri divisjoner og 10 stridsvogn regimenter, hos tyskerne er alt som skjer at de stridsvognene de mottar er noe tyngre enn de man har mistet. 5.division blir nå 21.panserdivisjon, som en følge av at de har fått tyngre vogner.

I korthet var krigen i ørkenen for tyskerne en strid med store forsyningsvanskeligheter og tapte muligheter til å innta store ressurser med olje i form av de syriske, irakiske og iranske oljekildene. En av årsakene til tyskernes forsyningsproblemer var øya Malta. Denne basen for britiske fly og ubåter var en verkebyll for tyskerne siden disse flyene og ubåtene gjentatte ganger senket eller skjød ned de fartøy og fly som skulle forsyne tyskerne i Afrika.

De tyske fallskjermssoldatene som angrep Kreta kunne med fordel ha blitt brukt på Malta. Hadde tyskerne tatt den nord-afrikanske kystlinja og Malta, ville de britiske posisjonene på Kreta og Rhodos ikke hatt andre muligheter enn å overgi seg og italienerne hadde mistet langt færre handelsfartøyer.

INGEN TRUSSEL.

Stalin fikk gjentatte advarsler i 1941 om det forestående tyske angrepet på Sovjetunionen, til tross for at det medførte livsfare for de som kom med dem. Livsfare, fordi man kunne bli henrettet for å komme med ting som var i strid med partiets politikk, her egentlig Stalins ønsketenkning. Først etter at tyskerne hadde rykket langt inn i Sovjetunionen forsto og aksepterte han at Sovjet var i krig med Tyskland.

Da hadde advarslene før angrepet kommet fra egne offiserer ved grensene og offiserer i etterretningsorganisasjonene, disse hadde observert ansamlingen av tyske styrker langs grensene, de hadde vært vitne til utallige overflygninger av tyske fly samt fraværet av tyskere inne i Sovjetunionen. Nesten alle tyskere, som var på et eller annet oppdrag i Sovjetunionen, hadde dratt hjem på ferie umiddelbart før angrepet.

Det kom også advarsler fra britene, hvilket ikke økte Stalins mistenksomhet mot

tyskerne, men forsterket hans sinne mot imperiebyggerne og Churchill spesielt. Stalin var igjennom hele krigen full av mistro mot britene og Churchill. Flere hendelser styrket denne mistroen, før, under og etter krigen.

BARBAROSSA, ANGREPET PÅ SOVJETUNIONEN.

Dette var den ultimate feilen, som medførte at Tyskland tapte den andre verdenskrigen. Ingen andre feil hadde like store konsekvenser. Med ett hadde de allierte fått flere hundre nye divisjoner over på sin side. I gjennomsnitt skjedde om lag 75% av de tyske tapene i hæren på østfronten.

Her var det en rekke tabber som spilte inn. Først det at angrepet ble forsinket, fordi man valgte å nedkjempe jugoslaver og grekere, før man angrep Sovjetunionen. Man så heller ikke at et angrep igjennom Egypt og videre fram gjennom de britiske og franske besittelsene i Asia som en kortere og lettere vei til både de sovjetiske, de arabiske og de persiske oljekildene. Behovet for korn, olje og malm var de ressursene som bandt Tyskland til Sovjetunionen. Angrepet og den etterfølgende okkupasjonen av store sovjetiske områder medførte i liten grad at oljen og de andre ressursene kunne bli utnyttet av tyskerne. Så angrepet snarere forverret tyskernes forsynings situasjon både av malm og olje enn forbedret den, fordi selve angrepet krevde så store ressurser av aksemaktene.

Til tross for Hitlers uttalte ønske om å ekspandere østover på bekostning av Sovjetunionen, gjorde den tyske industrien og forsvaret ingen forberedelser eller undersøkelser på hva de kunne møte av klimatiske og geografiske utfordringer i dette gigantiske landet. Dyktig ledelse av forsvaret innebærer det å være forberedt på nye utfordringer. I de langsiktige forberedelsene for en strid i Sovjetunionen sviktet de tyske generalene og den tyske industrien fullstendig. Dette resulterte i store materiell og personell tap så fort høsten og vinteren satte inn i tillegg til problemene rundt etterforsyning. Kjøretøy gikk i stykker eller kom ikke fram, jernbanen hadde en annen sporvidde, våpen, fly samt kjøretøy frøs og kunne ikke brukes fordi man ikke brukte riktige smøremidler, soldatene hadde for dårlige uniformer og fottøy, hestene var ikke vant med slik kulde, soldatene hadde ikke ski og det var mangel på sleder, osv. Motorer, belter, hjul og utstyr hadde ikke den gangtiden som så lange marsjer krevde. Dermed gikk mange kjøretøy tapt fordi de ble utslitt og man hadde ikke de reserver som skulle til for å holde de gående.

Mange av stridsvognene og beltevognene brukte overlappende hjul, disse måtte konstant ettersees for å få fjernet søle og snø, som ellers ville ødelegge hjulene når det frøs. Bare et fåtall av kjøretøyene hadde drift på alle hjul. Det var mangel på pongtongbroer, jernbaneskinner, pensler, lokomotiver og vogner, slik at man ikke kunne erstatte det som kommunistene ødela under sin retrett. Det var ikke store nok lagre av bensin og olje, heller ikke hadde man nok effektive kjøretøy til å bringe dette fram til fronten. I motsetning til de tidligere frontene overtok man ikke store fiendtlige lagre av drivmidler under denne invasjonen.

Til tross for at finnene hadde møtt russernes tyngste stridsvogn KV-1 under Vinterkrigen, kom denne vognen og den lettere T-34 som brutale overraskelser på tyskerne. Så etterretningen sviktet i sine oppgaver. Undermenneskene hadde bedre vogner enn arierne.

Å FØLGE JAPAN.

Tysklands krigserklæring mot USA må være en god nummer to av ultimate feil.

Etter å ha kjørt fast den siste tyske offensiven i 1941 foran Moskva, erklærte tyskerne i tillegg USA krig, med dette var Tysklands skjebne fullstendig beseglet.

For Japan medførte denne krigserklæringen fra Tyskland ikke at de angrep Sovjet, dermed fortsatte den røde hæren å forsterke styrkene i vest med avdelinger fra Asia samt at alle innkalte reserver kunne settes inn i Europa. Det var dermed ingen trusler mot industrien eller kommunikasjonene i den asiatiske delen av Sovjetunionen hverken fra lufta eller over land. Sovjet hadde soldatene og USA hadde den industrielle kraften som trengtes til å beseire Tyskland, Italia og Japan. Aksemaktene hadde på mindre enn ett halvt år fått mer enn fem hundre divisjoner som nye motstandere i tillegg.

Å FØLGE ELLER TRO PÅ EGEN PROPAGANDA.

Det var ved å følge egen propaganda om at slaver og resten av befolkningen i øst var undermennesker, at Tyskland mistet en vesentlig mulighet til å slå ut Sovjetunionen. Deres dårlige behandling av fanger og av sivilbefolkningen i Øst-Europa ga effektivt grobunn for økt motstand. Hadde disse folkeslagene blitt bedre behandlet av tyskerne enn av sine egne kommunister og diktatorer, hadde de antagelig valgt tysk side i ett langt større antall enn det de gjorde. For Stalins og de andre diktatorenes behandling av befolkningen var forferdelig, med hungersnød, forfølgelse av politiske motstandere og religionen, ødeleggelse av kirker, deportasjoner, fangeleirer, vilkårlige henrettelser, osv.

Tyskerne måtte etter hvert bruke 20 divisjoner bare i Jugoslavia. De klarte ikke selv med en så stor styrke å slå ut partisanene.

Japan var også et offer for egen propaganda i deres behandling av kineserne og andre folkeslag i Asia, samt i troen på at amerikanerne var feite og dekadente uten evne til å slåss.

Men motsatsen var også tilfelle, amerikanerne trodde ikke at japanerne hadde de tekniske kunnskapene som skulle til for å lage så gode våpen, fly og fartøyer. Angrepet på Pearl Harbour ble en vekker også på dette området.

AVANSERTE LØSNINGER.

Dette var Tysklands valg når det gjaldt konstruksjonen av våpen og utstyr. Kostnader, robusthet, lettere vedlikehold i felt, felles deler, felles konstruksjoner og masseproduksjon ble gitt liten eller ingen oppmerksomhet. Et av resultatene var at en rekke kjøretøy og utstyr for øvrig ikke holdt mål.

Et av resultatene var at etter felttoget i Polen var halvparten av lastebilene, som hadde blitt benyttet der av den tyske hæren under invasjonen, på verksted og godt over tusen av bilene ble vraket. Det at konstruksjonene var lite egnet til militære operasjoner på dårlige veier eller i terrenget og mangelen på motoriserte kjøretøy av alle slag, medførte at den tyske hæren var nødtvunget til å bruke hester som trekkraft, hvilket pga. de store volumene som trengtes til for også når hæren sto stille, samt et stort antall soldater til stell og pass var en stor ekstra belastning for den tyske hæren og deres allerede overbelastede logistikk organisasjon. Selv i fredstid var den tyske hærens forbruk av biler så stort, at industrien hadde problemer med å holde tritt. Det var igjennom hele krigen flere hester enn biler i den tyske hæren og andelen av hester kontra biler økte mot krigens slutt. Man klarte ikke å lage nok biler og etter 1942 klarte man heller ikke å erobre flere land med en stor kjøretøypark.

STALIN SOM HÆRLEDER.

Tysklands angrep på Sovjetunionen kom som en overraskelse på Stalin. Han hadde trodd at brorparten av den tyske hæren var plassert i vest. Dette skyldes i hovedsak at Sovjets etterretning hadde trodd at den tyske hæren var dobbelt så stor som det den virkelig var, dermed var det ikke brorparten av Tysklands hær som var plassert i øst, men litt under halvparten. Dessuten var det usannsynlig at Hitler ville våge å starte en ny front før Storbritannia var knust. Det var noe han selv aldri ville gjøre. Han tok selv bare en strid av gangen, enten dette var interne oppgjør i Sovjet, i partiet eller mot andre land. Slik som først Japan, så Polen, så de baltiske landene og så Finland. Det kan også tenkes at det til dels var ønsketenkning, Stalin visste at hæren ennå ikke hadde hentet seg inn etter hans utrenskninger i ledelsen, dessuten hadde de ennå ikke fått de flyene de trengte. 1943 var et årstall som hadde passet Sovjetunionen og Stalin langt bedre som starten på en omfattende krig.

Når angrepet hadde kommet i gang fikk de sovjetiske styrkene gjentatte ganger ordre om å ikke trekke seg tilbake, dermed kunne de tyske styrkene gjentatte ganger omringe og kvele store sovjetiske armeer. Det verste eksemplet i så måte var at han i 1941 fortsatte å forsterke styrkene rundt Kiev. Dette til tross for at han gjentatte ganger ble advart av sine generaler om at styrkene var i ferd med å bli omringet. Denne serien med feil resulterte i at rundt femti sovjetiske divisjoner og nesten ni hundre stridsvogner gikk tapt når den tyske ringen rundt byen ble sluttet.

Sjokkerte over egne feil og med sviktende selvtillit begynte han å overlate mer av hærledelsen til sine generaler og sakte, men sikkert, begynte disse å vinne slag. Først ved å stoppe tyskerne foran Moskva og tvinge dem noe tilbake. Senere neste vår og sommer var det slutt på de fatale store tapene av omringede sovjetiske styrker, de fikk lov til å foreta fornuftige retretter. Det var store tyske styrkene som vinteren 1942-43 ble omringet og tilintetgjort ved Stalingrad. Etter en plan som Stalin i liten grad hadde vært med på å lage.

Resten var en nesten sammenhengende sovjetisk frammarsj. Styrket at en økt våpenproduksjon fra fabrikker trygt evakuert og plassert bak Uralfjellene. Og det var denne evakueringen som var det sovjetiske glansnummeret og det vesentlige grunnlaget for de påfølgende seire.

PEARL HARBOUR.

Japanerne mente at de ikke hadde noe valg annet enn å rette et knusende slag mot USA. De måtte ha olje for å kunne fortsette krigen mot Kina og denne var nektet dem igjennom en amerikansk handelsblokade. Den nærmest oljen var i de nederlandske koloniene i Stillehavet og å ta disse betydde krig med USA. De mente derfor at ved å først slå ut den amerikanske Stillehavsfåten gjennom et overraskende angrep, så ville de få minst seks måneder på seg til å ekspandere så mye og tilføye amerikanerne så mange nederlag, at de ville be om fred.

Amerikanerne kunne lese de japanske kodemeldingene før angrepet på Pearl Harbour, men ledelsen på denne viktige marinebasen trodde ikke at japanerne kunne våge å angripe dem der, langt mindre at de hadde evnen. Basen hadde fått flere advarsler om at krig med Japan var nært forestående, men valgte å prioritere vakthold og sikring mot sabotasje og ikke sikring mot sjøen ved å utvide patruljevirkksomheten i lufta. Derfor var flyene parkert tett sammen for å lette vedlikeholdet og vaktholdet. Flåten hadde heller ikke fått noen nett rundt seg mot torpedoer, dette fordi man mente at farvannet var for grunt til at torpedoer kunne benyttes.

De amerikanske hangarskipene var ute til sjøs når angrepet startet, dermed ble de ikke skadet. I tillegg ble bare et fåtall med amerikanske piloter drept under angrepet og viktigst av alt, japanerne gjennomførte ikke et tredje angrep denne dagen. Dermed ble de store oljelagrene ved basen ikke ødelagt. Oljelagre hvis tap hadde medført at amerikanerne hadde hatt forsyningsproblemer i lang tid framover.

MIDWAY.

Amerikanerne ble rasende over det japanske angrepet på Pearl Harbour og allerede etter seks måneder klarte de i slaget om Midway å slå ut en vesentlig del av den japanske hangarskipstyrken. Japanerne tapte fire hangarskip i dette slaget mot ett amerikansk hangarskip. Dermed var japanerne snart tvunget til retrett. Det medførte også at amerikanerne nå kunne tillate seg å prioritere kampen mot Tyskland til britenes store glede.

At USA klarte å snu krigslykken ved Midway skyldes bl.a. at de kunne lese de japanske kodemeldingene og at ledelsen tok disse tolkningen svært alvorlig samt at japanerne gjorde taktiske og strategiske feil.

De strategiske feilene besto i at den japanske angrepsstyrken ble delt, slik at luftvernet rundt hangarskipene ble redusert, at de japanske ubåtene som skulle bevokte området rundt Pearl Harbour kom for sent fram, slik at de amerikanske hangarskipene kunne innta sine gunstige posisjoner uten å bli oppdaget.

De taktiske feilene besto i at man ikke gjennomførte god nok rekognosering i området, slik at de amerikanske hangarskipene forble uoppdaget i for lang tid, og at man ikke hadde reserver med jagerfly oppe i lufta over egne hangarskip. Dermed kunne amerikanske stupbombere uhindret angripe hangarskipene, mens de japanske jagerflyene forfulgte og forsøkte å skyte ned resten av de amerikanske torpedoflyene som var på vei vekk.

Seieren ved Midway gjorde det mulig for den amerikanske ledelsen å fortsatt prioritere krigen i Europa. Dermed rakk ikke kommunistene fram til Rhinen eller Paris, men møtte de vest-allierte midt i Tyskland.

Men det var mye som hadde stått på spill. Hadde det vært japanerne som hadde gått seirende ut av kampen, de hadde jo piloter med bedre trening og bedre fly, så hadde både Pearl Harbour og den amerikanske vest-kysten vært truet.

PANZER I KRISE.

Når tyskerne startet angrepet på Sovjetunionen sommeren 1941, hadde Tyskland ikke økt nevneverdig produksjonen av pansrede kjøretøy. Bare avstandene, som vognene måtte kjøre, skulle tilsi at det ville være et stort behov for nye motorer og belter. Januar 1942 hadde kun 1 300 erstatningsvogner nådd fronten, mens man hadde tapt 3 300 vogner.

Bare de stridsvogn divisjonene som skulle delta i offensiven sommeren 1942 ble fullt oppsatt. I tillegg begynte man nå å møte i stadig større antall de nye sovjetiske vognene KV-1 og T-34. De kanoner, som flertallet av de tyske vognene var oppsatt med, var bare i stand til å nedkjempe disse sovjetiske vognene på kloss hold. Det var bedre taktikk og radio som berget de tyske vognene. De sovjetiske lederne hadde ennå ikke forstått hvordan de skulle bruke sine bedre vogner for å vinne slagene. For å rette på dette ble Panzer-III vognene utrustet med en 50 mm høyhastighetskanon som erstatning for 37 mm kanonen og Panzer-IV vognene fikk en bedre 75 mm kanon. I tillegg fikk man lagd selvdrevne kanoner med stadig bedre kanoner for bekjempelse av panser. Vinteren 1942-43 var flertallet av de sovjetiske stridsvognfabrikkene trygt plassert bak Uralfjellene og produksjonen hadde begynt å øke. I tillegg hadde noen få sovjetiske ledere vist hvordan stridsvogner skulle brukes effektivt, slik at sovjetisk taktikk både i angrep og forsvar ble jevnt over bedre. Samtidig som sovjetiske vogner fikk radio, bedre girkasser og bedre kløtsj.

Nyttår 1943 var det klart for Hitler at hans panserstyrker var i en alvorlig krise. Noe av dette skyldes tapene ved Stalingrad, andre steder i Sovjetunionen og i Afrika. Samtidig kom et stadig større antall med amerikanske, sovjetiske og britiske stridsvogner til slagmarkene. Noe måtte gjøres. Han valgte å hente tilbake Heinz Guderian, som hadde fått sparken etter nederlagene ved Moskva vinteren 1941-42. Guderian ble generalinspektør for pansertroppene. Dette var en ny tittel, så myndighet, oppgaver og rangering innen forsvaret var ikke automatisk gitt. Dette var noe de to, Hitler og Guderian, måtte bli enige om. I realiteten ble dette enda en deling av makt og myndighet etter Hitlers nå velkjente splitt og hersk prinsipp.

Guderian fikk som hovedoppgave å sørge for at panserstyrkene ble så sterke at de ville sikre Tyskland seieren. For å oppnå dette ble Guderian direkte underlagt Hitler. Guderian skulle i samarbeide med overkommandoen for hæren være ansvarlig for treningen og organiseringen av de pansrede og de større mobile styrkene i hæren. Han skulle også gi direktiver til de pansrede enhetene fra flyvåpenet, Luftwaffe, og SS-styrkene vedrørende organisering og trening. Hans krav til teknisk utvikling og produksjon av våpnene skulle avklares med ministeren for rustningsindustrien og Adolf Hitler. Det ville også være hans oppgave å fordele våpnene mellom de

forskjellige avdelingene i hæren.

Med dette var Guderian skyteskive for mange herrer med store egoer og store posisjoner å beskytte. Disse var i hovedsak overkommandoen for hæren og dens mange generaler, Göring, som sjef for flyvåpenet og store deler av industrien, Himmler, som sjef for SS, samt Speer, som sjef for rustningsindustrien.

Siden nazi ledelsen var fragmentert, ble også Guderians ansvarsområder fragmentert, han fikk f.eks. ikke lov til å bestemme over selvdrevne kanoner, disse tilhørte artilleriet, selv om produksjonen av de gikk utover produksjonen av stridsvogner, siden de ofte hadde samme skrog og drivverk. Han fikk ikke noen avgjørende innflytelse over når og hvor større angrep skulle igangsettes, så angrepet på Kursk ble igangsatt mot hans vilje. Guderian mente at man skulle vente med angrepet til de nye vognene hadde fått fjernet barnesykdommene og de nye mannskapene var opplært. Heller ikke ble han hørt når det gjaldt sammensettingen av panserdivisjonen, her ønsket Hitler flere divisjoner og dermed ble det færre stridsvogner i den enkelte divisjonen og panserdivisjonens effektivitet ble redusert, mens antall soldater i divisjonene forble uendret. Mer alvorlig var det kanskje at nye, forbedrede stridsvogner ble gitt til nye panserdivisjoner som ble satt opp i Tyskland, mens de gamle og trenede divisjonene i liten grad fikk nytt materiell. Dermed sendte ikke de gamle divisjonene skadde vogner tilbake til fabrikken for reparasjon og overhaling, men beholdt vognene og forsøkte å sette de i stand ved egne verksteder. Dette medførte forsinkelser i arbeidet og reduserte verkstedenes evne til annet nødvendig vedlikehold. Disse verkstedene lå ofte rett bak fronten for å redusere avstanden de skulle transporteres, dermed fikk man ofte ikke med seg alle de «lamme» vognene ved retretter og retretter ble det flere av etter hvert for de tyske divisjonene.

Guderian fikk heller ikke stoppet Hitler fra innblanding i nye prosjekter, dermed ble alle nye vogner stadig større og tyngre. Effektiv masseproduksjon av eksisterende modeller ble derved skjøvet til side.

KURSK.

Ved Kursk, rett nord-øst for Ukraina, sto et av de voldsomste slag under andre verdenskrig med bl.a. verdenshistoriens til da største sammenstøt mellom stridsvogner sommeren 1943.

Den store sovjetiske bulken i fronten rundt Kursk var et resultat av det tyske nederlaget ved Stalingrad samt de sovjetiske og tyske offensivene etter nedkjempingen av den tyske hæren ved Stalingrad. Tyskerne ønsket nå å avskjære denne bulken inn i deres front ved å angripe fra både nord og syd. De håpet med dette å få en avgjørende seier slik at de kunne avslutte krigføringen i øst før de vest-allierte gikk i land i vest. Dessverre for tyskerne var det like klart for kommunistene, som det var for nazistene, at det var her ved bulken rundt Kursk at tyskerne ville prøve seg. Så kommunistene forsterket denne delen av fronten med det de kunne mønstre av reserver.

Hitler utsatte angrepet i flere måneder i påvente av at den nye stridsvognen, Panther, skulle være klar til innsats i et tilstrekkelig antall. Sovjets produksjon av stridsvogner

og artilleri var nå større enn Tysklands, kanskje så mye som det dobbelte av den tyske siden de hadde fått fabrikkene som var flyttet til Asia til å jobbe for fullt, så nølingen ga Sovjet en økt, relativ fordel i antall stridsvogner og kanoner. Disse månedene med tysk nøling gjorde det også mulig for kommunistene å legge ut flere miner, bygge opp lagre med ammunisjon og mat, lage flere og bedre forsvarslinjer, forsterke og lage nye veier og broer, forberede og trene soldatene på det som ville komme, samt bygge en ny jernbanelinje fram til og inn i bulken. Kort sagt, forberede egne styrker på det som ville komme med hensyn til stillingsforberedelser, logistikk, øvelse, lokalkunnskap og utstyr. Det at man fikk så lang tid til forberedelsene styrket også tilliten til egne ledere og egne evner. Man visste hva som ble forlangt av en hvis det eller det skjedde, hvem som var naboene, hvor neste stilling var, osv.

Enkelte omtaler slaget om Kursk som en tysk seier. Spesielt etter at Tyskland ble medlem av NATO eller egentlig allerede etter at President Truman fant ut at Sovjet var den nye fienden, har dette vært en vanlig oppfatning. Det er også enkelte som i det største gravalvor aksepterer de tyske tallene over de sovjetiske tap i øst, som begrunnelse for å si at det var en tysk seier, men ikke aksepterer de tyske tall når det gjelder de allierte tapene i vest. Tror de at nazistene har skiftet skinn og sinn på veien fra øst til vest?

For det første var den tyske verifiseringen av de sovjetiske tapene slepphendt, for å si det mildt, for tyske ledere var interessert i å komme i best mulig lys hos Hitler og derved var interessen for de korrekte tallene heller minimal. Verst var kanskje Luftwaffe, som ikke bare var slepphendt, men også tillot at lederne ble gitt de underordnedes luftseire som sine egne i tillegg. På den måten ble summene heller enorme. Tyskland mente f.eks. at britene høsten 1940 hadde mistet 3 058 fly, men det reelle tallet var 915.

Tyskerne var heller ikke villige til eller evnet ikke å registrere alle egne tap, dette skyltes bl.a. at de ikke registrerte en stridsvogn for tapt hvis den ble slått ut, bare hvis den overhodet ikke kunne repareres. Tapene som deres partnere, som Romania, Ungarn, Bulgaria og Italia hadde, ble heller ikke regnet med. Tyskland forsto heller ikke at Sovjet nå hadde fått en enorm produksjonskapasitet på den andre siden av Uralfjellene, hvilket ga Sovjetunionen den nødvendige reserven av stridsvogner og artilleri.

På den sovjetiske siden ble det utbetalt bonuser til den enkelte soldaten etter hvor mange fly eller stridsvogner, som man slo ut. Derfor var kravene til bevis heller strenge enn slepphendte, men begge parter gjorde den feilen at de feilbedømte motstanderens styrke både med hensyn til stridsevne, antall soldater og utstyr.

Når Hitler mistet tiltroen til sine generaler utover i krigen, så var kanskje de oppjusterte fiendtlige tapstallene og nedjusterte egne tapstall en av årsakene? For den tyske generalen Manstein ba, etter å ha lidd nederlag i verdens hittil største panserslag, om å få fortsette offensiven med nye styrker under et møte med Hitler. Begrunnelsen var at han mente Sovjet var i ferd med å tape, fordi de hadde brukt sine siste reserver. Han fikk både nye stridsvogner og lov til å fortsette. Snart deretter var Mansteins nye og gamle styrker på full retrett. At de tyske generalene tidligere hadde ønsket å gå til angrep ved Kursk, til tross for at de kunne observere en enorm oppbygging av forsvarsverker og utplassering av store styrker, både inne i bulken og

som reserver utenfor, samt at de valgte å satse så tungt på en stridsvogn, som ikke var ferdig med barnesykdommene, Panther, må bare komme i tillegg, som begrunnelser for Hitlers mistro til dem. At mannskapene på de nye vognene var nykommere i stridsvogn faget og hadde hatt liten trening med den nye vognen, er noe man heller ikke kan se bort fra.

Hitler og pansergeneralen Guderian var usikre på om angrepet ved Kursk var riktig, men flertallet av Hitlers generaler var for. De tyske generalene ville ha en ny omringning av betydelige sovjetiske styrker, dermed neglisjerte de alle de fordelene deres egne styrker hadde i form av bedre taktikk og bedre vogner, for så å presse vognene inn mot verdens sterkeste forsvarslinjer, igjennom tallrike minefelt, mot mange godt plasserte, nedgravde og dyktig kamuflerte kanoner samt stridsvogner. De oppga den manøværkrigen, som de tyske soldatene hadde vist seg å mestre, for å kaste mesteparten av sine stridsvogner inn i ett slag med få andre muligheter enn det å stange seg igjennom forsvarslinje etter forsvarslinje. Dette ga forsvarerne alle fordeler og de hadde forberedt seg godt med store reserver av soldater, kanoner, miner og stridsvogner. Tyskerne var blinde for forsvarernes forberedelser eller rettere, de ignorerte dem og tok de som et bevis for at gevinsten ville bli enorm, hvis/når de lyktes.

De forfattere, som skriver om dette slaget og de virkninger det hadde, glemmer å ta opp til vurdering det faktum at tyskerne etter slaget var tvunget til å forlate slagmarken og deretter andre store områder til dels forholdsvis raskt. Dette betød at de IKKE fikk med seg mange av sine skadde tunge stridsvogner og annet tungt utstyr, fordi en Tiger stridsvogn på 55 tonn krevde en annen Tiger til å taue seg, hvis den hadde framdriftsproblemer, og de hadde ikke mange operative Tigre igjen, som de kunne bruke som slepevogner. Hvordan de fikk flyttet på en skadd selvdreven kanon av typen Ferdinand med sine 68 tonn, har jeg ingen anelse om. Antagelig måtte de bruke to Tiger vogner. En annen Ferdinand ville neppe være i stand til å trekke den alene, pga. motorenes dårlige ytelse (dårligere ytelse enn hos en Tiger). En Panther med sine 46 tonn var heller ingen sylfide, den veidde 20 tonn mer enn en Panzer IV. Det har blitt påstått at flere Panther vogner gikk tapt som en følge av mekaniske problemer enn pga. fiendens inngripen. Alternativet var selvsagt jernbanen for skadde vogner, men da måtte stridsvognene først bli tauet ditt av stridsvogner, som man gjerne ville bruke mot sovjetiske angrep, gjennom en slagmark med utallige skyttergraver, elver, minefelt og kratre, så måtte enkelte typer av vogner eventuelt få byttet belter og fjernet ytre løpehjul pga. sin bredde, for å kunne bli transportert på jernbanen. Dessuten var selvsagt jernbanen et opplagt mål både for sovjetiske partisaner, fly og kavaleriavdelinger. Jeg kan levende forestille meg at togene nær fronten ville ha store kapasitetsproblemer umiddelbart etter dette tapte slaget. Så under tilbaketrekingen og bruk av jernbanen til denne, forelå følgende prioriteringsvalg: Sårede, utstyr, verksteder, tyngre skyts, stridsvogner, forsyninger, etc.

Tyskerne var dyktige på dette med å berge stridsvogner og klarte å få sendt tilbake til fabrikk halvparten av de selvdrevne kanonene av typen Ferdinand for reparasjon og ombygging. De resterende 50% av Ferdinand vognene gikk tapt.

Pantheren oppnådd følgende resultater. 200 vogner ble levert ved Kursk før angrepet 5/7. Åtte vogner ble brukt i staben, de resterende ble fordelt på to bataljoner. 10. juli

var bare 10 vogner klare til innsats. Førte var reparert og på vei tilbake til styrkene. 23 var fullstendig ødelagt av fiendtlig ild. To hadde brent opp før de kom opp til fronten. 56 vogner ventet på reparasjon og 44 hadde mekaniske problemer. De resterende 25 vognene var etterlatt på slagmarken og ventet på berging og reparasjon.

20. juli var 41 vogner klare til innsats, omtrent 90 vogner var til reparasjon, tjue vogner var sendt tilbake til fabrikkene i Tyskland for mer omfattende reparasjoner, 58 vogner var avskrevet som tapt. Regnestykket stemmer bare hvis vi regner med at det har kommet noen nye vogner fra Tyskland.

Det som skjedde under det største stridsvognslaget, som fant sted ved den lille landsbyen Prokhorovka, kan ikke ha vært gunstig for de tunge tyske vognene. For de sovjetiske vognene klarte å komme inn på kloss hold på de tyngre tyske vognene ved slagets start og i løpet av slaget ble slagmarken i sterkere og sterkere grad dekket av røyk fra ødelagte vogner, styrtede fly og brennende vegetasjon. Dermed ble stridsavstandene korte under mer eller mindre under hele slaget og kanoner med kaliber på 75 mm eller mer kunne slå igjennom de tyngste vognene fra alle kanter. Så de tunge vognene mistet sin viktigste fordel ved at skuddholdene ble på 500 meter eller mindre.

Etter slaget fikk Sovjet tilgang til en rekke av sine egne og fiendens ødelagte vogner, som de kunne reparere og bruke på nytt. Som en tommelfinger regel kan en si, at en skadd stridsvogn bør være fullstendig utbrent eller sprengt for ikke å kunne brukes, helt eller delvis. Så vogner med bare skadd eller ødelagt drivverk var gull verdt, for de som igjen var i kontroll over slagmarken. Normalt ville mer enn halvparten av de skadde vognene på en slagmark kunne repareres. Regn også med at et stort antall tyske vogner, som ikke hadde blitt ødelagt under deres offensiv, ble etterlatt under de retrettene som fulgte. Tyskerne hadde store problemer med levetiden på motorene og drivverket til Tiger og Panther, spesielt Panther og spesielt i de første modellene. Et problem som ikke ble mindre når mannskapene var uøvde og Panther vognene ble i første rekke gitt til nye divisjoner og derved til dels til lite øvde avdelinger.

Enkelte kilder hevder at Tyskland mistet to tredjedeler av sine stridsvogner i løpet av de sovjetiske offensivene i 1943. Tallene over tapene er for juli 645 stridsvogner og 207 stormkanoner, august 572 stridsvogner og 143 stormkanoner og i oktober hadde Tyskland mistet totalt 2 500 stridsvogner. Det vi vet sikkert, er at av nitti Ferdinand stormkanoner, ble halvparten ødelagt fullstendig eller hærtatt og at resten ble sendt tilbake til fabrikkene for reparasjon og ombygging. Til tross for at enkelte priste disse vognene opp i skyene, valgte man ikke å fortsette produksjonen av de.

Nå begynte Tyskland også for alvor å savne andre kjøretøy og artilleri, hvilket medførte at en hard hendt prioritering måtte finne sted for å berge det som berges kunne. Så vil du bruke fem eller tre av dine tyngste halvbelte vogner, Sd.Kfz.9, på 15 tonn for å berge en Tiger eller en Panther, som kanskje kan repareres, eller vil du berge fem eller tre tunge kanoner med tilhørende ammunisjon? Hva enn du svarer, så er faktumet det, at både Tigre, Panther og kanoner ble etterlatt i et stort antall i tiden som fulgte under de sovjetiske motoffensivene. At stridsvognene ble etterlatt, kan jo også skyldes det faktum at man hadde relativt få av disse store trekkvognene samt at disse også hadde en tendens til å bryte sammen.

Kommunistene var spesielt opptatt av å ta i bruk Panzer III vognene og hva de kunne

finne av deler til disse. Dette skyldes at russerne, som tyskerne, bygde disse om til selvdrevne kanoner. Et stort antall slike vogner ble bygd om etter slaget ved Stalingrad ved at en sovjetisk 76,2 mm kanon ble plassert i skroget. De andre tyske vognene var man ikke så opptatt av, først og fremst fordi de gikk så lett i stykker, men også fordi deres egne soldater hadde en lei tendens til å skyte først når de så en fiendtlig vogn, før de sjekket nasjonalitetsmerkene. Noe de for øvrig hadde til felles med motparten. Panzer III vognene ble bygd om så fullstendig at de ikke lengre ble oppfattet som tyske av russerne.

Hva var så resultatet av Kursk på litt lengre sikt? Det er den beste måten å bedømme hvem som seiret og hvem som tapte.

Dette var den første større offensiven, hvor Sovjet slo Tyskland om sommeren. Dette var det eneste tidspunktet under krigen, hvor de tyske panserstyrkene hadde et klart teknologisk forsprang på sine motstandere, siden verken T-34/85 eller JS vogner var tilgjengelige for de sovjetiske styrkene på dette tidspunktet. Men pga. den lite gjennomtenkte måten de tyske stridsvognene ble brukt på og det faktum at mange av vognene fortsatt led under barnesykdommer, resulterte den tyske offensiven i et sviende tap.

Tyskland var etter dette ikke i stand til å gjennomføre en større vellykket offensiv på noen slagmark i øst. Fra da av var takten på slagmarkene i øst slik: Sovjetisk offensiv, pause for å bringe opp forsyninger, nye styrker og reparere infrastrukturen, så en ny, stor sovjetisk offensiv, osv., osv.

Det mest overraskende er at flertallet av de sovjetiske offensivene kom overraskende på tyskerne både med hensyn til tidspunkt, styrke, sted og retning. Dårlig tysk etterretning både fra luften og fra bakken må ta skylda for dette. Jeg velger å tro at kommunistene i tillegg hadde snudd mange av de spionene som tyskerne hadde i øst. Hendelser under og etter andre verdenskrig vitner om at dette kan ha vært tilfelle. For de tyske spionene ble i mange tilfelle overtatt av USA etter krigen og mye av innhentet informasjon fra dem var feil. Nye spioner i amerikansk tjeneste gikk i alt for mange tilfeller rett i kommunistenes armer etter at de kom over på den andre siden.

Den påfølgende sovjetiske offensiven etter Kursk resulterte i at store deler av Ukraina med sitt rike jordbruksland og store befolkning ble befrikket, i den grad man kan kalle det å komme under kommunist styre igjen for en befrielse. Offensiven varte ut 1943 og resulterte i en bred sovjetisk framgang fra litt nord for Moskva ned til Svartehavet.

Så store var de tyske tapene, spesielt i panserstyrkene, at de ikke klarte å fjerne de mange små brohodene, som Sovjet etablerte på vestsiden av Dnjepr i september, brohoder som de senere utvidet slik at de sovjetiske styrkene senere kunne fortsette marsjen vestover. Man må heller ikke utelukkende se på de tyske tapene, men også ta med tapene til Tysklands allierte. Disse var store, fordi de var så dårlig utstyrt med panservern.

Etter sommerens og høstens mange tyske nederlag kunne sovjetiske fly igjen nå Tyskland og rumenske oljefelt på sine bombetokter. Store kullgruver og andre råvarekilder, som mangan, var igjen under sovjetisk kontroll sammen med en stor befolkning.

Den vanlige sovjet borger hadde hatt to til tre år med militærtjeneste og mange av de hadde fått opplæring på stridsvogn. Dermed ga gjenerobringen av Ukraina Sovjetunionen mange erfarne soldater, soldater med et voldsomt hat til tyskerne etter to år med utsulting og mishandling. Men industrien i Ukraina var ødelagt. På den andre siden var store deler av den sovjetiske industrien nå utenfor de tyske flyenes rekkevidde.

Etter den sovjetiske overgangen av Dnjepr og sikringen av denne elvens vest bredde og sørligste del, samt avskjæringen over land av de tyske styrkene på Krim, stoppet de sovjetiske styrkene opp for å reetablere kommunikasjonslinjer og bringe fram erstatningsmannskaper, nytt utstyr og nye forsyninger. Tyskland prøvde også å få orden på sine styrker og å etablere nye forsvarslinjer.

Samtidig økte uroen hos lederne i Romania, Bulgaria og Ungarn. Noen bistand fra Tyrkia til Tyskland var nå utelukket.

En annen måte å finne ut hvem som vant, er å vurdere tapstallene, hvilket ikke er tilgjengelige fra sovjetisk side og de av aksemaktens tapstall, som enkelte opererer med, er heller ikke troverdige, så vi får heller se på hvordan styrkeforholdet mellom de to partene endret seg i 1943:

Ved Stalingrad hadde Aksemaktene og Sovjetunionen omtrent like store styrker på begge sider av fronten. Rundt en million mann på hver side.

Ved Kursk hadde Sovjet 1 300 000 mann mot 900 000.

Ved kryssingen av Dnjepr tre måneder etter Kursk hadde Sovjet 2 600 000 mann mot 1 200 000.

Forholdstallene når det gjelder artilleri og stridsvogner er langt sterkere og økende i sovjetisk favør etter hvert som vi nærmer oss september. Dette skyldes at Tyskland måtte sende forsterkninger til Italia, aksemakt tapene, hjelp til Sovjet fra USA, at sovjetisk industri nå produserte dobbelt så mange stridsvogner som tyskerne og at det var Sovjet som fra nå av overtok slagmarkene og kunne reparere og ta i bruk etterlatte vogner og annet utstyr.

Forholdstallene viser mer enn noe annet, at Kursk var meget langt fra å være en tysk seier, snarere at det hadde vært et katastrofalt tap, industrielt, militært, i stridsmoral og politisk. Ett aksemakt tap i antall soldater og materiell som langt overgikk Stalingrad, selv om ingen større omringning av tyske styrker fant sted.

Så den tyske beslutningen om å angripe mot Kursk var fatal for den tyske hæren generelt og for panserstyrkene spesielt, både fordi de tapte slaget, men også fordi levetiden på tyske motorer var langt mindre enn for de sovjetiske og nå måtte de tyske stridsvognene være i bruk nærmest kontinuerlig. Dermed var dette nederlaget med på å sikre at den sovjetiske hæren nådde Berlin før amerikanerne. Den politiske utviklingen i store deler av Europa etter andre verdenskrig ble på mange måter bestemt av dette slaget.

For å gi ytterligere bevis la oss se på de *tyske* påstandene:

1. *Luftwaffe påstod at mesteparten av de tilgjengelige sovjetiske flyene hadde*

gått tapt.

De tyske bakkestyrkene mente at sovjetiske fly kontrollerte luftrommet.

2. *General Manstein mente, etter at aksemaktenes styrker hadde blitt stoppet, at offensivene måtte få fortsette, fordi kommunistene hadde brukt opp alle sine reserver.* Han fikk noen nye enheter for å fortsette offensiven.
Bare noen dager deretter var hans styrker på full retrett. Det rare er at han også etter krigen hevdet det samme.
3. *Panserjagere av typen Ferdinand ødela 500 sovjetiske stridsvogner.*
90 slike panserjagere deltok i slaget. Ifølge general Guderian var de en fiasko, halvparten av de gikk fullstendig tapt og alle de resterende ble skadet og derpå fraktet til fabrikken i Tyskland for reparasjon og ombygging. Tyskland produserte ingen nye slike vogner, hvilket de sikkert hadde gjort hvis de var så vellykkede. Tallet er egentlig helt absurd og vitner igjen om stor tysk overdrivelse. Kravet om ombygging, de fikk maskingevær til selvforsvar, vitner også om at vognene ikke var egnet til de oppgavene de fikk.
4. *De sovjetiske tapene var langt større enn de tyske.*
Hendelsene som fulgte etterpå tilsier ikke dette. Ved de etterfølgende kamper i Ukraina hadde den sovjetiske overlegenheten i stridsvogner, artilleri og soldater vokst merkbart i forhold til hva den var ved slaget om Kursk. Overføringen av styrker til Italia er ikke en god nok forklaring på dette, spesielt siden stridsvognene ikke ble overført. Divisjonene, som forsvant til Italia, fikk nye vogner i Tyskland.

Moderne historikere snakker om at Sovjetunionen jevnlig tapte 3 til 7 ganger så mange soldater og stridsvogner som aksemaktene under stridene på østfronten. Hvordan kan dette være sant? Om lag 75% av aksemaktenes styrker slåss på østfronten. Befolkningen i de landene som kjempet på aksemaktenes side, Tyskland, Italia, Romania, Bulgaria, Østerrike, og Finland, var samlet større enn Sovjetunionens. Tysklands produksjon av stridsvogner under krigen var litt under halvparten av Sovjets, 46.400 mot 98.600. Når krigen sluttet hadde Sovjet rundt 25.000 stridsvogner, Tyskland ingen. Det var Tyskland som måtte tvangs rekruttere folk i alle aldre og begge kjønn til forsvaret.

5. *Alt i alt endte dette uavgjort eller det var egentlig en tysk seier.*
Men hvorfor stakk da Sovjetunionen stakk av med alle gevinstene? Gevinster som gjenvinning av et stort landområde med en stor befolkning, sjeldne mineraler, rike kullgruver, fjerning av trusselen fra lufta mot egen industri, erobring av enorme slagfelt hvor man kunne gjenvinne og reparere eget og fiendtlig utstyr. Strategisk bedring av situasjonen ved at aksemaktenes industrier og oljefelt nå kunne nåes fra lufta. Politisk et godt utgangspunkt for å framtvinge et brudd i samarbeidet mellom aksemaktene og forhindre at Tyrkia ble en aksemakt. Bedre sikring av tilførselsveiene som alliert materiell og annen bistand brukte fra havnene i Persia og transportene fra egne oljefelt. Klar forverring av stridsmoralen til aksemaktenes styrker. Avskjæring over land av styrkene på Krim halvøya.

Uheldigvis for de sovjetiske styrkene kom de nå for første gang i kamp mot partisaner. Ukrainske nasjonalister likte både Sovjetunionen og Tyskland like lite og var snart i kamp mot begge nasjoner.

Men selv de tyske generalene måtte etter blodbadet ved Kursk innrømme at kommunistene hadde lært krigskunsten. En innrømmelse som de burde ha kommet til før, for operasjonen mot Kursk var preget av langt flere tyske feil enn av sovjetiske. Det tyske angrepet var rettet mot feil sted, de brukte nye vogner før de var uttestet og mannskapene på de opplært, de tok ikke hensyn til etterretningsrapportene om sovjetiske forberedelser og de brukte feil taktikk. Hele situasjonen og kamphandlingene ble mer eller mindre styrt av de sovjetiske generalene og ikke av de tyske. Hvilket gjenspeilte seg i den manglende nervøsiteten, som de sovjetiske lederne på toppen viste. De fryktet ikke at tyskerne ville klare å gjennomføre angrepet og de fikk rett. De brukte hele tiden akkurat nok styrker til at tyskernes framrykking ble bremsed ned og slik at tapene deres ble store. Derved brukte kommunistene så lite av egne reserver at de kunne komme med en egen stor offensiv når tyskerne var stoppet for godt.

Etter fiaskoen ved Kursk kunne de tyske soldatene bare bremse de sovjetiske framrykningene, fram til lange og ødelagte forsyningsveier tvang kommunistene til å stoppe. Den tyske soldaten slåss i håp om at Hitlers mirakelvåpen ville virke og fordi han visste at det barbariet, som de selv og deres kamerater hadde utvist, ville medføre en voldsom hevn fra de sovjetiske soldatene både mot dem selv og mot sivilbefolkningen i Tyskland.

SLÅ TIL MOT KROKODILLENS MYKE BUK.

Det var slik Churchill begrunnet angrepet på Italia i 1943 – 45 og marsjen oppover langs støvelen ovenfor Stalin. Han mente at et slikt angrep ville gi de allierte mange fordeler og at angrepet ville skje på et for tyskerne ugunstig sted.

De vest-allierte hadde på dette tidspunktet en stor overvekt av fly, sjøstridskrefter og stridsvogner, som de kunne sette inn mot tyskerne. Det er imidlertid få land som er bedre egnet for forsvarsstrid i lengderetningen enn Italia. Landet har en lang fjellkjede i hele lengderetningen og utallige større og mindre høydedrag som går på tvers. Så hvorfor da starte nederst på støvelen? De allierte ga på denne måten slipp på alle sine fortrinn ved å velge en slagmark, som var uegnet for stridsvogner, hvor naturen og bebyggelsen ga rikelig med gjemmesteder og godt skjul mot fly, og hvor forsvareren hadde alle fordeler pga. terrenget.

Italienske landsbyer var ofte plassert på dominerende steder, husene var solide konstruksjoner i stein med tykke vegger og kjellere, gatene var trange og kronglete. For å kunne innta en slik landsby måtte infanteriet innta rom for rom, bygning for bygning. Hvis landsbyen ble utsatt for kraftig beskytning eller bombing, så gjorde ruinene og grushaugene den ofte vanskeligere å besette.

De to øyene Sardinia og Korsika ble tatt av de allierte allerede i september 1943 til en meget liten alliert kostnad. Dette tvang fram en tysk forsterkning av både Italia og Sør-Frankrike. En storstilt utbygging av flyplasser på disse to øyene ga de allierte bombeflyene et godt utgangspunkt for bombing av tyske styrker og industri både i

Italia, Frankrike, Tyskland, Tsjekkoslovakia og Østerrike, samt økte muligheter til å forsyne den jugoslaviske, den italienske og den franske geriljaen med våpen og ammunisjon. Korsika ble omtalt som et stort hangarskip etter erobringen og utbyggingen av mer enn tretti flyplasser på øya. Naturligvis ga dette også gode utgangspunkter for allierte landsettinger på hele den italienske vestkysten og sør i Frankrike. Invasjonen i Sør-Frankrike kom ikke før i august 1944. Så denne strategiske muligheten ble ikke brukt i et helt år. Takket være erobringen av Korsika ble Nord-Italias strategiske betydning kraftig redusert.

Det som berget de vest-allierte styrkene i Europa var invasjonen av Syd-Frankrike to måneder etter invasjonen av Normandie. Denne erobringen ga dem gode havner med en stor kapasitet, som tyskerne ikke rakk å ødelegge, samtidig som det her var et velegnet terreng for bruk av stridsvogner langt innover i Frankrike. Takket være havnene i sør kunne invasjonstyrkene i Frankrike forsynes effektivt og størrelsen på styrkene utvides, i tillegg til at et nytt operasjonsområde trakk aksemakt tropper bort fra de andre frontene. Det som forundrer, er at de ikke foretok denne invasjonen tidligere og at de ikke fortsatte offensiven fra Syd-Frankrike inn i Nord-Italia for på denne måten å avskjære de tyske styrkene i Italia eller tvinge dem til en rask og vanskelig retrett. En slik framrykking hadde også gitt dem flere muligheter til angrep direkte mot Tyskland og Østerrike både over land og fra lufta.

Men, nei, stridene i Italia fortsatt helt fram til slutten av andre verdenskrig og de allierte måtte hakke seg gjennom den ene tyske forsvarslinjen etter den andre med store tap og liten vinning som resultat. De trakk aldri den konklusjonen at dette ikke var en myk buk, snarere ett ruglete panser. Hadde de gitt opp tanken om en myk buk og innsett at de italienske fjellene spiste deres soldater, som tyske propagandategninger framstilte det, kunne de ha overført deler av styrkene til andre for dem mer fordelaktige områder.

LANDGANGEN VIL SKJE NÆR CALAIS.

De vest-alliertes angrep på Europa ville skje nær Calais. Det var tyskernes antagelse, for dette var nær Paris, Rhinen, samt Ruhr og på rett side av Seinen. Troen ble også understøttet av opplysningene fra tyske etterretningsagenter i Storbritannia. Det tyskerne ikke visste var at samtlige av de tyske agentene i Storbritannia var kontrollert av britene. Så sterk var denne overbevisningen, at når angrepet kom i Normandie, ble de tyske enhetene øst for Seinen ikke frigjort for et motangrep etter landgangene i Normandie.

Dette var utvilsomt et av krigens mest vellykkede dobbeltspill, til tross for at landgangen aldri kom ved Calais og andre feilmeldinger, mistet tyskerne aldri troen på sine agenter i Storbritannia. Noe av det siste, som den tyske ledelsen gjorde, var å gi en av disse en av Tysklands høyeste utmerkelser. De fant aldri ut at han hadde lurt dem trill rundt under hele krigen.

ZIMMERIT.

Det var bare Tyskland, som tok i bruk magnetiske ladninger mot pansrede kjøretøy

under andre verdenskrig. Dette var ladninger, som ble plassert på kjøretøyene av soldater og ikke skutt mot vognene. De ble holdt fast på kjøretøyene til de eksploderte ved hjelp av magneter. Siden tyskerne var alene om å produsere og bruke denne formen for miner, hvorfor dekket de da til nye og gamle stridsvogner med zimmerit pasta?

Dette var en antimagnetisk pasta, som ble smurt over hele vognen i et tykt lag og den økte vekten på en stridsvogn med om lag to tonn.

Pastaen måtte herdes i flere dager, så produksjonen av stridsvogner ble forsinket, og vognene ble tyngre. Så tyskerne tok forholdsregler i stor stil mot et våpen som ikke eksisterte på den allierte siden. Det har også blitt hevdet at stoffet tok lett fyr og derved tvang mannskapet til å forlate stridsvognen.

Pastaen besto av: 40% barium sulfat, 25% polyvinyl, 15% fargestoff (pigment), 10% sinkulfid og 10% sagflis.

PANSER MOT PANSER.

Ifølge amerikansk doktrine skulle IKKE amerikanske stridsvogner slåss mot stridsvogner. De fikk dermed ikke utlevert den beste panserbrytende ammunisjonen eller de beste kanonene, som var tilgjengelig. Disse var forbeholdt artilleriet. Mye av kritikken vedrørende den amerikanske Sherman stridsvognen var tuftet nettopp på dens manglende evne til å slå ut motstanderens stridsvogner. Hadde Sherman stridsvognene fått en slik ammunisjon og de tilhørende kanoner fra start, hadde kanskje vognen fått et noe bedre rykte?

SJØSETTING LENGRE UT.

Både briter og amerikanere brukte amfibiske stridsvogner både under D-dagen og ved tidligere landsettinger. Under D-dagen ble det brukt Sherman vogner med høye skjørt laget av en presenning forsterket med stålspiler og tuber, som ble fylt med luft, enten fra en kompressor eller gassflasker. Skjørtet var festet i nedre kant til den øverste kanten på stridsvognskroget. En mer treffende beskrivelse er tretti tonn stål i bunnen av en presenningsbøtte. Stridsvognene var i tillegg utstyrt med propeller og ror. Styringen ble gjort av vognkommandøren i tårnet.

Men uvisst av hvilken grunn ble en stor andel av de amerikanske vognene sjø satt langt fra stranden under D-dagen, lengre ut enn det som marinen hadde anbefalt og som planleggingen tilsa. Disse vognene sank da forholdsvis raskt fordi bølgehøyden så langt ute var for stor, slik at bølgene slo over presenningskanten og fylte bøtta med mer vann enn det pumpene kunne løfte bort.

Naturlig nok var det ingen som i ettertid påtok seg ansvaret for denne beslutningen.

Dette medførte at de amerikanske infanteristene på stranden hadde liten eller ingen beskyttelse eller pansret hjelp til å nedkjempe den tyske motstanden, dette ga igjen amerikanerne store tap.

KUNSTIGE HAVNER.

Dette var Churchills ide, eller egentlig en ide promotert av Churchill siden første verdenskrig, de ble kalt Mulberry Harbours. Man skulle lage kunstige havner for lossing av utstyr og soldater etter landgangen på D-dagen. Dette fordi man ikke trodde man ville klare å erobre en havn uskadd og fordi man ikke hadde nok med landgangsbåter, men måtte bruke vanlige fartøyer i tillegg for å forsyne og utvide invasjonsstyrkene. Man skulle lage to havner, en for britiske og kanadiske styrker, Arromanches Mulberry ved Gold Beach, og en for amerikanerne, Omaha Mulberry.

Den store forskjellen mellom flo og fjære ved Normandie, rundt 6 meter, krevde en genial og kompleks konstruksjon bestående av flere deler. I tillegg kom problemene knyttet til det at delene enkelt måtte kunne fraktes over Kanalen og settes sammen forholdsvis raskt. Arbeidsmengden, som det hele krevde i form av produksjon av alle delene, transport og flytting til Frankrike av de ferdige elementene, var meget stor og en rekke britiske bedrifter ble engasjert i produksjonen over hele Storbritannia.

Derved ble store ressurser over hele Storbritannia bundet opp i konstruksjonen av alle delene. Disse besto både av bølgebrytere, gamle skip som ble senket utenfor havnene, flyttende betongkasser av enorme dimensjoner som utgjorde havnene, samt forskjellige former for broer som bandt det hele sammen og ga adgang til stranden. Betongkassene gjorde tjeneste både som kaier, bølgebrytere og som fundamenter for antiluftskyts. Det hele ble enten forankret eller senket ned på havbunnen.

Ulempen med broene, som gikk ut til kaiene fra stranden og mellom elementene, var at de var så smale at bredden bare ga plass til et kjøretøy av gangen. Derved hadde man problemer hvis et kjøretøy stoppet pga. feil eller fordi en bro ble skadet. Det var selvsagt også begrensende at trafikken bare kunne kjøre i en retning av gangen.

Tretten dager etter invasjonen og før kaiene hadde kommet ordentlig i gang, kom den første stormen i kanalen. Dermed ble Omaha havnen ødelagt. Amerikanerne valgte da å ikke reparere havnen, men overførte det de hadde av uskadde deler til den delvis skadde britiske havnen for å få denne i stand.

Amerikanerne var nå tvunget til å bruke andre løsninger. For å kunne bruke strendene effektivt også med andre fartøyer enn landgangsbåter, ble følgende metoder brukt på de to amerikanske strendene:

- A) De vanlige lastebåtene seilte inn ved flo sjø. Siden differansen mellom flo og fjære i kanalen kan være hele seks meter, sto båtene på tørt land ved fjære sjø og bilene kunne kjøre direkte ut til båtene og hente lasten.
- B) For å bedre framkommeligheten for lastebilene ble nett av stål lagt ut på stranden og havbunnen, slik at bilene ikke sank ned i sanden.
- C) Amfibiske lastebiler, DUKW, og mindre landgangsbåter seilte ut til fartøyene ved flo sjø og hentet last. De brakte lasten så inn til stranden eller lengre inn i landet ved å kjøre på vei.

Så med en gang det meste av restene fra den ødelagte kunstige havnen på Omaha stranden var fjernet, så økte mengden med gods radikalt over de amerikanske posisjonene. De to små havnene Isigny og Grandcamps lå mellom de to amerikanske strendene og var i liten grad ødelagt av tyskerne og amerikanerne tok de raskt i bruk i tillegg.

Hadde ikke amerikanerne vist så stor oppfinnsomhet og dyktighet etter stormen, både i det å få stand de to små havnene og å gjøre strendene klare for mottak av vanlige fartøyer, hadde man bare fått i land noe over en tredjedel av det man nå klarte. Da kunne landgangen i Normandie ha blitt en alliert tragedie og et alvorlig nederlag. Derved ville Hitler ha fått rett i sin spådom om at en god storm ville være nok til å stoppe de allierte. At man valgte å lage kunstige havner kan ikke ha skjedd ut fra dårlige erfaringer fra bruken av alternativet, den amerikanske metoden hadde blitt brukt tidligere og hadde virket hver gang. Kunstige havner ble derfor ikke forsøkt brukt verken i Stillehavet eller Middelhavet.

I sum ga den amerikanske måten en langt mer effektiv og fleksibel håndtering av lossingen enn ved den kunstige havnen. Kostnadene og tidstapene var også minimale kontra Mulberry løsningen. Som tabellen under viser, økte fordelene med den amerikanske løsningen for hver måned.

Gjennomsnittlige antall tonn pr. strand og havn:

Havn/Strand	D+30	D+60
Mulberry	6.750	6.750
Omaha	1.200	10.000
Isigny	500	1.300
Grandcamps	500	900
Utah	8.000	6.000
Totalt over strendene	9.200	16.000
Totalt, amerikansk side	10.200	18.200

Jeg har ikke klart å finne at noen har valgt å bruke kunstige havner under en landsetting senere. Det hele var et uheldig valg av løsninger, for anstrengelsene og ressursene skulle heller ha vært brukt på landgangsbåter og amfibiske stridsvogner, begge deler var det mangel på under selve D-dagen.

Senere kom invasjonen i Sør-Frankrike, som ga en rekke fullt brukbare havner, av hvilke Marseilles var den viktigste og den mest effektive havnen på kontinental Europa for de allierte. Langt mer utstyr og forsyninger ble losset i denne havnen enn i noen annen havn, Antwerpen inkludert. Så resultatet av den tyske offensiven gjennom Ardennene hadde antagelig ikke vært så virkningsfull, som tyskerne trodde den ville bli, selv om de hadde klart å okkupere eller ødelegge havnen i Antwerpen.

Det hadde selvfølgelig vært en bedre løsning å ha foretatt landgangen i Sør-Frankrike tidligere enn i slutten av august 1944. En slik landsetting hadde truet både de tyske avdelingene i Nord-Frankrike og i Italia og dermed svekket de. I Sør-Frankrike var det åpne landskapet langt bedre egnet til mekanisert krigføring, enn det som var tilfellet i Normandie og spesielt i Italia. I Sør-Frankrike var det heller ingen befestede strender på samme måte som i Normandie og de tyske styrkene der var dårlig utrustet, så tapene under landsettingen var minimale.

PLUTO.

Dette er en forkortelse og står for «PipeLines Under the Ocean». Det var en samling med oljeledninger som ble lagt under den Engelske Kanalen fram til invasjonstrendene for å lettere transportere fram drivmidler til styrkene. Ledningene var særdeles ineffektive og fra juni til oktober var det kun 0,16% av drivmidlene til styrkene, som kom fram gjennom ledningene. Andelen økte noe etter hvert, som det ble lagt flere ledninger over kanalen, men oversteg aldri 8%. Så ledningene var uten betydning på det tidspunktet hvor mengden med forsyninger var en kritisk suksess faktor og senere ble de bare en mindre bidragsyter til løsningen på de alliertes forsyningsproblemer.

GÖRING BEHOLDT JOBBEN.

Det ble ganske tidlig klart for den tyske ledelsen, også for Hitler, at Göring var en korrumpert morfinist, som var mer opptatt av å gå på jakt, samle sammen verdier og kunst samt spise godt, enn det å lede flyvåpenet og det store industrikonsernet, som han hadde kontrollen over.

Det var første i krigens to siste uker at Hitler fratok ham jobben. Da var Hitlers begrunnelse ikke hans dårlige ledelse, men det at han hadde handlet mot Hitlers vilje ved å forsøke å ta over ledelsen av Tyskland. Dette var forræderi mot Hitler og derfor langt mer alvorlig enn hans flerårige, dårlige ledelse av Luftwaffe, alle korrupsjonene, hans gjentatte løgner om at Luftwaffe skulle forhindre all bombing av Tyskland, at de kunne forsyne 6. arme ved Stalingrad samt styrkene i Afrika og mangelfulle ledelse av viktige deler av den tyske industrien.

BRITISKE STRIDSVOGNER.

De britisk produserte stridsvogner var uten unntak gjennom hele krigen laget uten skrånende panser og med en for svak kanon. De første årene var de også preget av dårlig mekanikk, slik at de brøt sammen ved første og beste anledning. Disse dårlige erfaringene medførte at den britiske hæren valgte å teste ut protypene i lang tid før de bestemte seg for å begynne å masseprodusere modellene. Så når vognene kom i bruk, var de teknologisk på etterskudd, fordi uttestingen hadde tatt så lang tid.

Mangelen på skrånet panser gjorde at fiendtlige skudd hadde lettere for å trenge inn i vognene ved at de ikke rikosjetterte vekk samt at skuddene da ville ha et tynnere panser å trenge igjennom, avhengig av treffvinkelen på granaten mot panseret. I tillegg var bolter og nagler brukt i stor grad under sammensetningen og ikke sveising. Naglede vogner hadde en lei tendens til å påføre mannskapet stor skade ved treff, ved at deler løsnet og fløy som prosjektiler vegg i mellom inne i vognen også når granatene ikke trengte igjennom skroget, i tillegg til at disse flygende delene kunne antenne ammunisjonen eller drivstoffet.

Britiske mannskaper var mer enn villige til å bruke amerikanske vogner, fordi de fant at disse var mekanisk holdbar og hadde en anstendig kanon, som også hadde eksplosive granater. I noen tilfeller byttet man ut den amerikanske kanonen med en

britisk høyhastighets kanon på de amerikanske Sherman vognene. I sum kan man si at britiske vogner var fem år etter de tyske i utvikling.

ROOSEVELT – STALIN.

Den amerikanske presidenten trodde at han hadde sjarmert den sovjetiske diktatoren og oppfattet ikke Stalins uærlighet og maktbegjær. Roosevelt trodde at Sovjetunionen etter krigen ville bli en vanlig stormakt på lik linje med Storbritannia og gradvis slippe fram demokratiet i landene som de holdt okkupert. Hans bilde av Stalin og manglende motstand mot kommunistene var gradvis skapt gjennom amerikansk propaganda, hvor Stalin ble omtalt som onkel Joe.

Det er imidlertid vanskelig å tenke seg at en annen holdning til Stalin og kommunistene hadde medført noen større forskjeller i det endelige resultatet. Det er lite trolig at amerikanerne var villige til å bruke atomvåpen mot Sovjet i 1945 og dermed var Sovjets styrke så stor og overlegen over de vest-alliertes, at de vest-allierte bare måtte akseptere tingenes tilstand. Legg også til at det neppe var noe ønske om fortsatt krigføring i noen av de allierte landene.

DRAPET PÅ ROMMEL.

Erwin Rommel var utvilsomt en av de viktigste og dyktigste av de tyske feltmarskalkene. Siden offiserene, som sto bak det feilslåtte attentatet og kuppforsøket mot Hitler i 1944, ønsket at han skulle overta Hitlers posisjon som regjeringssjef, ble han tvunget til å ta selvmord for å beskytte familien. Selvmordet skjedde etter en avtale med Hitler og ble gjort for å unngå at kona og ungene ble utsatt for straff, straff for noe Rommel ikke hadde gjort. For Hitler var selvmordet viktig, fordi han kunne la det skinne igjennom at Rommel var en av hans tro tjenere og derfor verdig en pompøs heltebegravelse, hvilket han også fikk. Den vanlige tyskeren ble ledet til å tro, at Rommels død var et resultat av de skader han pådro seg under ett britisk jagerfly angrep.

Han var en av de få tyskere, som var kjent og respektert av de allierte både som medmenneske og som offiser, det var derfor han var tiltenkt rollen som regjeringssjef. Det er lite som tilsier at han kjente til eller deltok i planleggingen av attentatet på Hitler.

Med dette mistet Tyskland en energisk, samlende personlighet og en svært dyktig feltmarskalk.

ARDENNEROFFENSIVEN.

Her brukte Tyskland noen av sine siste reserver i troen på at de kunne nå Antwerpen by og dens havn. De regnet da med at de forsyningsproblemene, de derved ville ha skapt for de allierte, ville medføre at de fikk ro og fred for en stakket stund på vestfronten, slik at de også kunne løsrive styrkene for å slå til i øst. Men de hadde

ikke den styrken, som de trengte, og ei heller nok drivstoff. De var heller ikke et overskyet vær til beskyttelse mot flyene lenge nok. Stridsvognene kjørte til de ikke hadde mere drivstoff igjen. Når tyskerne da måtte trekke seg tilbake, kunne de ikke få med seg disse vognene og de ble etterlatt, fordi det var heller ingen jernbane tilgjengelig for transport så langt fra utgangspunktet. Så Tyskland var nå åpent for angrep både fra øst og vest uten tilstrekkelig med panserstyrker til motangrep og lukking av bresjer i fronten. Det var noen av Tysklands siste reserver i form av panser og olje som her ble brukt opp.

De eventuelle forsyningsproblemer, som tyskerne mente de ville skape ved en gjenerobring og/eller ødeleggelse av Antwerpen Havn, ville neppe skapt noen katastrofe for de allierte, siden de hadde de uskadde havnene i Sør-Frankrike og nå brukte strendene effektivt.

Det meste forunderlige er at en offensiv igjennom Ardennene kunne komme som en overraskelse både i 1940 og i 1944. Noen lærer aldri og rekognoseringen i 1944 burde jo være langt bedre enn i 1940.

KRIGEN TIL SJØS.

Tyskland satset voldsomt på at deres ubåt krig skulle tvinge Storbritannia til kapitulasjon. Så skjedde ikke. Det var Tyskland som etter hvert fikk de største tapen. Dette skyldes britiske oppfinnelser som radar, bedre taktikk i bekjempelsen av ubåtene, signalspaning og tysk ledelse som beordret tyske ubåter til å rapportere inn sine posisjoner. Dermed var det lettere for britene å unngå ubåtene og å finne dem for så å senke dem.

Det var i Stillehavet at ubåtene lyktes. Der klarte amerikanske ubåter å senke så mange japanske handelsfartøyer at både den japanske krigføringen og deres industriproduksjon ble sterkt hemmet. Det siste krigsåret ble amerikanske miner i tillegg en alvorlig hindring for japanske fartøyer. Disse ble imidlertid sluppet ned fra fly og ikke lagt ut av fartøyer.

STORT.

Tyskland eller egentlig Adolf Hitler hadde en forkjærlighet for det som var stort og tungt, enten dette var bygninger, byer, tog, stridsvogner, kanoner eller festningslinjer.

Bygninger og tog kom ikke lengre enn til planleggingsstadiet pga. krigen, men stridsvognene, kanonene og festningslinjene ble hele tiden tyngre og større. Dermed forsvant store ressurser uten å ha noen egentlig virkning. Innsatsene var snarere med på å forverre Tysklands situasjon.

Befestninger.

Soldater flest liker å grave seg ned i tide og Hitlers soldater var intet unntak. Det var snarere slik at deres leder ga dem grunner for dette og oppmuntret dem i dette ved blant annet å nekte dem fornuftige retretter. Bare på Østfronten ble det dannet utallige

forsvarslinjer, som alle hadde dette til felles at de ble bemannet for sent og hadde ingen reserver klare til å sette inn mot de Sovjetiske gjennombrudd. De krevde store innsatser av stål, sement, transport og arbeidstimer. Dessuten var fronten i øst for lang, å bemanne en forsvarslinje over hele østfronten ville kreve for mange soldater. Tyskland og dets allierte hadde ikke folk nok til å bemanne hele denne fronten, så satsningen på disse forsvarslinjene var feil. Alternativet de også valgte var å befeste enkelte byer ved fronten, disse skulle virke som middelalderens ridderborger, men som for omringningen av aksestyrkene ved Stalingrad var man ikke i stand til å forsyne disse fra luften i tilstrekkelig grad når de ble omringet.

Dette mønsteret gjentok seg også Italia, hvor tyskerne stadig bygde nye forsvarslinjer, men takket være et velegnet landskap, en forholdsvis smal front og en dårlig alliert taktikk, klarte forsvarslinjene her å virke mer etter sin hensikt.

Den største og sikkert også dyreste i form av innsats var den forsvarslinjen man bygde for å beskytte seg mot vestmaktene, muren mot Atlanterhavet. Den gikk fra Kirkenes til Pyreneene. Selvsagt med varierende styrke, men innsatsen i form av materiell, kunnskap, utstasjonerte soldater og svette var imponerende. Som Maginotlinjen i 1940 ble den gjennombrutt der hvor den største innsatsen ikke var gjort. Hadde tyskerne ikke lært noe av sitt eget angrep på Frankrike? Bare idioter angriper der hvor forsvaret er sterkest, vi mennesker velger alltid den letteste veien. Den letteste veien var Syd-Frankrike, hvor det andre allierte angrepet mot Frankrike kom og hvor det var gjort svært lite i form av forsvarsverker.

Bare i Norge hadde den tyske hæren aldri mindre enn tolv divisjoner, det siste året var det mer enn 360 000 tyskere i Norge og man var i ferd med å bygge opp en panserarme i landet, riktignok var flertallet av vognene gamle. Dette sammen med kanoner på hver eneste holme, ubåtbunkere, jernbaner, flyplasser og veier utgjorde festningsverkene en stor belastning på det tyske forsvaret og industrien.

Flak tårn.

De alliertes voldsomme flyangrep på Tyskland, resulterte bl.a. i at man bygget store tårn med tungt og lett luftvern i flere byer, Berlin, Hamburg og Wien fikk flere slike tårn. Dette for å gjøre det mulig for kanonene å skyte over de omkringliggende husene. Tårnene var høye, 40 meter, og hadde meget tykke vegger, 2,5 meter og tak, 3,5 meter, for å stå imot allierte bomber. De var derfor meget kostbare i form av sement, armeringsjern og arbeidskraft. Det hadde antagelig vært mer fornuftig å bruke ressursene på flere kanoner eller jagerfly og bensin til disse. Det første tårnet sto ferdig i 1941 i Berlin.

Kanoner.

Disse er ofte grunnen til at infanterister liker å grave seg ned. Jevnt over hadde Tyskland for få kanoner og brukte det de kunne finne eller ta fra motstanderne. Men de bygde også noen av de største kanonene som verden har sett.

Tyskland likte jernbanekanoner, fordi bare jernbanen kunne transportere de største beistene. Alle typene ble produsert i små serier, for noen typer stoppet serien etter en kanon. Det betød selvsagt at hver kanon ble dyr og i enkelte tilfeller var de helt ubrukelige. En av de store kanonene, som ikke var ubrukelig, var K12. En teknisk

avansert konstruksjon med kaliber på 21 cm, den kunne skyte hele 115 km og det ble laget hele to stykker av den. En egen avdeling, 701, betjente de to skytsene og fyrte av 83 skudd. Så til tross for en avansert og god løsning ble ikke dette den helt store suksessen og de ga ikke den ønskede kost/nytte.

Hva gjør man når en vellykket konstruksjon ikke gir den ønskede effekt? Man lager en enda mer avansert og kostbar konstruksjon, eller egentlig tre, Dora og Gustav samt en tredje, som ikke ble ferdigstilt og derved forble navnløs. Dette skytset, med et kaliber på 80 cm, krevde en del forberedelser før man kunne starte skytingen, som legging av to jernbanespor, parallelt i en halvsirkel for å kunne dreie skytset i ønsket retning, to spor eller fire skinner fordi kanonens vekt og rekyl krevde dette.

Det hele ble fraktet oppdelt på flere tog og ble montert på stedet, et arbeid som sammen med skinneleggingen av dobbelt sporet, oppsett av de nødvendige kraner, osv., krevde at 4.000 mann jobbet i flere uker. Slikt skyts er selvsagt verdifullt og et eget luftvern regiment ble avsatt til å beskytte det mot fly, i tillegg måtte skytset, luftvernet og de tilhørende jernbanevogner samt de spesiellagde lokomotivene ha litt infanteribeskyttelse mot partisaner og annet farlig.

Bare Gustav ble brukt og da mot festningen Sevastopol i Sovjet. Jeg antar at på andre frontavsnitt ville det ta for lang tid å sette opp en av kanonene, slik at fronten ved ferdigstillelse av kanonen enten ville være for langt bak kanonen, med de uheldige følger som dette ville medføre, eller for langt foran når kanonen var klar til å løsne skudd. Gustav avfyrte hele 48 skudd totalt. Men det hele var selvsagt stort og imponerende. Ifølge panserfaderen Heinz Guderian var det en av konstruktørene, Dr. Müller hos Krupp, som foreslo at den skulle benyttes mot stridsvogner. Hverken praktisk skuddvidde, innsiktingen av kanonen eller skuddtakten, minst 45 minutter mellom hvert skudd, tilsa at dette var særlig effektivt. General Guderian var en høflig mann, så han brukte ikke ordet «idioti» for å beskrive forslaget til vedkommende.

Prosjektet veidde litt over 7 tonn og maks rekkevidde var 47 kilometer. Den lille, nette kanonen veidde rundt 1.400 tonn eller det samme som 20 – 60 stridsvogner. Legg så til litt for spesiellagde lokomotiver, vogner, kraner for montering, luftvern, osv. Så totalt rundt en panserdivisjon i kostnader for hver kanon. 48 skudd vil det som regel være plass til i en, -1-, stridsvogn.

En stridsvogn divisjon er som regel klar til kamp når den har nådd sitt utgangspunkt, faktisk ofte før hele styrken har nådd utgangspunktet og ikke først etter noen måneder.

Ingen andre nasjoner har vurdert å lage noe tilsvarende.

I tillegg til en stor innsats for å gjøre kanonene skuddklare, krevde granatenes kartusjer (drivladninger) egne jernbanevogner med klimaanlegg til oppbevaring, hvor temperaturen ble holdt konstant på 15 grader. Dette for å oppnå en optimal og lik forbrenning for hvert skudd. Slik at man kunne sikte kanonen noenlunde nøyaktig mot målet og enkelt korrigere skytingen.

Siden rekkevidden var så stor, går jeg ut fra at noen fly til observasjon av nedslagene også hørt med til oppsettingen.

Men historien om denne kanonen slutter ikke her. Adolf ga grønt lys til en litt annerledes konstruksjon med kanonen, det hele satt opp som en selvdreven kanon med det klingende navnet Monster. Dette forenklet jo det meste. Ingen jernbaneskinner, ingen lang tid til montering, det hele ruller fram klart til skudd på noen ekstra brede belter og med en kraftig pansring på 25 cm i skroget. Framdrift skulle besørges av fire, -4-, ubåt motorer fra MAN og bemanningen ville nå være redusert til bare hundre mann. Så her var det kraftige besparinger på alle hold. For å få plass til det hele måtte hele skroget være 43 meter langt og med en bredde på 18 meter, beregnet hastighet ville være 15 km/t. Vekten ble beregnet til å måtte ende opp på rundt 1.500 tonn eller m.a.o. i vektclassen stor destroyer.

Av en eller annen grunn stoppet rustningsministeren Albert Speer hele prosjektet. Det ble snakket noe om sårbarhet mot flyangrep, få/ingen broer som kunne ta vekten, konstruksjonsmessig en stor utfordring og store kostnader.

Det er synd når store ideer stoppes av smålige ministere uten sans for førerens store planer.

Morter.

Eller bombekaster siden dette er en bedre beskrivelse. Den første var Mörser Karl eller Gerät 040, det andre var Mörser Karl II. De to fikk navnene Thor og Eva. Kalibret var på 600 mm og de var laget for å bombardere Maginotlinjen, men ble ikke brukt mot denne, siden franskmennene ga opp før noen av de var klare, men mot befestninger på østfronten som Sevastopol og Brest-Litovsk ble de brukt. De skal ha vært effektive og seks nye ble bestilt i -43, men nå i kalibret 540 mm. De første veidde 120 tonn, var 11,15 m lange, var pansret med 12 mm plater og kunne forflytte seg for egen kraft i rundt 10 km/t. For lengre transporter ble de opphengt mellom to jernbanevogner. Hver bombekaster hadde 8 løpehjul på hver side til beltene, som var forholdsvis smale. 43-modellene ville veie 130 tonn, men jeg har ingen data på bruken av disse eller om de ble ferdige overhodet.

Til etterforsyningen av morterne lagde man ammunisjonsvogner basert på Panzer IV Ausf F. Vognene var utrustet med en 3,5 tonn kran og hver kunne frakte tre bomber.

Kjøretøy.

Jeg var infanterist, så leserne får ha meg unnskyldt for ikke å være fortapt i avanserte tekniske løsninger. Jeg vil kjapt gå igjennom det som jeg mener er de de verste eksemplene på militær ubrukelighet. Jeg starter med den minste, badekaret med Opel bilmotor for framdrift, motorsykkel front til styring og belter, Kettenrad. En noe komplisert konstruksjon med mer enn 120 smørepunkter. Den var populær blant soldatene og det ble laget over 8 000 stykker. Jeg vil anta at målt i antall arbeidstimer ville russerne ha laget en halv T-34 for det samme timetallet, så to badekar ville ha gitt en T-34. Hva vil du helst unngå å møte i en stille bakgate, to motorsykler eller en stridsvogn?

Motorsykkelen ble laget for bl.a. å kunne trekke fram den lette panservernskanonen Pak 35, slik at denne kunne brukes av fallskjermjegerne. Bredden på kjøretøyet var derved bestemt av bredden på døra til Tante Ju, Ju 52, det mest bukte tyske

transportflyet. Det ble også laget en tilhenger til sykkelen. Tilhengeren var amfibisk, den fløt, hvilket man trygt kan si at sykkelen ikke gjorde.

Da de tyske lastebilene hadde problemer i Russland pga. søle og snø, ble det laget en rekke forskjellige versjoner av halvbelte kjøretøy uten noen pansring, såkalte muldyr. Følgende fabrikker laget sine egne versjoner: Opel, Magirus, Ford og Daimler-Benz. I alt ble det laget ca. 30 000 stykker. Noe av innsatsen kunne kanskje med fordel ha blitt brukt på å masseprodusere Opel Blitz på flere fabrikker og med trekk på alle aksler og boggi. Blitz var den mest vanlige og den beste, tyske lastebilen. Tyskland ville da ha fått noe som ligner på en Gems. Dermed ville den tyske hæren ha hatt en stor flåte med enkle lastebiler med stor slitestyrke og framkommelighet, det de fikk var en ny logistikk utfordring og et lavt antall med kjøretøy. I alt laget de bare 25 000 av Opel Blitz med firehjulstrekk, jeg vet ikke om de laget noen med boggi. Konkurrentenes, som Mercedes, tilsvarende biler var jevnt over ubrukelige i felten. Ikke rart tyskerne hadde problemer med forsyningene igjennom hele krigen, selv om de hadde dobbelt så mange hester som kjøretøyer.

Hvis man også på et tidlig tidspunkt hadde droppet slike artigheter som tunge og lette terrenggående personbiler av typen Horch, lastebiler fra Krupp og Daimler-Benz, kunne mange arbeidstimer vært spart i form av produksjon og vedlikehold. I Tyskland insisterte man på at alle kontrakter skulle gis til minst to leverandører, slik at det ble en konkurranse om leveransene og konstruksjonen. Leverandørene hadde direkte forbindelser til toppledelsen hos partiet, slik at deres kløktige ideer ikke ble nøye vurdert eller eventuelt forkastet av de som skulle bruke og vedlikeholde utstyret. Det ble også brukt et stort og forvirrende antall med kjøretøy fra de okkuperte landene samt det de ellers klarte å erobre fra de allierte. I det store og hele ble anbefalingene fra hæren ikke fulgt, det var teknikk og avanserte løsninger for alle pengene. Å stille med en avansert bil i 30 kalde og uten særlig med hjelpemidler ble en vanlig situasjon ved fronten, for ikke å si i bunnløs søle, ti grader og øsende regn.

Legg så til at vedkommende kanskje hadde ansvaret for vedlikeholdet av ti eller mer forskjellige typer med kjøretøy, som knapt hadde noe til felles i konstruksjon og deler. For å sannsynliggjøre påstanden, i 1938 hadde den tyske hæren 100 forskjellige typer av lastebiler. 53 forskjellige typer av andre biler. 150 forskjellige typer av motorsykler. Senere ble variasjonen enda større takket være bruk av erobrede kjøretøy og nye tyske modeller, antall forskjellige typer totalt oversteg tusen.

50% av bilene sto på verksted eller var ødelagt etter angrepet på Polen. Når krigen sluttet hadde forholdet mellom antall hester og antall biler blitt endret slike at andelen hester var langt større enn da krigen startet i forhold til tallet på biler. Grunnen var enkel, rundt 10 000 biler gikk tapt hvert år når hæren IKKE var i strid. Selvsagt medførte okkupasjonen av nabolandene at man kunne rekvirere et høyt antall med biler, men når man ikke lengre rykket fram ble situasjonen selvsagt enda vanskeligere. Så den første store økningen av antall hester skjedde i 1943, m.a.o. når erobringene hadde stoppet opp.

Hva er så galt med hester? De krever flere soldater til underhold enn biler. De skal ha drivstoff også når de ikke er i bruk. Volumet og vekten av høyet for en divisjon oppsatt med hest for transport er langt større enn drivstoffet for en divisjon oppsatt med biler. Kort sagt, jernbanen blir hardere belastet.

Derfor var antall tyske hester i Stalingrad sterkt redusert før tyskerne ble omringet, dette siden man hadde bare en jernbanelinje fram til byen og fordi man ikke lengre var på frammarsj. Så etter omringningen hadde man få hester å spe på kostholdet med, ei heller hadde man hester nok til å trekke med seg tilstrekkelig med kanoner og annet man måtte ha for å kunne slå seg igjennom de sovjetiske styrkene for å komme fram til unsettingstyrkene. Så tyskerne ved Stalingrad hadde logistiske grunner for å holde seg der de var, i tillegg til ordrene fra Hitler samt det at deres plassering beskyttet flanken på den armen som var i ferd med å trekke seg ut fra Kaukasus.

Stridsvogner

Tyskland brukte først romertall som betegnelse på sine stridsvogner, så navn fra kattefamilien og til slutt navn fra gnagere. Jeg har sett en av gnagerne, en liten mus som sto forskremt i et hjørne i en stor hall i nærheten av Moskva. Denne timide skapningen veidde rundt 190 tonn og var satt sammen i Moskva basert på restene av flere andre vogner. Omviseren påsto at tyskerne hadde startet med å lage en serie på ti vogner og at ni var påbegynt, da det hele sluttet. Alle vognene ble ødelagt ved sprengning av tyskerne ved krigens slutt og ingen kom i strid. Jeg ble mest imponert over skjermene, rundt 10 cm med panserstål.

Det var Ferdinand Porsche, som hadde tegnet konstruksjonen. Noen må ha fortalt ham at broer kunne bli et problem, siden de normalt var beregnet på å tåle 26 tonn som standard. Dette løste han elegant ved å utstyre vognene med elektromotorer for framdrift. På denne måten kunne to vogner hjelpe hverandre over elvene. En vogn sto på motsatt bredde og forsynte broderen, som gikk på bunnen av elven, med strøm gjennom en kabel. Så hver vogn hadde en eller flere bensinmotorer, som igjen drev en generator, som så forsynte elektromotorene med strøm.

Jeg har en hvis medfølelse med de folkene som skulle kjøre på bunnen av elven. Musene hadde et marktrykk pr. kvadrat centimeter, til tross for en meter brede belter, som var omtrent det dobbelte av hva Tiger vognene hadde. Tigeren var ikke kjent for stor framkommelighet i terrenget.

Konstruksjonsformen med generatorer og elektriske motorer hadde Porsche også benyttet i sin versjon av Tigeren, som ble forkastet fordi den ikke virket bra nok. De vognene, som var laget, ble så bygd om til selvdrevne kanoner. Løsningen, kalt Ferdinand etter konstruktøren, hadde en meget dårlig virkningsgrad både når det gjaldt effekt pr. kilo og i antall problemfri kilometere.

Tyskerne hadde mangel på drivstoff og Musas forbruk på bare 140 l/mil på vei eller 380 l/mil i terrenget, må jo ha blitt mottatt med stor glede. Jeg har ikke blingset denne gangen, nesten 400 liter pr. mil ute i terrenget.

På det tidspunktet, hvor tyskerne hadde en prototype som gikk, hadde Sovjet begynt å masseprodusere sin JS-3. Siden dette også var en tung stridsvogn, la oss sammenligne tallene.

Vogn	Maus	JS-3
Størrelse	10,1x3,7x3,6m	6,77x3,36x2,43m
Stridsvekt	188 tonn	46 tonn
Mannskap	6	4

Motor	1200 hp, bensin+generator+el-motor	600 hp, diesel
Hastighet, vei	20km/t	37km/t
Rekkevidde	186 km/vei, 68 km/terreng	250km/vei, 150 km/terreng
Bevæpning	128mm,75mm,7,92mm mg	122mm,1x12,7mm mitr,2x7,62mm mg
Marktrykk	1,31 kg/kv.cm	?
Pansring, front	200mm	?
Pansring, tårn	240mm	230mm

Nå er ikke forskjellene i hoved kanons kaliber eller tykkelse på pansringen veldig stor. Begge vogner hadde en del tekniske problemer. Men hovedforskjellen er jo at Musa var et flott og stort mål som beveget seg ytterst sakte og stort sett bare kunne forflytte seg på vei.

Rotta.

Både bevæpning og vekt på denne stridsvognen tilsvarte en destroyer på land, rundt 1.000 tonn, tre eller flere tunge kanoner, rikelig med luftverns kanoner, men ingen torpedoer eller synkeminer. Den ble bestilt, men ikke lagd ferdig. Det gikk nok med en del tusen timer til prosjektarbeidet og testing, som ble stoppet etter et år. En herlig sak, selv uten synkeminene.

V-2.

Disse rakettene var strålende eksempler på hvor langt Tyskland hadde kommet i rakettforskning. Dermed ble heller ikke Werner von Braun hengt etter krigen som krigsforbryter, men beskyttet av amerikanerne som ville ha maken rakett. Produksjonen ble utført i et underjordisk anlegg i nærheten av konsentrasjonsleiren Buchenwald. Fanger fra leieren ble benyttet i produksjonen av rakettene. Mange av disse døde under arbeidet og von Braun hadde et delansvar i denne mishandlingen av sivile. Militært sett var rakettene elendige, selv om de takket være Goebbels propaganda ga tyskerne nytt håp.

Det ble laget totalt rundt 6.000 slike raketter, av disse ble 3.500 brukt mot fienden. Hver rakett besto av 20.000 deler, hadde en sprengladning på et tonn, en startvekt på 13 tonn og hver rakett drepte i snitt 2 mennesker hos motstanderen, i hovedsak sivile. Rakettene drepte flere av sine egne under konstruksjon, produksjon, utskyting og testing enn totalt hos motstanderne.

Mot militære mål var rakettene håpløst unøyaktige. Rundt et dusin raketter ble f.eks. avfyrt mot broene ved Remagen i 1945. En traff nesten, den bommet med bare 300 meter og resten bommet med mellom tre kilometer og tre hundre meter. Dette til tross for at avstanden som rakettene tilbakela var kort.

Drivstoffet var oksygen og alkohol, nesten 4 tonn alkohol pr. rakett. Hadde man gitt alkoholen til de soldatene man sloss mot, så hadde antagelig flere fiendtlige soldater blitt drept bare i trafikkulykker og andre uhell enn av rakettene. Alternativet kunne

være at man beholdt potetene, som ble brukt til produksjonen av alkoholen, da hadde hver tysker og krigsfange fått en mer rikelig rasjon med poteter, en økning på rundt 30%, de to siste krigsårene.

Et annet alternativ ville selvsagt vært å bruke midlene til å bygge fly, hver rakett tilsvarte et tungt bombefly eller seks jagerfly i kostnader. Som regel kan et stort bombefly frakte en ti ganger så stor last i form av bomber, treffe målet med større nøyaktighet og gjerne gjøre flere tokt enn ett. Et godt eksempel på at kost/nytte ble glemt eller ikke vurdert. Hvis vi sier at hvert fly i gjennomsnitt ville ha klart femten tokt, så blir fordelsbrøken mellom rakett og fly 1/150.

AVANSERTE FLY.

Tyskland var uten tvil langt fremme teknologisk og trodde at denne teknologien skulle berge dem på slagmarken. De produserte en rekke høyteknologiske fly med enten jet- eller rakettmotorer. Flyene hadde alle det til felles at de ikke var klare før tidligst i 1944.

Ved angrep på allierte bombefly var det bare noen få sekunder som flygerne hadde til rådighet for å sikte inne og avfyre sine skudd pga. flyenes store hastighet og kanonenes begrensede rekkevidde.

Jetmotorene hadde meget kort levetid, dette skyldes til dels at Tyskland ikke hadde de metallene, som motorene trengte for å bli effektive og holdbare.

For å ta de i alfabetisk rekkefølge:

Ar 234.

En raskt bombe- og rekognoseringsfly med to jetmotorer. Ble første gangen brukt som rekognoseringsfly i juni 1944. Bombefly versjonen ble brukt bl.a. under Ardenneroffensiven i desember 1944.

Flyet hadde en manns besetning og piloten hadde et katapultsete. Man sluttet å bruke flyet i april 1945 pga. drivstoff mangel. Flyet brukte Junkers jetmotorer.

He 192 Salamander.

Flyet hadde rakettmotor og katapultsete. Flyets bruk var preget av at flyet hadde en lei tendens til å gå i oppløsning når hastigheten oversteg 600 km/t. Noe over tusen fly var satt i produksjon, men bare litt under tre hundre var ferdige da krigen sluttet. Første stridsinnsats skjedde 26. april 1945. Så stridserfaringene med flyet var heller begrenset.

Me 163 Komet.

Flyet var meget spesielt. Det startet fra en tralle, som ble værende igjen på flyplassen, og landet på en meie under flyet. Så det hadde intet understell i den vanlige betydningen.

Det var drevet fram av en rakettmotor. Alt drivstoffet til motoren måtte brukes opp før landing, siden drivstoffet var meget eksplosivt og kunne eksplodere ved støt eller rystelser. Fire hundre slike ble laget, de skjøt ned ni allierte bombefly. Hvor mange tyske piloter flyet tok livet av, er ukjent.

Me 262 Schwalbe.

Forsinket fordi den opprinnelige jetmotoren fra BMW ikke ble ferdig og flyet ble ombygd for å ta en Junkers jetmotor. Det var sjelden at motorene gikk i mer enn 8

timer. 1400 fly ble laget. Jeg har aldri sett i litteraturen at noe særlig mer enn tretti fly var i lufta samtidig. Flyene måtte eskorteres av stempeldrevne fly under start og landing siden de da var meget sårbare.

KIRKENES.

Det sovjetiske angrepet mot de tyske styrkene i nord ble i overveiende grad utført av styrker, som hadde slåss mot Finland i Karelen fram til finnenes kapitulasjon. Nord i Sovjet og nord i Finland var et område med dårlige kommunikasjonslinjer på begge sider av fronten. Derfor var området lite egnet for mekanisk krigføring og årstiden, høsten og vinteren 1944/45, bød på store utfordringer.

Så hvorfor brukte ikke kommunistene disse styrkene mot de tyske styrkene i Estland, Lettland, Litauen eller Øst-Preussen? Hvorfor ikke overlate stridene i nord til finnene? Finnene var allerede i gang med å befri denne delen av landet fra tyskerne, riktig nok noe tregt og motvillig.

Avstanden fra Karelen til de tyske besettelsene langs Østersjøen var langt mindre enn til Murmansk. Området er dessuten bedre egnet for mekanisk krigføring enn myrene og fjellene i nord. Da ville tyskerne i tillegg hatt en stor logistikk utfordring, det å overføre store styrker og forsyninger, som var overflødige og ikke i strid, gjennom Norge og langs en kyst som var utsatt for vreden til den britiske marinen og det britiske flyvåpenet. Disse britiske styrkene hadde på dette tidspunktet, oktober 1944 og framover, ingen andre større oppgaver i Europa, så de tyske tapene til sjøs og på land under denne transporten ville antagelig blitt merkbare.

Begrunnelsen fra sovjetisk side må ha vært den, at dette var den siste delen av Sovjetunionen som fortsatt var okkupert av tyske styrker.

De forflytninger av styrker tyskerne klarte å gjøre senere fra Norge mot kontinentet, var stort sett lite omfattende samt preget av manglende transport kapasitet og medvirket til at mer enn 360 000 tyske soldater var i Norge da krigen sluttet. Hvilket i seg selv er et bevis for at min påstand ovenfor er korrekt.

KRIGSERKLÆRINGEN.

Egypt var mer eller mindre under fullstendig britisk kontroll under hele krigen, men var på papiret et selvstendig land. Landet ble flere ganger angrepet både av Italia og av Tyskland fra 1940 og utover.

Men først i 1945 erklærer Egypt krig mot Tyskland. Bedre sent enn aldri. Men så var heller aldri britene særlig populære i landet.

4xR.

I tillegg til den industrielle og materielle overvekten som China, USA, Sovjetunionen og deres andre allierte skapte, var det fire ord som samlet bidro på en vesentlig måte til den allierte seieren. Bidragene oppsto fordi aksemaktene ignorerte ordene og deres

betydning.

Rasisme.

De rasistiske holdningene til Tyskland og Japan skapte fiender som kun så to mulige utganger på krigen, seire eller død. Det var ikke andre muligheter, man måtte holde ut det utholdelige for å seire. Hvis ikke ville man bli drept, før eller seinere. De mange, som etter hvert ble flere, gjemte seg bort fra aksemakt styrkene i sumper, fjell eller skog når de hadde innsett dette. Derfra bevæpnet de seg med det de kunne finne og startet en uforsonlig krig, like bestialsk som den aksemaktene førte. Disse fortvilte menneskene utgjorde en like sterk arme som den noen av de vest-allierte kunne mønstre. Tallene taler for seg selv, bare i Jugoslavia bandt de opp mer enn tjue tyske divisjoner. Tyske divisjoner som igjen og igjen led store tap og ble tvunget til retrett. I Sovjetunionen gjorde partisanene det meget vanskelig å bringe fram forsyninger, togene gikk bare nå og da og mange av dem kom aldri fram.

Radar.

Tyskland delte ikke sine kunnskaper om radar med sine to viktigste allierte, Italia og Japan. Italia valgte derfor å helst ikke føre krig om natta eller i dårlig vær. De få gangene de hadde sammenstøt med britene under slike forhold, var resultatet tap. Japanerne hadde ikke radar under sjøslaget ved Midway sommeren 1942, mangelen på radar hos japanerne og radar hos amerikanerne var sterkt medvirkende til at japanerne mistet fire hangarskip og amerikanerne bare ett. For japanerne fikk ikke noe varsel om de amerikanske flyangrepene tidsnok og maktet derfor ikke å beskytte fartøyene. Dette til tross for at de hadde bedre og flere jagerfly enn amerikanerne. Amerikanerne ble varslet i god tid foran hvert japansk flyangrep og kunne derfor møte de japanske flyene med alt de hadde tilgjengelig av jagerfly og annet luftvern.

Seieren ved Midway gjorde det mulig for amerikanerne å prioritere kampen mot Tyskland, for de innså etter slaget at de hadde fått et overtak i Stillehavet.

Russland.

I Russlands snø og søle kjørte den tyske hæren seg fast. Avstandene ble større enn det de tyske stridsvognene maktet å kjøre uten omfattende vedlikehold. 75% av aksemaktens styrker ble stående i Sovjetunionen uten å komme seg videre, hærene deres smeltet bort, bensinen forsvant i den bunnløse søla. Til slutt ble de drevet bort av en stadig sterkere kommunist hær for så å bli fullstendig knust.

Roosevelt.

USA var 100% nøytralt når Tyskland angrep Polen i 1939. Dette var Roosevelt uenig i, han så at demokratiene rundt omkring i verden var i fare og han så rasismen hos aksemaktene.

Den amerikanske presidenten ledet sitt folk vekk fra nøytraliteten med mange små skritt. Skritt som virket ufarlige og fornuftige for hans velgere, men disse skrittene fikk etter hvert aksemaktene til å angripe USA og når de det hadde gjort, hadde de vekket til live våpensmia for alvor. Våpensmia ga de allierte de verktøyene de trengte for å vinne krigen. Disse verktøyene var verdens beste jager-, bombe- og amfibiefly, verdens beste lastebil, driftssikre stridsvogner i alle størrelser, den sagnomsuste jeepen, tallrike hangarskip, ubåter og landgangsfartøy, mat, ammunisjon, gummi,

uniformer, osv.

I SUM.

Veldig mange lite overveide beslutninger av mange ledere, spesielt ved to av dem, Churchill og Hitler.

Det er all grunn til å være takknemlig for at de allierte lederne i 1940 ikke fikk gjennomført sine planer om et angrep på Sovjetunionen. På motsatt side skal vi være glade for at Hitler tok så mange idiotiske beslutninger og at han ikke ble hemmet nevneverdig i utførelsen av disse. Så hellet var med de allierte.

Roosevelt er den lederen av de store, som kommer best ut av den andre verdenskrigen, men så blandet han seg heller ikke direkte inn i krigføringen i detalj, slik som de tre andre gjorde.

En kritisk gjennomgang av Stalins beslutninger viser at han gjentatte ganger tok beslutninger som ga katastrofale resultater, spesielt i det første året. Den viktigste er det at han fjernet folkets tillit til kommunismen og Sovjetunionens ledelse gjennom gjentatte forfølgelser, hungersnød og utrenskninger igjennom flere år før krigen. Det var tyskernes terror, som skapte viljen til motstand i Sovjetunionen, ikke Stalins oppfordringer og proklamasjoner. Det gikk betydelig bedre når Stalin ikke blandet seg inn i krigføringen og overlot denne til de lokale lederne samt at han tillot retretter, men alt i alt var de sovjetiske tap forferdelige.

Som dette notatet viser, andre verdenskrig var i sum en forferdelig katastrofe, satt sammen av en uendelig masse med mindre katastrofer basert på rasisme, frykt, hat og maktbegjær hos en rekke maktsyke individer uten medfølelse, moral og etikk.